

Nr 271.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter; given Stockholms slott den 16 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlatande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I. Inledning.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 52—59, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1941/42 beräkna de anslag, som upptagas i följande sammanställning:

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 1 saml. Nr 271.

A n s l a g	Belopp kr.
Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Avlöningar, förslagsanslag	309,000
Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Omkostnader, förslagsanslag	184,000
Statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes: Avlöningar, förslagsanslag	111,300
Statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes: Omkostnader, förslagsanslag	80,000
Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Avlöningar, förslagsanslag ...	141,000
Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Omkostnader, förslagsanslag	145,000
Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Avlöningar, förslagsanslag	15,400
Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Omkostnader, förslagsanslag ...	19,500

Anledningen till att nämnda anslag allenast beräknades preliminärt var att en utredning igångsatts rörande organisationen av anstaltsvården för lösdrivare och vissa alkoholister, vars resultat kunde komma att påverka anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål. Den 13 december 1940 hade nämligen Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga med uppdrag att — i avvaktan på en slutlig lösning av frågan om ändrad lösdrivarlagstiftning och av därmed sammanhängande spörsmål — dels inom socialdepartementet biträda med verkställande av utredning rörande möjligheterna att genom provisoriska åtgärder åvägbringa en mera rationell och ekonomisk organisation av anstaltsvården för lösdrivare ävensom för sådana alkoholister, vilka dittills pläгат vårdas å i anslutning till statens tvångsarbetsanstalter anordnade statliga alkoholistanstalter, dels ock snarast möjligt inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Med stöd av nämnda bemyndigande hade jag den 2 januari 1941 såsom sakkunniga tillkallat Stockholms stads fattigvårdsdirektör O. Wangson, bankrådet H. K. A. Ekengren och skyddshemsinspektören A. M. Pehrling, varjämte jag uppdragit åt Wangson att vara de sakkunnigas ordförande. Utredningen beräknades komma att slutföras i så god tid att ett därpå grundat förslag skulle kunna föreläggas 1941 års riksdag.

Sakkunniguppdraget har numera fullgjorts, i det de sakkunniga med skrivelse den 21 april 1941 till socialdepartementet ingivit utredning och förslag rörande anstaltsorganisationen för lösdrivarvården och med denna förenad alkoholistvård. Sakkunnigförslaget innehåller dels förslag till omedelbara åtgärder, dels ock vissa rekommendationer med avseende å frågor, som enligt de sakkunnigas mening böra bliva föremål för fortsatt utredning.

Över betänkandet hava yttranden avgivits av styrelserna för anstalterna å Svartsjö, i Landskrona och å Haknäs, av socialstyrelsen, fängvårdsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket och allmänna lönenämnden ävensom av styrelsen för Sveriges fängvårdsmannaförbund.

Haknässtyrelsen har bifogat till styrelsen ingivet yttrande av direktören för Haknäsanstalten, varjämte styrelsen för fängvårdsmannaförbundet överlämnat en av förbundets avdelning nr 16, omfattande personalen vid Landskronaanstalten, ingiven skrift i ämnet.

Jag anhåller nu att få till närmare prövning upptaga föreliggande organisations- och anslagsfrågor, därvid jag allenast kommer att redogöra för de delar av de sakkunnigas betänkande, som innehålla förslag avsedda att realiseras under den närmaste framtiden.

II. Allmänna utgångspunkter.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava till en början erinrat, att de författningsbestämmelser, som för närvarande gälla beträffande lösdrivarvården och vården av sådana alkoholister, som förpassas till med tvångsarbetsanstalt förenad alkoholistanstalt, i huvudsak återfinnas i lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling, lagen den 14 juni 1918 om fattigvården (75 och 92 §§), lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister samt stadgan den 23 december 1920 (nr 945) för statens tvångsarbetsanstalter och i samband med dem anordnade alkoholistanstalter.

Rörande innehållet i dessa bestämmelser lämna de sakkunniga följande redogörelse.

Enligt 1885 års lag vore såsom lösdrivare att behandla den, som sysslöös ströke omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle och som ej sökte arbete, samt den, vilken utan att äga medel till sitt uppehälle underlåte att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förde ett sådant levnadsätt, att våda uppstode för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. Lagen vore endast tillämplig å den, som fyllt tjugoett år. Ehuru i lagtexten icke uttryckligen angäves att lagen ägde tillämpning jämväl i fråga om prostituerade kvinnor, hade de dock ansetts omfattas av ordalydelsen i lagens 1 § andra stycket.

Initiativet vid lagens tillämpning tillkomme polismyndighet. De medel, som lagen lade i myndigheternas hand, vore dels varning och dels häktning för överlämnande till länsstyrelse, som kunde döma vederbörande till tvångsarbete. Tiden för tvångsarbete skulle av länsstyrelse fastställas i domen och kunde uppgå till lägst en månad och högst ett år, såvitt ej vederbörande tidigare varit ådömd tvångsarbete eller straffarbete, då tvångsarbetstiden kunde utsträckas till högst tre år. Endast i speciella undantagsfall kunde den dömd frigivas från tvångsarbetsanstalten, innan interneringstiden utgått. Efter anstaltsvistelsen vore mot den frigivne gällande lagens s. k. förpassningsbestämmelser (10—12 §§), vilka starkt inskränkte dennes personliga frihet.

I 9 § lösdrivarlagen funnes bestämmelser beträffande tvångsarbetets förrättande. Där föreskrevs, att för brott straffade i allmänhet skulle särskiljas från andra samt att de dömda skulle hållas till lämpligt arbete efter olika arbetsförmåga. Den särskilda stadgan för statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter innehölle även vissa bestämmelser angående internernas vård och föreskrev i sådant hänseende, att hänsyn jämväl skulle tagas till de intagnas individuella anlag.

Innehållet i fattigvårdslagens 75 § innebure, att å fattigvårdsanstalt (även arbetshem) intagen person, vårdtagare eller försörjningspliktig, som undandroge sig att fullgöra anvisat arbete eller utan tillstånd lämnade arbetet eller visade tredska att efterkomma givna föreskrifter eller gjorde sig skyldig till uppförande, som strede mot sedlighet eller god ordning, kunde av länsstyrelse efter anmälan av fattigvårdsstyrelsen (anstaltsstyrelsen) under vissa förut-

sättningar i övrigt ådömas tvångsarbete. Fattigvårdslagens 92 § innehöller vissa bestämmelser angående bettlares behandling såsom lösdrivare enligt lösdrivarlagen, vars 15 § i sin tur hänvisade till fattigvårdslagens ifrågavarande stadgande. Det för fattigvårdslagens efterlevnad i denna del förutsatta systemet med kommunala uppsyningsmän syntes dock numera ha kommit helt ur bruk.

Enligt alkoholistlagen ägde länsstyrelse förordna om tvångsintagning å allmän alkoholistanstalt. Uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården, d. v. s. socialstyrelsen, kunde i enlighet med 2 och 3 kap. i stadgan för statens tvångsarbetsanstalter och i samband med dem anordnade alkoholistanstalter besluta om direkt intagning på eller överflyttning från annan allmän alkoholistanstalt till tvångsarbetsanstalt, som avsåges i stadgan. Där intoges enligt vissa i stadgan närmare angivna indikationer sådana svårangepassliga alkoholist, som ej lämpligen borde vårdas å vanlig alkoholistanstalt.

De sakkunniga erinra vidare, att anstaltsbehandlingen av manliga lösdrivare vore förlagd till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalt å Svartsjö, men att motsvarande anstalt för det kvinnliga klientelet, statens tvångsarbets- och alkoholistanstalt i Landskrona, sedan den 14 juni 1940 icke utnyttjades för sitt avsedda ändamål. Enligt ett av Kungl. Maj:t genom brev den 3 maj 1940 meddelat beslut hade nämligen tvångsarbetsanstalten för kvinnliga lösdrivare provisoriskt förlagts till särskild avdelning vid centralfängelset i Växjö, medan vårdanstalten för kvinnliga alkoholist ersatts av en vid egendomen Haknäs i Vassunda socken anordnad anstalt.

Med avseende å den omfattning, i vilken lösdrivarlagen på senare tid blivit tillämpad, uttala de sakkunniga till en början, att lagens ålderdomlighet med dess onyanserade behandlingsmetoder medfört minskad tillämpning av lagen och på grund därav successiv nedgång av det av vederbörande myndigheter redovisade tvångsarbetsklientelet. De sakkunniga ville redan i detta sammanhang framhålla, att den utpräglade tendens till minskad beläggningsfrekvens å tvångsarbetsanstalterna, som den följande redogörelsen utvisade, av alla tecken att döma alls icke berodde av en nedgång i lösdrivariföreteelserna såsom sådana utan fastmera direkt sammanhängande med myndigheternas obegenhet att tillämpa nuvarande lagbestämmelser i insikt om dessas olämplighet och otillräcklighet för en effektiv lösdrivarvård.

Beträffande omfattningen av polismyndigheternas åtgärder mot manliga lösdrivare jämlikt lösdrivarlagen hänvisa de sakkunniga till vissa av 1937 års lösdrivarlagstiftningskommitté lämnade statistiska uppgifter. De anföra härom.

Av uppgifterna framginge, att under perioden 1930—1937 i medeltal aktualiserats 6,384 fall per år i hela riket men att av dessa fall genomsnittligt endast 216 föranlett tvångsarbete, medan 705 medfört offentlig varning. Övriga hade »varnats enskilt» (1,448 fall), överlämnats till fattigvården (108 fall) eller frigivits utan åtgärd (3,901 fall). Medeltalet fall under åren 1930—1937 som helhet betraktat och fördelade på sagda olika grupper överstege genomgående motsvarande tal för år 1937, något som vore belysande för den allmänt omvittnade utvecklingen mot minskad tillämpning av lösdrivarlagen. Stockholm lämnade en betydligt större andel av de till tvångsarbete dömda än något av övriga distrikt. Av angivna medeltal till tvångsarbete dömda

belöpte sålunda 60 fall eller närmare en tredjedel på Stockholm. Närmast följde Göteborgs stad med 22 fall, Malmö stad med 13 fall samt Göteborgs och Bohus län, Skaraborgs län, Örebro län, Gävleborgs län och Hälsingborgs stad med vardera 8 fall.

De sakkunniga lämna vidare följande ur årsberättelserna från Svartsjöanstalten hämtade uppgifter rörande beläggningsfrekvensen med avseende å tvångsarbetare och alkoholister å Svartsjö under tidsperioden 1930—1940.

Å r	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Tvångsarbetare	158	199	215	189	168	151	164	136	95	87	64
Alkoholister	30	39	53	62	71	79	117	121	97	99	87
Summa	188	238	268	251	239	230	281	257	192	186	151

I anslutning härtill uttala sig de sakkunniga på följande sätt.

Av uppgifterna framginge, att å ena sidan antalet internerade enligt lösdrivarlagen betydligt nedgått, medan å andra sidan antalet alkoholister av utpräglad asocial eller kriminell typ, som intagits med tillämpning av alkoholistlagens bestämmelser i stort sett stegrats. Summan av tvångsarbetare och alkoholister å Svartsjö hade emellertid nedgått. Att alkoholistlagen fått i viss grad tjäna som ersättning för den föräldrade och mer svår-tillämpade lösdrivarlagen framginge bland annat därav, att, efter vad som vitsordades i Svartsjöanstaltens årsberättelser, de enligt alkoholistlagen internerade till typ, karaktär och sitt kriminella förflutna icke avveke från de enligt lösdrivarlagen dömda.

Av de sakkunniga införskaffade särskilda uppgifter om internernas föregående vandel utvisade också, att flertalet av de internerade alkoholisterna — och för övrigt till och med i större utsträckning än lösdrivarerna — tidigare varit ådömda tvångsarbete eller straffarbete.

Rörande av polismyndigheterna anhållna kvinnliga lösdrivare meddela de sakkunniga följande statistiska uppgifter.

Medan år 1936 hade anhållits 793 personer, hade motsvarande antal år 1937 blott varit 534. Av 1937 års fall hade 107 icke föranlett åtgärd, och i 242 fall hade givits enskild varning, varför således av hela antalet anhållna för detta år endast 185 eller 34 procent blivit föremål för sådan åtgärd, som i lösdrivarlagen angäves. Av dessa 185 hade 108 varnats offentligt och 50 ådömts tvångsarbete, medan övriga 27 överlämnats till vederbörande fattigvårdsmyndighet. Av de under år 1937 verkställda anhållandena hade icke mindre än 321 eller 60 procent företagits i Stockholm, sammanlagt 121 i de andra större städerna och återstående 92 i den övriga delen av riket, vilket bestyrkte den allmänna erfarenheten om det kvinnliga lösdriveriet, speciellt prostitutionen, såsom ett storstadsproblem. Detta förhållande bekräftades även därav, att vid de sakkunnigas besök vid Växjöanstalten i januari 1941 samtliga där intagna kvinnliga lösdrivare varit ådömda tvångsarbete av överståthållarämbetet.

Beträffande beläggningsfrekvensen med avseende å tvångsarbeterskor och alkoholister vid Landskronaanstalten under åren 1931—1939 och den del av år 1940, som anstalten varit i bruk, hava de sakkunniga uppgjort följande sammanställning.

Å r	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1/1—14/6 1940
Tvångsarbetare ..	94	95	96	92	90	81	60	33	23	18
Alkoholister	5	6	6	10	15	15	14	20	17	8
Summa	99	101	102	102	105	96	74	53	40	26

De sakkunniga uttala, att av uppgifterna syntes framgå, att även beträffande det kvinnliga klientelet lösdrivarlagens tillämpning minskades alltmer, medan alkoholistlagens tillämpning ökades. Vidare framhålla de sakkunniga, att de uppgifter de sakkunniga låtit inhämta angående internernas tidigare vandel utvisade, att med nuvarande tillämpning av lösdrivar- och alkoholistlagarna till tvångsarbetsanstalt och därmed förenad alkoholistanstalt så gott som uteslutande förpassades bottenskiktet av kvinnliga prostituerade och alkoholister. Av de å Växjö- och Haknäsanstalterna under januari månad 1941 förvarade eller därifrån permitterade, sammanlagt uppgående till 47, hade sålunda 39 eller 83 procent tidigare varit föremål för tvångsarbete eller alkoholistvård, medan samtliga de enligt alkoholistlagen intagna 19 kvinnorna tidigare varit intagna å tvångsarbets- eller alkoholistanstalt.

Härefter erinra de sakkunniga om tidigare verkställda utredningar och avgivna förslag angående lösdrivarvården. I sådant hänseende anföra de sakkunniga i huvudsak följande.

Lagstiftningen om behandlingen av lösdrivare hade alltsedan år 1923 varit föremål för upprepade ändringsförslag. Icke mindre än sex olika förslag till omreglering av denna fråga hade sålunda framlagts — åren 1923, 1926, 1929, 1930, 1931 och 1939 — utan att ha föranlett ny lagstiftning i ämnet. Det av Kungl. Majt år 1931 framförda förslaget hade dock resulterat i de år 1934 genomförda ändringarna i lösdrivarlagens 1 § och barnavårdslagens 22 § av innebörd att med lösdriveri beträdd person under tjuogoett år undantoges från lösdrivarlagens tillämpning och i stället bleve föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen.

Allmän enighet syntes råda i uppfattningen om olämpligheten av — och i vissa avseende otillräckligheten i — 1885 års lösdrivarlag. Medan den sociala lagstiftningen i övrigt varit föremål för en stark utveckling, hade i denna del bibehållits bestämmelser från en tid, då samhällsuppfattningen i de sociala spörsmålen varit av ett för nutiden betydligt främmande innehåll. Om otidsenligheten i dessa bestämmelser över huvud taget förtjänade närmare angivas, kunde såsom de mest uppenbara allmänna bristerna däri framhållas avsaknad av regler för förebyggande och eftervårdande behandling, behandlingsmetodernas knappa stelhets, vilka ej möjliggjorde en efter fallen avpassad variation av behandlingen till art och tidslängd, samt de otillfredsställande anstaltsförhållandena, vilka ej medgäve tillräcklig differentiering i behandlingen av de intagna.

Som en följd av de brister, som vidlådde den nuvarande lagstiftningen och

anstaltsvården, hade de verkställande myndigheterna såsom redan framhållits visat allt större obenägenhet att tillämpa lagen.

Resultatet härav hade blivit, dels att samhället icke i önskvärd grad skyddade sig mot de parasiterande lösdriparna, dels att möjligheten att i tid tillrättaföra de bildbara elementen ej tillvaratoges, dels ock att den bestående administrativa anstaltsapparaten icke kommit att stå i rimlig proportion till den nuvarande lösdriparvårdens omfattning.

Företagna utredningar och enquêter hade utvisat, att polismyndigheterna i medvetande om lagstiftningens brister sökt finna olika utvägar för en mindre bunden behandling av lösdriparärendena. Enskild varning, samarbete med på området verksamma frivilliga enskilda sammanslutningar, försök till arbetsanskaffning samt uppmjukad tillämpning av förpassningsbestämmelserna finge i sådant hänseende anses representativa för denna inriktning.

Reformförslagen på lagstiftningens område kunde sägas hava haft det gemensamt, att man avböjt att kriminalisera lösdriveriet såsom sådant, att tyngdpunkten lagts på en differentiering av hjälpåtgärder och tvångsåtgärder samt att man i fråga om de sistnämnda övergivit systemet med en i samband med domen företagen bestämning av intagningstiden å tvångsarbetsanstalt, varjämte möjligheterna till ingripande mot lösdriparvårdens mera differentierats. Däremot hade rätt vitt skilda uppfattningar givit sig tillkänna i fråga om vilka organ som skulle handhava lösdriparvården samt beträffande indikationerna och formerna för samhällets ingripande mot de prostituerade kvinnorna.

1937 års lösdriparlagstiftningskommitté hade i sitt år 1939 framlagda förslag till lag om arbetsfostran m. m. (statens off. utredn. 1939: 35) med avseende å de manliga lösdriparna bibehållit principen att icke kriminalisera lösdriveriet. Föremål för behandling skulle enligt detta lagförslag vara den, som fyllt tjuogoett år och som under kringstrykande eller eljest visat sig vara hemfallen åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne och som antingen på ohederligt sätt förskaffade sig medel till sitt uppehälle eller eljest genom sitt levnadssätt måste anses farlig för allmän ordning och säkerhet, eller gjorde sig skyldig till bettleri eller läte annan bettla för sin räkning. Samtidigt hade föreslagits ett tillägg till 22 § barnavårdslagen, genom vilket person i åldern mellan tjuogoett och tjugofyra år under vissa förutsättningar skulle kunna bli föremål för ungdomsnämnds åtgärder. De tillrättaförande och arbetsfostrande medel, vilka lagen om arbetsfostran angäve, vore varning, arbetsanskaffning, beredande av vård hos anhörig eller å anstalt, övervakning och intagande å arbetshem. Visade sig dessa åtgärder icke ändamålsenliga, skulle ärendet hänskjutas till behandling av domstol, vilken ägde döma till intagning å arbetsanstalt. Intagningstiden å såväl arbetshem som arbetsanstalt skulle icke i förväg fixeras utan bli beroende på anstaltsstyrelsens beslut, varvid hänsyn efter vissa regler skulle tagas till omständigheterna i varje särskilt fall.

I samband med arbetshemmens utnyttjande för lösdriparvården hade föreslagits dessas förstatligande.

Beträffande de kvinnliga lösdriparna och det därmed förbundna prostitutionproblemet hade kommittén föreslagit vissa åtgärder i tillrättaförande avsikt, kriminaliserat vissa utslag av med prostitutionen sammanhängande påtagligt samhällsskadliga företeelser samt skapat förutsättningar för en differentierad behandlingsmetod.

I förebyggande syfte verkade sålunda angivna tillägg till 22 § barnavårdslagen, varjämte föreslagits statsunderstöd till enskilda institutioner för hjälpverksamhet bland prostituerade. Vidare hade föreslagits visst tillägg till 1 § alkoholistlagen av den innebörden, att åt alkoholmissbruk hemfallen person,

vilken förde ett kringfläckande liv eller vore hemfallen åt sedeslöst leverne i tillfälliga förbindelser, skulle bli förmål för åtgärd enligt alkoholistlagen.

Genom vissa föreslagna ändringar i och tillägg till 18 kap. strafflagen hade kriminaliserats sådana med prostitutionen förbundna direkt samhällsskadliga företeelser, varemot samhället ansetts böra skapa skyddsåtgärder.

Den individualisering, som eftersträvades i samhällets åtgärder även mot dessa åt grövre sedeslöshet hemfallna kvinnor, vore avsedd att vinnas genom en ändring av 8 § lagen om villkorlig dom, varigenom domstol ägde att överlämna åt övervakningsnämnd att vidtaga åtgärder för den dömdes omhändertagande för arbetsfostran enligt den föreslagna lagen därom eller till nykterhetsnämnd. Därmed hade sålunda denna lags och alkoholistlagens differentierade behandlingsmetoder inkopplats även på gruppen brottsliga prostituerade.

Socialstyrelsen hade i skrivelse den 23 september 1940 avgivit ett förslag till provisorisk lagstiftning i ämnet. Styrelsen hade däri anfört, bland annat, att kommitténs betänkande främst av statsfinansiella skäl icke kunde förordas till genomförande. Emellertid hade styrelsen ansett en reform på lösdrivarvårdens område vara en samhällssanerande åtgärd av så stor betydelse, att den icke borde helt undanskjutas.

Den provisoriska lagstiftningen skulle omfatta vissa grupper av samhällsfarliga lösdrivare, betflare och sådana villkorligt dömda, som av domstol överlämnats till vederbörande myndighet för lösdrivarbehandling. Den för samtliga grupper gällande allmänna indikationen skulle vara hemfallenhet åt ett lättjefullt eller oordentligt leverne, under kringstrykande eller eljest, och endast avse personer över tjugooft år. Såsom icke provisoriska lagändringar förordades bland annat kommitténs omförmälda förslag till ändring av 22 § barnvårdslagen, ävensom ett inom kommittén reservationsvis framfört förslag om höjning av åldersgränsen till tjugotre år. Socialstyrelsen skulle utgöra centralorgan för lösdrivarvården, varigenom denna komme att administrativt samordnas med alkoholistvården. Svartsjöanstalten skulle fungera som slutna bottenanstalt, varjämte erkända alkoholistanstalter och arbetshem skulle i mån av behov jämväl tjäna lösdrivarvården som erkända lösdrivaranstalter; fördelning å respektive anstalter skulle ske efter anvisning av socialstyrelsen. Under den tid Landskronaanstalten vore tagen i anspråk för annat ändamål skulle Växjöanstalten utgöra slutna bottenanstalt, medan något av arbetshemmen för kvinnor skulle brukas som öppen lösdrivaranstalt.

Vidare hade fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 27 augusti 1940 ifrågasatt överflyttning av den vid tvångsarbetsanstalten i Växjö tjänstgörande personalen till fångvårdsstaten, varjämte överdirektören och chefen för fångvårdsstyrelsen i tjänsteutlåtande av den 30 september 1940 givit uttryck åt den uppfattningen, att tvångsarbetsanstalterna lämpligen borde återföras till fångvårdsstaten. Enligt överdirektörens mening kunde rättsutvecklingens inriktning på detta och angränsande områden samt de ledande tendenserna inom fångvårdens utveckling icke längre föranleda några principiella invändningar mot att förlägga lösdrivarvården och fångvården under gemensam statsadministration. För ett rationellt utnyttjande av lösdrivarvårdens yttre attribut, anstalter och personal, finge en sådan anordning anses i hög grad lämplig. Dessutom skulle därigenom vinnas bättre befordringsmöjligheter för tvångsarbetsanstalternas personal.

De sakkunniga hava icke funnit sig böra taga ståndpunkt till de sålunda föreliggande reformförslagen. Härom uttala sig de sakkunniga på följande sätt.

Lösdriverilagstiftningskommitténs och socialstyrelsens förslag förutsatte genomgripande lagändringar och en betydande utökning av statsverkets kostnader för lösdrivarvården. Fångvårdsstyrelsens förslag åter föregrepe enligt de sakkunnigas uppfattning den slutliga lösning av lösdrivarvårdens organisation, som dock kunde förmodas åter bli aktualiserad, så snart den statsfinansiella situationen det tillåte. De sakkunniga, som inriktat sig på att finna en lösning av anstaltsfrågan på kort sikt, i första hand för budgetåret 1941/42, hade därför funnit sig icke böra taga ställning till något av ifrågavarande förslag. De sakkunniga hade sålunda vid fullföljande av sitt uppdrag ansett sig böra utgå från fortsatt tillämpning av nu gällande lagstiftning och en i stort sett oförändrad organisation av anstaltsvården. De förslag, som de sakkunniga framlade, avsåge följaktligen endast att innebära en interimistisk lösning av lösdrivarvårdens organisationsproblem.

Yttranden.

Socialstyrelsen framhåller, att det syntes vara en samstämmig uppfattning bland alla på området sakkunniga iakttagare, att den nuvarande organisationen av lösdrivarvården vore mycket bristfällig. Styrelsen anför vidare följande.

Om man på denna vårdform ställde samma fordringar i fråga om humanitet och effektivitet samt över huvud rationell behandling av klientelet, som numera gällde för socialvården i övrigt i vårt land, vore det knappast överord att beteckna den nuvarande lösdrivarvården såsom en skamfläck på den svenska socialpolitiken. Icke minst gällde detta om anstaltsvården, vid vilket konstaterande socialstyrelsen särskilt hade Svartsjöanstalten i tankarna. Att det under de två sista årtiondena framkommit icke mindre än fyra sakkunnigförslag rörande lösdrivarlagstiftningens revision vore ju också ett slående uttryck för att det på detta område funnes ett stort behov av radikal omläggning. Då dessa förslag emellertid antingen fallit av olika skäl eller, vad beträffade det sista, ännu icke blivit föremål för slutlig prövning, och då det icke torde vara att förvänta, att en genomgripande reform komme till stånd i nuvarande tidsläge, syntes någon annan utväg för att vinna förbättring i förhållandena icke stå till buds än partiella reformer. Socialstyrelsen måste från de anförda synpunkterna beklaga, att icke redan i det nu föreliggande sakkunnigbetänkandet själva värdsynpunkterna ägnats större uppmärksamhet. Under förhandenvarande förhållanden ville styrelsen livligt tillstyrka de sakkunnigas hemställan om att utredningen om rationalisering av lösdrivarvården måtte fortsättas. Det nuvarande tillståndet på lösdrivarvårdens område måste med det snaraste bringas att upphöra.

Fångvårdsstyrelsen har i sitt yttrande framhållit den splittring, som för närvarande rådde med avseende å anstalter för asociala av olika slag, samt uttalat, att till motverkande av denna splittring till onedelbart övervägande borde upptagas frågan om förläggande under fångvårdsstyrelsen av bland annat tvångsarbetsanstalterna. Sin ståndpunkt i detta ämne har styrelsen närmare utvecklat på i huvudsak följande sätt.

Tiden och utvecklingen hade löpt förbi den uppfattningen, att tvångsarbetsanstalterna skulle hava en arbetsuppgift, som vore artskild från fångvårdens. Lösdriveri och kriminalitet läge varandra synnerligen nära.

Att ett återförande av tvångsarbetsanstalterna till fångvårdens skulle medföra ekonomisk och organisatorisk fördel hade redan framhållits av statens

organisationsnämnd. Enligt styrelsens mening hade den nu föreliggande utredningen ytterligare bestyrkt detta förhållande.

Fristående anstalter bleve lätt nog isolerade. Detta återverkade på personalens ställning, i det att befordringsmöjligheterna bleve mindre, vilket i sin tur försvärade rekryteringen. Ett personalutbyte mellan tvångsarbetsanstalterna och fångvården kunde genomföras på ett effektivare sätt, om anstalterna förenades med fångvården.

Även anstaltsutrymmet kunde i dylikt fall utnyttjas bättre, varjämte vissa vårdfrågor kunde lösas på ett praktiskt och ändamålsenligt sätt. Det vore sålunda möjligt att till Svartsjöanstalten förlägga även vissa fångar.

Den omständigheten, att en alkoholistanstalt vore förlagd till Svartsjöanstalten, behövde icke vålla särskilda svårigheter vid en sammanslagning. Handläggningen av ärendena rörande alkoholisterna syntes kunna omhändrhas av en särskild, av Kungl. Maj:t utsedd styrelse.

En dylik ordning hade avsetts av 1937 års lösdrivarlagstiftningskommitté, som föreslagit, att tvångsarbetsanstalterna skulle inläggas under fångvården. Enligt styrelsens mening vore tiden inne för en sådan åtgärd, vilken efter det frågan nu flera gånger varit uppe till behandling syntes kunna vidtagas utan större utredning. En dylik koncentrerings av anstaltsväsendet skulle bidra till att hålla kostnaderna för anstaltsväsendet nere också därigenom att den ekonomiska förvaltningen i sin helhet centraliserades.

Även *Sveriges fångvårdsmannaförbunds avdelning nr 16* har förordat, att lösdrivarvården nu överflyttas till fångvården.

Departementschefen.

Tvivelsutan företer den gällande lösdrivarlagstiftningen betydande brister. Meningarna rörande de linjer, efter vilka denna lagstiftning lämpligen bör reformeras, hava emellertid varit mycket delade och jag är icke beredd att nu taga slutlig ställning till dessa spörsmål. I likhet med de sakkunniga är jag av den uppfattningen att lagstiftningen på förevarande område tills vidare bör lämnas orubbad och att man i nuvarande läge bör inskränka sig till att interimistiskt lösa de problem rörande ifrågavarande anstaltsvård, vilka kräva omedelbara åtgärder. Under sådana förhållanden anser jag mig icke heller kunna förorda en så betydande omläggning av den nuvarande organisationen, som ett bifall till fångvårdsstyrelsens förslag om förläggande av tvångsarbetsanstalterna under nämnda styrelse skulle innebära. Jag utgår alltså även i sistnämnda avseende från att den nuvarande ordningen skall tills vidare bestå.

III. Den statliga anstaltsvården för manliga lösdrivare och alkoholister.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava till en början lämnat en redogörelse för *den nuvarande organisationen vid statens tvångsarbets- och alkoholistanstalt å Svartsjö m. m.*

Beträffande anstaltens läge, anstaltsbyggnadernas användning, antalet platser och internerade m. m. lämna de sakkunniga följande uppgifter.

Svartsjöanstalten vore förlagd till Svartsjö gamla kungsgård i Sånge socken av Stockholms län och innefattade en total areal av 786 hektar.

Till slottets huvudbyggnad med flyglar vore förlagda logement (bostads-celler) för internerna, fördelade å tolv olika men inbördes kommunicerande avdelningar, ekonomiavdelningar, sjukhus, verkstäder, direktörs- och kamrerarexpeditioner samt avdelning för vaktpersonal. Inom huvudanstaltens område funnes vidare en år 1928 uppförd särskild slutna avdelning med tillhörande verkstadsbyggnad, ekonomibyggnader för jordbruket samt personalbostäder. Till anstalten hörde därjämte tvenne utgårdar, varav den ena, Svartsjö djurgård med omkring 75 hektar och belägen på 2.2 kilometers avstånd från huvudanstalten, tillhörde Drottningholms slottsförvaltning och vore av denna upplåten på arrende.

Antalet platser för interner vore 391, därav 300 i slottsbyggnaden, 9 i isoleringsavdelningen, 62 i den slutna avdelningen, 12 å den s. k. Svartsjö kungsgård, belägen i nära anslutning till huvudbyggnaderna och 8 å Svartsjö djurgård.

Internerna sysselsattes, förutom med handräkningsarbeten, i jordbruk, trädgårdsskötsel och i någon mån verkstadsdrift.

Jordbruket, för vars behöriga skötsel enligt uppgift erfordrades minst 75 interner jämte i arbetet deltagande bevakningspersonal, om man skulle kunna undvika att anlita lejd arbetskraft, hade en areal av omkring 400 hektar åker och 100 hektar äng.

Vid bedömandet av behovet av erforderlig arbetskraft vore att taga hänsyn till den omständigheten att ekonomibyggnaderna vore starkt arbetskrävande och sålunda otillfredsställande för en rationell drift.

Trädgården hade en areal av omkring 20 hektar och fordrade ungefär 10 interners arbetskraft.

I verkstadsrörelsen inginge huvudsakligen skrädderi- och skomakeriverkstäder för eget behov samt pås- och leksakstillverkning för avsalu. Därjämte sysselsattes interner, ehuru i ringa omfattning, i för anstaltens skötsel befintliga plåtslageri- och måleriverkstäder samt vedgård.

Intagnings- och beläggningsfrekvensen vid anstalten hade under de senaste åren starkt nedgått. Medeltalet intagna hade uttryckt i procent av platsantalet under åren 1930—1940 varit följande.

Å r	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
%	48	60	68	64	61	58	71	65	49	47	38

Antalet å anstalten intagna hade i medeltal utgjort under år 1940 151 samt under månaderna januari, februari och mars 1941 respektive 157, 162 och 163.

I anslutning härtill anföra de sakkunniga, att det icke syntes finnas anledning förvänta någon stegrad frekvens av tvångsarbetsdomar med nuvarande lagbestämmelser. Då en mot möjligheter till differentiering av lösdrivarbehandlingen inriktad lagrevision och därav sannolikt föranledd ökning av myndigheternas ingripande mot lösdriveriet torde komma att medföra nya behandlingsformer, syntes någon anledning icke förefinnas att för framtiden räkna med något väsentligt stegradt ianspråktagande av anstaltens kapacitet. De sakkunniga räknade därför med en fortsatt genomsnittlig beläggning av anstalten på omkring 160 interner. Vid uppgörande av sina förslag hade de sakkunniga utgått från denna beläggningssiffra.

Beträffande personalbeståndet vid anstalten upplysa de sakkunniga, att detsamma i januari 1941 ställde sig på sätt framgår av följande tablå:

Ordinarie personal.

	Löneplacering.
1 direktör	A 27
1 pastor och 1:ste lärare	A 24
1 kamrerare	A 22
1 assistent av 1:a klass	A 20
1 assistent av 2:a klass	A 18
1 lantbruksinspektör	A 18
1 trädgårdsmästare	A 12
4 uppsyningsmän	A 10
11 förste förmän (därav 1 vakant)	A 8
2 yrkesmästare av 2:a klass	A 8
37 ordinarie förmän (därav 1 vakant och 3 antagna till e. o. förste förmän)	A 6

Icke-ordinarie personal.

1 assistent av 3:e klass (vakant)	Eo 16
3 extra ordinarie förste förmän	Eo 8
1 extra ordinarie förste förman (mejerist)	Eo 8
1 extra ordinarie förste förman (montör)	Eo 8
15 extra ordinarie förmän ¹⁾	Eo 6
8 extra tjänstemän (förmän),	Ex 6

Arvodespersonal.

1 läkare arvode kronor 5,000

Då internernas antal under januari 1941 i medeltal uppgått till 157, hade — framhålla de sakkunniga — förhållandet mellan personalens och internernas antal då motsvarats av talen 1:1.8.

Vakt- och hantverkspersonalen hade under nämnda månad vid huvudanstalten med tillhörande underavdelning varit fördelad på följande sätt.

<i>Huvudbyggnaden.</i>	1 förste förman (montör).
Bevakningspersonal:	1 förste förman (maskinist).
1 uppsyningsman.	<i>Sjukhuset.</i>
4 förste förmän.	1 förste förman.
1 förste förman (avlösare).	1 förman.
16 förmän.	<i>Vedgården.</i>
<i>Köket.</i>	1 förman.
1 förman.	<i>Slutna avdelningen.</i>
<i>Direktörsexpeditionen.</i>	1 uppsyningsman.
1 uppsyningsman.	8 förmän.
1 förman.	<i>Jordbruket.</i>
<i>Kamrerareexpeditionen.</i>	5 förste förmän.
1 uppsyningsman.	1 förste förman (mejerist).
1 förste förman.	15 förmän.
1 förman.	<i>Trädgården.</i>
<i>Verkstäder m. m.</i>	1 förste förman (vakant).
2 yrkesmästare av 2:a klass.	4 förmän.

¹⁾ Därav uppehöll 1 en vakant förmanstjänst; 3 uppehöll förmänstjänster efter ordinarie förmän, som antagits till e. o. förste förmän.

De sakkunniga anföra, att vaktpersonalens arbetstid vore 48 timmar per vecka samt att vid disponibilitet utan direkt tjänstgöring halva tiden räknades som arbetstid. De enskilda tjänstemännen inom varje personalgrupp tjänstgjorde omväxlande enligt fastställt tjänstgöringsschema under bestämd tidsperiod å de olika tjänstställena inom arbetsfältet.

De sakkunniga hava även lämnat vissa uppgifter rörande anstaltens omkostnader samt inkomsterna å jordbruksrörelsen och verkstadsdriften. Av uppgifterna framgår, bland annat, att nettokostnaderna per intern och vårddag under de senaste budgetåren uppgått till följande belopp i kronor räknat.

Budgetår	Belopp	Budgetår	Belopp
1932/33	4: 08	1936/37	3: 98
1933/34	3: 80	1937/38	5: 75
1934/35	3: 80	1938/39	5: 75
1935/36	4: 64	1939/40	6: 50

De sakkunniga betona, att en genomgående tendens till stegrad kostnad per vårddag gjort sig gällande samt att denna vore särskilt markant för budgetåret 1939/40. Därvid finge — uttala de sakkunniga — givetvis beaktas den allmänna höjningen av prisnivån.

Rörande konsekvenserna av nedgången i antalet interner anföra de sakkunniga vidare följande.

Den minskade beläggningsfrekvensen hade enligt de sakkunnigas uppfattning icke åtföljts av en motsvarande anpassning av internernas arbetsprogram. Därav hade följt, att de olika verksamhetsformerna tidvis endast med svårighet kunnat uppehållas utan anlitan av lejd arbetskraft och verkstadsdriften hade vissa perioder måst helt ligga nere. Därtill hade även bidragit anstaltens allt mer framträdande karaktär av bottenanstalt, vilket medfört en markerad tendens till klienteletts försämring i fråga om arbetsduglighet.

Dessa omständigheter hade föranlett de sakkunniga att söka finna en mer rationell och koncentrerad organisation av arbetsdriften vid anstalten under rådande förhållanden.

De sakkunniga hava härefter framlagt sina *förslag till förändringar rörande Svartsjöanstalten*.

Beträffande omläggning av verksamheten föreslå de sakkunniga följande.

Svartsjö djurgård vore med hänsyn till sitt avlägsna läge från huvudanstalten starkt arbetskrävande. Detta förhållande hade särskilt framträtt, då gården — såsom för närvarande vore fallet — icke vore belagd med interner. På grund härav torde åtgärder snarast möjligt böra vidtagas antingen för arrendekontraktets hävande eller egendomens utarrendering. Enligt uppgift omfattade egendomen en areal av cirka 130 tunnland, varav omkring 105 tunnland åker. Av arrendetiden återstode för närvarande omkring två år (till den 14 mars 1943) och arrendet utgjorde 1,500 kronor för år, vilket i och för sig torde få anses förmånligt. Genom den föreslagna åtgärden komme jordbrukets storlek vid anstalten att bli bättre anpassad till föreliggande tillgång på arbetskraft.

Utredning syntes vidare böra företagas om möjligheten att utan större kostnader vidtaga ändringar av ekonomibygnaderna i arbetsbesparande syfte.

Därest sådana möjligheter befunes föreligga, borde medgivande lämnas att taga i anspråk intäkter från jordbruksdriften till erforderliga ändringsarbeten. I samma syfte borde i den mån så erfordrades åt trädgårdsrörelsen givas en minskad omfattning. Med hänsyn till att jordbruket måste i första hand tillgodoses med arbetskraft, borde verkstadsdriften uppehållas endast i den omfattning så erfordrades för att bereda sysselsättning åt internerna och med iakttagande i övrigt av att denna drift vore ekonomiskt lönande.

Att handräckningen såsom improduktivt arbete i den mån det vore möjligt borde inskränkas vore självfallet. Den borde på ett rationellt sätt ordnas och vid uttagande av personal därtill måste hänsyn tagas till att för de mer arbetskrävande uppgifterna, i första hand inom jordbruket, borde tillhandahållas därför lämpad arbetskraft.

De sakkunniga avsåge sålunda att efter dessa riktlinjer åstadkomma en koncentring av arbetsdriften till huvudanstaltens jordbruk och i samband därmed en rationalisering av arbetsmetoderna, vilket torde få vara ägnat att medföra ett ekonomiskt gynnsammare resultat än vad som torde framgå av den vid anstalten nu tillämpade och för en betydligt större arbetsstyrka upplagda organisationsplanen för arbetsdriften.

De sakkunniga hava — såsom förut nämnts — räknat med en framtida beläggning vid anstalten av 160 personer. Beträffande sättet för de internerades förläggande uttala sig de sakkunniga sålunda.

Internerna vore nu förlagda dels till slottsbyggnadens båda huvudvåningar i ett flertal olika småavdelningar, dels till den slutna avdelningen, dels och tidvis till de båda utgårdarna. Då med anledning av den låga totala beläggningsfrekvensen dessa olika avdelningar vore långt ifrån fullbelagda, vore det uppenbart att bevakningen måste bli relativt personalkrävande.

Med hänsyn till det särskilt låga medeltalet intagna, vilket under tiden januari—augusti månader år 1940 utgjort 151, samt den på grund av inkallelser till militär beredskapstjänst starkt reducerade personalen hade anstaltsledningen gjort ett försök att under viss del av år 1940 koncentrera förläggningen till huvudanstalten och Svartsjö kungsgård. Sammanförandet av svårbehandlat klientel från den slutna avdelningen med övriga intagna hade emellertid lett till försämring av disciplinen, och tidvis hade vissa särskilt besvärliga interner måst förvaras i den ohygieniska isoleringsavdelningen. Strax före årsskiftet 1940—1941 hade emellertid av disciplinära skäl den slutna avdelningen åter delvis tagits i bruk, ehuru intagningsfrekvensen ej företett någon stegring. Denna avdelning tjänstgjorde numera jämväl som upptagningsavdelning för alla nyintagna tvångsarbetare.

Den nu tillämpade dispositionen för internernas förläggning kunde trots ianspråktagande av flera olika avdelningar icke sägas medföra önskvärd och föreskriven avgränsning mellan alkoholister och lösdrivare eller mellan olika grupper av lösdrivare med hänsyn till anpasslighet m. m.

De sakkunniga vore väl medvetna om svårigheten att med förhandenvarande lokala och andra förhållanden på ett såväl ur ekonomiska som behandlingssynpunkter tillfredsställande sätt åstadkomma en lämpligare förläggningsplan. Efter noggrann prövning hade de sakkunniga emellertid funnit sig böra föreslå, att vid anstalten försöksvis tillämpades följande ändrade förläggningsplan.

Den slutna avdelningen, som innehölle 62 platser, borde fullbeläggas. Avdelningen borde därvid även i fortsättningen tjänstgöra som upptagningsavdelning för nyintagna klienter i och för bedömande av deras anpassningsförmåga. Genom ett sådant generellt tillämpat undersökningssystem torde

kunna skapas nödvändiga förutsättningar för en lämplig fördelning av klientelet. Därjämte skulle den slutna avdelningen tagas i bruk för förläggning av svårhanterliga interner och för tillfällig förvaring av sinnessjuka. Cellsystemet i denna avdelning möjliggjorde förhindrandet av icke önskvärd sammanblandning av de skilda interngrupper, som där förvarades.

Den till anstalten anslutna utgården, den s. k. kungsgården, kunde i differentieringssyfte lämpligen disponeras för inkvartering av det mest anpassliga och för sådan förläggning i övrigt mest lämpade klientelet.

Aterstående interner skulle förläggas i slottsbyggnaden. Vid en beläggning av anstalten med omkring 160 interner behöfve i denna byggnad tagas i anspråk omkring 100 platser. I syfte att uppnå önskvärd besparing, öka säkerheten och åstadkomma tekniska förutsättningar för lokal differentiering av klientelet borde endast övervåningen utnyttjas för förläggning, medan den undre våningen avstängdes. Övervåningen rymde nämligen omkring 100 platser. Den torde sålunda bli tillräcklig med utgångspunkt från den prognos för beläggningsfrekvensen, som de sakkunniga tidigare uppställt. Denna våning vore vidare ur hygienisk synpunkt icke oväsentligt bättre än undervåningen och torde jämväl med sina fyra avdelningar i bevakningshänseende vara mer lättskött än den nedre våningen, vilken innehölle åtta olika avdelningar. Kraven på bevakningspersonalens storlek torde genom denna anordning kunna minskas.

De sakkunniga meddela härefter, att de med utgångspunkt från bland annat de skilda åtgärder, som de sakkunniga i det föregående föreslagit, och med beaktande jämväl av vissa möjligheter till rationalisering av anstaltens administrationsapparat, vilka vore ägnade att minska anstaltens personalbehov, utarbetat ett preliminärt förslag till ändrad personalorganisation vid anstalten. Enligt detta förslag skulle anstaltens personal utgöras av:

1 direktör	A 27
1 assistent av 1:a klass	A 20
1 assistent av 2:a klass	A 18
1 lantbruksinspektör	A 18
1 läkare, arvode 5,000 kronor.	
1 pastor (arvodet torde kunna fastställas till belopp mellan 600—1,000 kronor).	
1 trädgårdsmästare	A 12
2 uppsyningsmän	A 10
Härav 1 vid slutna avdelningen och 1 vid huvudanstalten.	
4 förste förmän	A 8
Härav 1 i trädgård, 1 i jordbruk, 1 i verkstäder och 1 i sjukavdelning.	
36 förmän	A 6
Härav 12 vid huvudanstalten, 6 vid slutna avdelningen, 12 i jordbruk, smedja och verkstäder, 4 i trädgård, 1 i vedgård och 1 i sjukavdelning.	
1 ekonomiföreståndarinna	Eo 6
1 kanslibiträde	Eo 6
1 skrivbiträde	Eo 2

I anledning av detta preliminära förslag hade — anförda de sakkunniga — anstaltsstyrelsen i avgivet yttrande framfört vissa erinringar, varefter de sak-

kunniga utarbetat slutligt förslag i ämnet. För sina förslag ävensom anstaltsstyrelsens yttrande hava de sakkunniga i ett sammanhang lämnat en detaljerad redogörelse, som i det följande i huvudsak återgives.

Beträffande *direktörsbefattningen* (A 27) har icke ifrågasatts någon ändring.

Enligt det preliminära förslaget skulle den nuvarande befattningen såsom *pastor och 1:ste lärare* i lönegraden A 24 ersättas med en arvodestjänst, vars innehavare skulle erhålla en gottgörelse av 600 à 1,000 kronor för år. Anstaltsstyrelsen hade förklarat sig icke hava något att invända mot att den nuvarande befattningen utbyttes mot en tjänst förenad med ett årligt arvode av 1,000 kronor. Styrelsen hade emellertid framhållit önskvärdheten av att den blivande innehavaren av tjänsten besatte kompetens även som organist. De sakkunniga hava med anledning härav anfört, att de förutsatte, att styrelsen ordnade den kyrkliga tjänsten vid anstalten inom ramen för det föreslagna arvodet.

De sakkunnigas preliminära förslag innebar vidare, att den nuvarande *kamrerartjänsten* (A 22) skulle indragas samt att av *assistenttjänsterna* de två ordinarie, i lönegraderna A 20 och A 18 placerade tjänsterna skulle bibehållas, medan den vakanta assistenttjänsten i lönegraden Eo 16 skulle indragas. Anstaltsstyrelsen hade uttalat sin anslutning till de sakkunnigas förslag om indragning av kamrerartjänsten, under förutsättning att assistenttjänsten i lönegraden A 20 uppflyttades till lönegraden A 21 med beteckningen assistent och redogörare. De sakkunniga förklara sig icke hava något att erinra mot denna uppflyttning, därvid de framhålla att de, förutom till det med tjänsten förenade ökade ansvaret, tagit hänsyn till att innehavaren komme att fungera såsom direktörens ställföreträdare. De sakkunnigas förslag om indragning av den vakanta assistenttjänsten hade anstaltsstyrelsen biträtt. De sakkunniga framhålla, att vid förhandlingar med socialstyrelsen vissa invändningar rests mot detta förslag, men att de sakkunniga det oaktat vidhölle detsamma. De sakkunniga hava alltså föreslagit indragning av kamrerartjänsten och den vakanta assistenttjänsten samt förändring av den nuvarande assistenttjänsten i lönegraden A 20 till en befattning såsom assistent och redogörare i lönegraden A 21. Därjämte skulle assistenttjänsten i lönegraden A 18 bibehållas.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle beträffande befattningarna såsom *lantbruksinspektör* och *trädgårdsmästare* icke företagas någon ändring.

I sitt preliminära förslag hade de sakkunniga föreslagit, att den med enklare kontorsarbete sysselsatta kvalificerade vaktpersonalen skulle utbytas mot kvinnlig biträdespersonal. De sakkunniga hade i enlighet härmed förordat, att 1 befattning såsom uppsyningsman med placering å kamrerar-expeditionen skulle utbytas mot 1 kanslibiträdestjänst i lönegraden Eo 6 och 1 befattning såsom uppsyningsman med placering å direktörsexpeditionen skulle ersättas med 1 skrivbiträdestjänst i lönegraden Eo 2. Såsom följd härav skulle antalet *uppsyningsmän* kunna minskas från 4 till 2. Förslaget, som godtagits av anstaltsstyrelsen, har sedermera vidhållits av de sakkunniga.

Jämlikt de sakkunnigas preliminära förslag skulle båda de nuvarande befattningarna såsom *yrkesmästare av 2:a klass* — av vilka en är avsedd för

skrårderiverkstaden och en för snickeriverkstaden — indragas. Anstaltsstyrelsen hade biträtt förslaget om indragning av yrkesmästaren i snickeri, men motsatt sig indragning av yrkesmästaren i skrårderi. I sitt slutliga förslag hava de sakkunniga anslutit sig till anstaltsstyrelsens ståndpunkt. De sakkunniga framhålla, att enligt deras förslag internernas sysselsättning huvudsakligen borde koncentreras till jordbruket. De påpeka ock, att den av de sakkunniga konstaterade bristen på yrkesutbildat folk bland internerna berättigade till en viss avveckling av den egentiga verkstadsdriften. Intill dess den nuvarande innehavaren av yrkesmästartjänsten vid snickeriverkstaden kunde överflyttas till annan tjänst, borde hans arbetskraft i största möjliga utsträckning utnyttjas för underhållsarbeten inom anstalten.

Beträffande behovet av *förste förmanstjänster* hava de sakkunniga i huvudsak anfört följande.

I sitt preliminära förslag hade de sakkunniga ifrågasatt en reducering av de 11 ordinarie och 5 extra ordinarie förste förmanstjänsterna till inalles 4 tjänster. Anstaltsstyrelsen hade efter företagen utredning förklarat sig kunna förorda en minskning av de nuvarande tjänsterna till 9. De sakkunniga hade efter förnyad prövning av frågan icke funnit anledning frångå sin uppfattning, att det i och för sig ur befälssynpunkt skulle erfordras endast 4 förste förmanstjänster med placering av 2 i jordbruk med trädgård, 1 vid verkstäderna (maskinist och montör) och 1 vid sjukavdelningen. Därvid vore att märka, att de sakkunniga liksom styrelsen avsett att bibehålla dels för de yttre arbetena de båda tjänsterna såsom lantbruksinspektör och trädgårdsmästare och dels för den inre bevakningen de nuvarande 2 uppsyningsmanstjänsterna. Emellertid hade de sakkunniga vid omprövning av denna fråga funnit sig kunna förorda ett större antal förste förmanstjänster än vad som sålunda av de sakkunniga ansetts oundgängligen erforderligt, detta väsentligen i syfte att därmed skapa förmånligare befordringsmöjligheter för personalen och stimulera dennas intresse för arbetsuppgifterna. Det förutsattes dock, att innehavarna av dessa tjänster skulle hava skyldighet att fullgöra vanlig vaktjänst och sålunda i detta avseende vara att jämställa med övrig vaktpersonal.

De sakkunnigas ursprungliga förslag överensstämde med styrelsens vad beträffade placering av 1 förste förman å sjukavdelningen och 1 vid verkstäderna.

De sakkunniga hade preliminärt föreslagit, att tjänsten såsom förste förman å kamrerarexpeditionen skulle indragas. Detta förslag hade emellertid anstaltsstyrelsen motsatt sig med hänsyn till de särskilda arbetsuppgifter, som åvilade innehavaren av denna tjänst. På grund av vad styrelsen anfört i frågan hade de sakkunniga, ehuru med tvekan, funnit sig icke böra motsätta sig styrelsens förslag om tjänstens bibehållande. Med hänsyn till de ändringar, som de sakkunniga föreslagit beträffande kontorsorganisationen syntes emellertid förste förmannens uppgifter komma att minskas. De sakkunniga förutsatte därför, att han delvis skulle kunna utnyttjas för bevakningstjänst.

Anstaltsstyrelsen hade föreslagit, att 2 förste förmän skulle avdelas för bevakningstjänst. Detta förslag tillstyrktes av de sakkunniga av förut angivna skäl.

Med beaktande av omförmälda allmänna motivering och med hänsyn särskilt till den väsentliga ekonomiska betydelsen av jordbrukets skötsel hade de sakkunniga ej heller velat motsätta sig styrelsens förslag att för placering vid jordbruk med trädgård avsåges 4 förste förmän.

Det sammanlagda antalet förste förmanstjänster skulle sålunda bliva 9.

För närvarande vore vid tvångsarbetsanstalten anställda 10 ordinarie förste förmän, medan en förste förmanstjänst, närmast avsedd för trädgården, vore vakant. Samtliga 5 extra ordinarie förste förmanstjänster vore däremot besatta. En av sistnämnda 5 tjänster innehades av anstaltens montör, en av anstaltens mejerist och en av förste förmannen å sjukavdelningen. Tre av de extra ordinarie förste förmännen innehade ordinarie tjänster såsom förmän i lönegraden A 6, medan de två övriga nämligen mejeristen och montören, icke vore innehavare av ordinarie tjänst.

Av de extra ordinarie förste förmännen skulle mejeristen och montören bli övertaliga. Däremot skulle extra ordinarie förste förmannen å sjukavdelningen bibehållas, varjämte enligt uppgift en av de nuvarande extra ordinarie förste förmännen avsåges för tjänsten såsom förste förman (rättare) å jordbruket. Den femte av ifrågavarande extra ordinarie förste förmännen skulle icke oundgängligen behöva bibehållas vid sin extra ordinarie befattning och han borde följaktligen återgå till sin ordinarie förmanstjänst.

Vad anginge den nu vakanta tjänsten som förste förman med tjänstgöring huvudsakligen i trädgården funnes för närvarande enligt uppgift ingen för tjänsten lämplig person anställd vid anstalten. Möjlighet syntes därför böra hållas öppen att för tjänsten, vilken åtminstone tillsvidare torde böra vara extra ordinarie, anställa utomstående person.

Av det anförda framginge att 2 av de nuvarande extra ordinarie förste förmännen — båda ordinarie tjänstemän i lönegraden A 6 — borde bibehållas såsom extra ordinarie förste förmän, och att en extra ordinarie förste förmanstjänst borde reserveras för utomstående person. Vid sådant förhållande och då hela antalet ordinarie och extra ordinarie förste förmanstjänster skulle utgöra 9, borde av de nuvarande ordinarie förste förmännen 6 bibehållas å ordinarie stat. De 4 ordinarie förste förmän, som med dessa utgångspunkter skulle bli övertaliga, borde överflyttas å övergångsstat.

Av de 4 förste förmän, som vid tillämpning härav skulle komma att överföras å övergångsstat, torde man kunna beräkna, att åtminstone någon till följd av nedsatt tjänstbarhet komme att sjukpensioneras eller eventuellt efter egen framställning erhålla förtidspension.

Vad anginge mejeristen syntes det lämpligt, att han efter uppsägning entledigades från sin anställning vid anstalten. Han uppnådde nämligen föreskriven pensionsålder redan med utgången av oktober 1943 och hans arbetskraft kunde numera, sedan mejeridriften nedlagts vid anstalten, icke utnyttjas därstädes.

Beträffande montören kunde det däremot synas ligga närmast till hands att icke nu vidtaga uppsägning utan beräkna, att han skulle kunna erhålla annan statstjänst. Som han redan uppnått 55 års ålder, torde emellertid svårigheter uppkomma att placera honom i annan statsanställning. Då därtill komme, att de sakkunniga förutsatt, att den såsom ordinarie förste förman anställde maskinisten samtidigt skulle kunna uppehålla sysslan som montör vid anstalten och den nuvarande montören följaktligen icke skulle få några arbetsuppgifter att uppfylla därstädes, hade de sakkunniga vid frågans övervägande stannat vid att föreslå, att även montören efter uppsägning finge sluta sin anställning vid anstalten.

Med avseende å *förmanstjänsterna* hava de sakkunniga uttalat sig på i huvudsak följande sätt.

Antalet förmanstjänster utgjordes av 37 ordinarie och 11 extra ordinarie tjänster. Då 4 ordinarie tjänster upphölles av extra ordinarie förmän, vore emellertid det verkliga antalet extra ordinarie förmän 15. De sakkunniga hade

preliminärt föreslagit, att antalet förmanstjänster skulle reduceras till sammanlagt 36. Efter utredning hade anstaltsstyrelsen förklarat, att en reduktion till 39 tjänster vore möjlig. De sakkunniga hade efter ytterligare prövning av denna fråga funnit sig kunna biträda styrelsens uppfattning i denna del utom vad beträffade av styrelsen föreslagna 13 förmanstjänster för allmän bevakning. De sakkunniga fasthölle alltså vid sitt ursprungliga förslag om reduktion av ifrågavarande vaktmanskap till 12 tjänster. De sakkunnigas förslag innebure sålunda bibehållande av 38 förmanstjänster.

För närvarande funnes vid anstalten — förutom de 3 extra ordinarie förste förmän, som innehade ordinarie förmanstjänster — 33 ordinarie förmän. En förmanstjänst vore för närvarande vakant. Dessutom vore vid anstalten anställda 15 extra ordinarie förmän.

Man torde böra räkna med att å personalförteckningen för anstalten borde uppföras 31 förmanstjänster å ordinarie stat. Återstående nu besatta 5 ordinarie tjänster torde böra överföras å övergångsstat. Av sistnämnda 5 tjänster skulle två komma att innehas av de båda ordinarie förmän, som för närvarande innehade tjänster som extra ordinarie förste förmän och som enligt vad föreslagits skulle bibehållas i denna egenskap. De återstående 3 till övergångsstat överflyttade tjänsterna innehades av tjänstemän, som skulle avgå med ålderspension under nästkommande budgetår, en med utgången av juli 1941, en med utgången av november 1941 och en med utgången av januari 1942. Med hänsyn därtill skulle ingen av de ordinarie förmanstjänsterna faktiskt bli övertalig. Formellt skulle emellertid som nämnts 5 förmanstjänster överflyttas å övergångsstat under budgetåret 1941/42; under därpå följande budgetår skulle endast 2 förmanstjänster komma att kvarstå å övergångsstat.

Vad beträffade de extra ordinarie förmännen skulle det i och för sig erfordras 7 sådana tjänstemän för att bringa upp hela antalet ordinarie och extra ordinarie förmanstjänster till 38. Det vore emellertid att märka, att åtminstone 2 förste förmän, som föreslagits överförda till övergångsstat, torde komma att tillsvidare kvarstå i tjänst vid anstalten och därvid utföra tjänstgöring, som eljest skulle ha ankommit på de extra ordinarie förmännen, varigenom dessas antal faktiskt skulle kunna ytterligare minskas. Det vore emellertid att förvänta att så icke skulle behöva ske utan att det i stället skulle bli möjligt att utan utvidgning av det föreslagna personalbeståndet vid anstalten stadigvarande bibehålla ytterligare någon av de extra ordinarie tjänstemännen. Bland de ordinarie tjänstemän, som enligt förut återgivna förslag skulle komma att kvarstå i tjänst, funnes nämligen några — enligt uppgift minst fyra — vilka vore sjukliga eller eljest mindre tjänstbara och beträffande vilka man hade anledning förutsätta, att anstaltens styrelse skulle vidtaga åtgärder för sjukpensionering eller för att förmå dem att begära förtidspension. Sådana åtgärder måste anses påkallade redan därav att man med den föreslagna begränsningen av anstaltens personalbestånd måste räkna med att föreliggande arbetsuppgifter kunde tillfredsställande utföras endast om personalen praktiskt taget helt vore fullt tjänstbar. Den ifrågavarande pensioneringen torde dessutom vara önskvärd även ur personalsynpunkt. I den mån på ordinarie stat kvarstående tjänstemän avginge, syntes nämligen hinder icke böra resas mot att befordra därför lämpliga extra ordinarie förmän till ordinarie förmanstjänster. De extra ordinarie förmännen hade nämligen i allmänhet varit i anstaltens tjänst under relativt lång tid. De till tjänstären äldsta hade sålunda inträtt i tjänst en år 1928 och två år 1929; den senast antagne extra ordinarie tjänstemannen hade börjat sin anställning den 1 april 1935.

Vad anginge de övertaliga extra ordinarie förmännen torde man få utgå från att dessa skulle kunna beredas annan statstjänst, i första hand inom fängsvården. Tills detta läte sig göra, borde de få kvarstanna vid anstalten.

Överhuvudtaget torde man få utgå från, att anpassningen efter den av de sakkunniga föreslagna personalorganisationen finge ske successivt under tillbörligt hänsynstagande icke blott till statens intressen utan även till anstaltens övertaliga personal.

De nuvarande 8 extra förmännen i lönegraden Ex 6, vilka dittills fått tjänstgöra som vikarier för ledig ordinarie och extra ordinarie personal, föresloges bli entledigade. Åtgärder borde vidtagas för att om möjligt bereda dem, som kunde anses lämpliga därför, placering i annan förvaltning. De sakkunniga beräknade, att endast om särskilda omständigheter det påkallade någon extra personal skulle behöva anställas vid Svartsjöanstalten, i varje fall under de närmaste två åren.

Vid beräkningen av antalet förmanstjänster hava de sakkunniga utgått från att 1 förmanstjänst vid köksavdelningen skulle ersättas med en för ifrågasvarande arbetsuppgifter specialutbildad kvinnlig arbetskraft, nämligen 1 *ekonomiföreståndarinna*, vilken åtminstone till en början kunde placeras i lönegraden Eo 6 samt att såsom biträde åt denna borde anställas 1 *kokerska* med placering i lönegraden Ex 2. Genom inträttande av tjänsten såsom ekonomiföreståndarinna skulle bland annat vinnas den fördelen, att viss minskning komme att inträda beträffande kamrerarexpeditionens nuvarande göromål. De sakkunnigas förslag i berörda hänseenden hade biträtts av anstaltsstyrelsen.

Beträffande *läkarvården* vid anstalten hava de sakkunniga framhållit önskvärdheten av att vid anstalten, förutom en kroppssjukläkare, anställdes jämväl en rådgivande psykiater för att tillgodose lösdrivarlagens bestämmelser angående påbörjat tvångsarbets upphörande vid inträffad sinnessjukdom samt för att i övrigt medverka vid bedömande av klienteletts placering och behandling inom anstalten. De sakkunniga förutsätta, att man genom en sådan medverkan av psykiater skulle kunna uppnå lämplig behandling av de på grund av själsliga defekter mer svårpassliga internerna, vilket i sin tur torde komma att i arbetsbesparande riktning inverka på behovet av vaktpersonal.

Enligt de sakkunnigas mening behöfde det i gällande avlöningsstat till läkararvode beräknade beloppet av 5,000 kronor icke höjas till följd av en dylik uppdelning av arbetsuppgifterna. Det syntes böra ankomma på anstaltsstyrelsen att på skäligt sätt fördela nämnda belopp mellan de båda läkartjänsterna.

De sakkunniga hava slutligen anfört, att anstaltsstyrelsen i sitt yttrande till de sakkunniga, under erinran att Svartsjöanstalten vore organiserad såsom ett fristående verk, framhållit att, därest en minskning av anstaltens personalbestånd i föreslagen omfattning komme till stånd, det för en tillfredsställande rekrytering å de kvarstående tjänsterna syntes nödvändigt att vidtaga åtgärder i syfte att underlätta personalutbyte mellan anstalten och fångvården. Med understrykande av vad styrelsen sålunda anfört, hava de sakkunniga förklarat, att de väl insågo svårigheterna för anstaltsstyrelsen att tillfredsställande lösa de personalproblem, som uppkomme vid så isolerade förvaltningsenheter varom nu vore fråga, samt livligt uttalat sig för att sam-

arbete i angivet syfte åstadkommes mellan anstaltsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen samt andra närstående förvaltningsorgan.

Det resultat, vartill de sakkunniga kommit i fråga om lämpliga förändringar i Svartsjöanstaltens personalorganisation under förhandenvarande förhållanden, innebär i *sammanfattning* följande.

Tjänsten såsom pastor och förste lärare indrages och innehavaren överföres på övergångsstat med skyldighet att fullgöra med tjänsten nu förenade göromål, till dess han kan erhålla annan tjänst. I stället för den indragna tjänsten inrättas en arvodestjänst såsom pastor och organist med ersättning av 1,000 kronor för år, eventuellt efter styrelsens bestämmande två tjänster med sammanlagt nämnda arvode. Arvodet får tagas i anspråk först sedan den nuvarande pastorn lämnat sin tjänst.

Kamreraretjänsten indrages och innehavaren överföres å övergångsstat med skyldighet att uppehålla tjänsten intill dess att annan tjänst kan beredas honom.

Den nuvarande tjänsten såsom assistent av 1:a klass (A 20) omregleras till tjänst såsom assistent och redogörare med placering i lönegraden A 21. Den nyreglerade tjänsten må dock icke besättas, så länge den nuvarande ordinarie kamreraren kvarstår i tjänst. I avvaktan på att omregleringen kan genomföras bör assistenttjänsten i lönegraden A 20 uppföras å övergångsstat.

Den nu vakanta tjänsten såsom assistent av 3:e klass (Eo 16) indrages.

Två uppsyningsmän behållas i tjänst med placering 1 vid huvudanstalten och 1 vid den slutna avdelningen. De 2 övriga uppsyningsmanstjänsterna indragas och innehavarna överflyttas å övergångsstat med fortsatt tjänstgöringsskyldighet till dess de kunna erhålla annan statstjänst.

En yrkesmästare placeras vid skrädderiverkstaden, medan den andre yrkesmästaren överföres å övergångsstat med fortsatt tjänstgöringsskyldighet tills vidare vid anstalten.

Förste förmanstjänster bibehållas till ett sammanlagt antal av 9 — därav 6 ordinarie och 3 extra ordinarie — med placering av 2 i bevakningstjänst, 1 å kamrerarexpeditionen, 4 i jordbruket och trädgården, 1 vid sjukhuset samt 1 såsom maskinist och montör. Av de nuvarande ordinarie förste förmännen skulle 4 överföras å övergångsstat och av de extra ordinarie förste förmännen skulle 1 återgå till sin ordinarie förmanstjänst och 2 (mejeristen och montören) bli övertaliga.

Förmännens sammanlagda antal bestämmes till 38, därav 31 ordinarie och 7 extra ordinarie, med placering av 12 i allmän bevakningstjänst, 8 vid den slutna avdelningen, 12 i jordbruket, 4 i trädgården, 1 i sjukhuset och 1 i vedgården.

Vid kontoret anställas 1 kanslibitråde och 1 skrivbiträde samt vid köksavdelningen 1 ekonomiföreståndarinna och 1 kokerska.

Läkarvården vid anstalten ombesörjes, förutom av en läkare för kroppsjukvården, av en rådgivande psykiater, och fördelningen av det i nuvarande avlöningsstat beräknade arvodesbeloppet, 5,000 kronor, mellan de båda läkarna fastställs av styrelsen.

Personalen vid anstalten skulle enligt förslaget komma att bestå av 1 direktör (A 27), 1 assistent och redogörare (A 21), 1 assistent av 2:a klass (A 18), 1 lantbruksinspektör (A 18), 1 trädgårdsmästare (A 12), 2 uppsyningsmän (A 10), 9 förste förmän (6 i A 8 och 3 i Eo 8), 1 yrkesmästare av 2:a klass (A 8), 38 förmän (31 i A 6 och 7 i Eo 6), 1 ekonomiföreståndarinna (Eo 6), 1 kanslibitråde (Eo 6), 1 skrivbiträde (Eo 2) och 1 kokerska (Ex 2). Dessutom

skulle såsom arvodespersonal finnas 1 predikant (och organist), 1 kroppsjukläkare och 1 rådgivande psykiater.

De tjänster av olika grader, som enligt förslaget icke vidare skulle erfordras, äro följande: 1 pastor och förste lärare (A 24), 1 kamrerare (A 22), 1 assistent av 1:a klass (A 20), 1 assistent av 3:e klass (Eo 16; för närvarande vakant), 7 förste förmän (5 i A 8, därav 1 vakant, och 2 i Eo 8), 1 yrkesmästare (A 8), 10 förmän (6 i A 6, därav 1 vakant, och 4 i Eo 6) och 8 extra förmän (Ex 6).

De sakkunniga tillägga, att anstalten, därest icke några väsentliga förändringar skulle inträffa ifråga om beläggningsfrekvens, borde kunna drivas med den enligt detta organisationsförslag tillgängliga personalen och internernas arbetskraft, och att därutöver endast i yttersta nödfall utomstående arbetskraft borde behöva lejas. De sakkunniga hade vid uppgörande av förslaget till personalorganisation vidare förutsatt, att endast om synnerliga skäl därtill föranledde den för jordbruksdriften avsedda tjänstepersonalen borde åläggas andra uppgifter, därest dess arbetskraft alltjämt erfordrades vid jordbruket.

Yttranden.

Socialstyrelsen anser, att de sakkunniga beräknat den ledande personalen vid Svartsjöanstalten alltför knappt. Styrelsen uttalar sig härom sålunda.

Direktören och hans närmaste medhjälpare i vårdarbetet hade att förskaffa sig personlig kännedom om varje intagen, på dem fölle huvudparten av det rent personliga vårdarbetet bland klientelet och de hade att — i samarbete med nykterhetsnämnder, arbetsförmedlingar och andra — planlägga och ordna för varje vårdtagares avgång från anstalten ävensom, beträffande alkoholisterna, att handhava tillsyn å övervakningen av de från anstalten försökspermitterade. Vad den sistnämnda arbetsuppgiften beträffade syntes de sakkunniga helt hava förbisett, att ett icke oväsentligt antal av de å anstalten intagna alkoholisterna vore försökspermitterade, enär dessa vårdtagare icke inginge i de av de sakkunniga angivna siffrorna över antalet intagna. Vid en välskött anstalt måste emellertid stort intresse och åtskillig tid ägnas även åt de försökspermitterade.

En annan arbetsuppgift av avsevärd omfattning hänförde sig till bestämmelserna om kvarhållande enligt 37 § alkoholistlagen. Svartsjöanstaltens farliga och förkomna klientel omfattade för närvarande omkring 25 sådana kvarhållna personer och enligt gällande föreskrifter skulle frågan om dylik persons utskrivning upptagas till prövning minst en gång varje halvår. Redan det formella arbetet med uppsättande av promemorior och skrivelser i dessa ärenden toge åtskillig tid i anspråk. Med hänsyn till den stora betydelse ifrågavarande beslut hade för de därav berörda individerna vore det uppenbart, att handläggningen av dessa ärenden måste anförtros åt tjänstemän i ledande ställning. Det vore vidare nödvändigt, att den ledande personalen hade tillräcklig tid för samtal med vårdtagarna och detta gällde särskilt för Svartsjöanstalten, i betraktande av att dess oroliga och lättirriterade klientel vore i så hög grad avstängt från yttervärlden. Alla dessa uppgifter skulle enligt sakkunnigförslaget påvila direktören och en assistent, eftersom man torde kunna utgå från att den assistent, som jämväl skulle vara redogörare, torde få ägna all sin tid åt räkenskapsföring, redovisning, inköp och dylikt. Socialstyrelsen hade för de sakkunniga framhållit, att den ordning som rått sedan den extraordinarie assistentbefattningen av tredje

klassen blivit vakantsatt icke varit tillfredsställande och att det för ett nöjaktigt fullgörande av berörda uppgifter för enbart alkoholstaklientelet erfordrades två assistenter. Enligt den av de sakkunniga föreslagna ordningen skulle ställas till förfogande för vårdarbetet endast en assistent för anstaltens hela klientel, sålunda för både tvångsarbetare och alkoholister. Därtill komme, att förslaget innebure, att den nuvarande pastorstjänsten vid anstalten skulle slopas, vilket ägde betydelse i detta sammanhang, enär pastorn, särskilt efter vakanssättningen av den extraordinarie assistentbefattningen, fått handhava en del av alkoholstaklientelet's angelägenheter.

Enligt socialstyrelsens åsikt borde å personalstaten för Svartsjöanstalten uppföras två assistenter förutom assistenten och redogöraren.

Socialstyrelsen föreslår vidare, att ej assistenten och redogöraren utan en av de andra assistenterna får tjänstgöra såsom direktörens ställföreträdare och att denne assistent i lönehänseende placeras minst lika högt som assistenten och redogöraren.

De sakkunnigas förslag om anställandet av en särskild rådgivande psykiater avstyrkes av socialstyrelsen. Styrelsen framhåller, att anstaltens nuvarande läkare ägde psykiatrisk utbildning och att därjämte en av anstaltsstyrelsens ledamöter vore överläkare vid sinnessjukhus. Styrelsen tillfogar, att anstaltsläkaren bodde på platsen och hade regelbundna mottagningar ett par gånger i veckan — varunder han lärde känna en stor del av klientelet — samt i allmänhet torde vara anträffbar även andra dagar i brådskande fall, medan en särskilt anställd psykiater icke torde komma att bo på platsen och icke kunde antagas komma att besöka anstalten mer än ett fåtal gånger i månaden. Enligt socialstyrelsens mening borde anstaltsledningen så ofta detta erfordrades, anlita den nuvarande anstaltsläkaren även för rent psykiatriska uppgifter, därvid styrelsen förutsatt, att läkaren i förekommande fall kunde påräkna stöd av anstaltsstyrelsens läkarledamot.

Fångvårdsstyrelsen motsätter sig sakkunnigförslaget, i vad detsamma avser inskränkning av yrkesdriften vid anstalten. Styrelsen betonar, att det bland internerna vid Svartsjö funnes åtskilliga, som till följd av ålderskrämpor eller av andra orsaker icke kunde göra nämnvärd nytta i jordbruket. Att placera dessa i lantarbete, där de icke kunde utföra annat än en bråkdel av en normal arbetares dagsverke, gäve anstalten en prägelse av tristess, som i sin mån försvårade disciplinen.

Svartsjöstyrelsen har icke haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag till koncentring av arbetsdriften och en rationalisering av arbetsmetoderna. Styrelsen upplyser, att styrelsen inhämtat, att ägaren av den till Svartsjöanstalten utarrenderade jordbrukskolonien Svartsjö djurgård icke komme att motsätta sig en överlåtelse å annan av gällande arrendekontrakt samt att styrelsen igångsatt utredning rörande möjligheterna att genom vissa ändringsarbeten å anstaltens ekonomibyggnader rationalisera jordbruksdriften.

Vidare biträder anstaltsstyrelsen i stort sett de sakkunnigas förslag rörande ändrad förlägningsplan för internerna. Styrelsen framhåller dock, att klientelet's beskaffenhet måste vara utslagsgivande beträffande frågan i vilken

omfattning öppen eller sluten anstaltsvård kunde komma till användning samt att det därför syntes tvivelaktigt, huruvida den slutna avdelningen borde tagas i anspråk i den utsträckning, som de sakkunniga förutsatt.

I fråga om personalorganisationen vidhåller anstaltsstyrelsen sin tidigare intagna ståndpunkt att antalet förmän icke bör sättas lägre än 39. Vidare anför styrelsen, att det, då anstaltens nuvarande läkare vore i besittning av viss psykiatrisk utbildning, kunde ifrågasättas, om tillräckligt behov förelåge att anställa särskild rådgivande psykiater. Styrelsen anser ock, att det vore tveksamt, om det nuvarande läkararvodet kunde uppdelas och erinrar i detta hänseende, att arvodet av 1940 års lagtima riksdag nedsatts från 6,000 kronor till 5,000 kronor.

Statskontoret finner icke tillräckliga skäl föreligga för att assistenttjänsten av 1:a klass uppflyttas till lönegraden A 21. Ämbetsverket har ej heller kunnat tillstyrka, att större antal förste förmanstjänster än vad som av de sakkunniga ansetts oundgängligen erforderligt bibehölles. Antalet förste förmanstjänster har därför av statskontoret föreslagits begränsat till fyra.

I motsats till statskontoret har *allmänna lönenämnden* icke haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag till personalorganisation vid Svartsjö.

Sveriges fångvårdsmannaförbund, som inledningsvis framhållit, att klientelet vid Svartsjö med åren blivit allt sämre och att detta medförde stora krav på anstaltsorganisationen, har uttalat den uppfattningen att den föreslagna personalreduceringen icke kunde genomföras utan att ordning och säkerhet vid anstalten äventyrades. Förbundet beräknar för sin del minimibehovet av förmän till 41, därav 13 i allmän bevakningstjänst och 10 vid den slutna avdelningen.

Förbundet ifrågasätter lämpligheten av att nedlägga anstaltens snickeriverkstad samt att överföra yrkesmästaren vid snickeriverkstadens till övergångsstat. Härom anför förbundet bland annat.

Snickeriverkstadens vore utrustad med förstklassiga maskiner representerande ett avsevärt värde. Av yrkesmästaren eller under hans ledning stående interner utfördes också årligen å anstaltens byggnader och tjänstebostäder omfattande reparationsarbeten, varjämte anstaltsinventarier nytillverkades. Ett fortsatt drivande av verkstaden finge därför anses väl motiverat från såväl ekonomisk som anstaltsorganisatorisk synpunkt. Därest yrkesmästaren indroges, skulle följderna helt säkert bliva att lejd arbetskraft finge anlitas i sådan utsträckning att en utgiftsökning skulle uppkomma för statsverket.

Departementschefen.

Av den föreliggande utredningen framgår, att det genomsnittliga antalet interner vid Svartsjöanstalten, vilket ännu år 1936 var så pass högt som 281, därefter år från år nedgått och år 1940 utgjorde allenast 151. Då sannolikheten talar för att beläggningen icke i framtiden skall komma att stiga, är jag i likhet med de sakkunniga av den åsikten att man för den närmaste tiden icke behöver räkna med en högre beläggningssiffra än 160. Då verksamheten vid anstalten givetvis måste anpassas efter det minskade antalet interner,

synes det mig riktigt att, på sätt de sakkunniga föreslagit, vidtaga åtgärder för koncentrerung av anstaltens jordbruk och för inskränkning av den vid anstalten bedrivna trädgårdsrörelsen. Måhända bör därjämte även en viss begränsning av verkstadsdriften äga rum.

De sakkunnigas förslag att förlägga de internerade dels till den s. k. slutna avdelningen dels ock till den övre våningen i slottsbyggnaden synes mig ändamålsenligt. Då emellertid här icke finnas mer än 162 vårdplatser och det icke är uteslutet att antalet interner tidvis kan komma att överstiga detta antal, torde man hava att räkna med den möjligheten att tillfälligtvis även andra utrymmen måste tagas i anspråk för förlägningsändamål.

En konsekvens av den starkt reducerade beläggningen är uppenbarligen att en avsevärd minskning av anstaltspersonalen kan äga rum. De sakkunniga hava också förordat synnerligen betydande inskränkningar i personalbeståndet och jag anser mig med vissa jämkningar kunna tillstyrka de i sådant hänseende framlagda förslagen.

Sålunda biträder jag förslaget om utbytande av befattningen såsom pastor och förste lärare mot en predikanttjänst, vilkens innehavare skulle äga uppbära ett arvode av högst 1,000 kronor för år. Möjlighet synes därjämte böra förefinnas att anställa särskild organist, men torde arvoden till predikanten och organisten icke böra sammanlagt få överstiga nyssnämnda belopp. Det lär få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma rörande eventuell uppdelning av arvodet.

Ej heller mot förslaget att indraga kamrerartjänsten har jag något att invända. Liksom de sakkunniga förutsätter jag dock härvid att den nuvarande befattningen såsom assistent av 1:a klass i lönegraden A 20 förändras till en befattning såsom assistent och redogörare med placering i lönegraden A 21. Jag räknar då med att innehavaren av sistnämnda befattning skall ej blott kunna ägna sig åt den ekonomiska sidan av anstaltens verksamhet utan även kunna fungera såsom direktörens närmaste man och i denna sin egenskap deltaga i vården av och tillsynen över de intagna.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle — förutom assistenten och redogöraren — blott behövas ytterligare en assistent, nämligen den nuvarande assistenten av 2:a klass i lönegraden A 18, medan den för några år sedan inrättade men för närvarande vakanta assistentbefattningen i lönegraden Eo 16 skulle indragas. I motsats härtill har socialstyrelsen med styrka hävdadt den meningen, att sistnämnda befattning icke för framtiden kunde undvaras. För min del vill jag icke förneka att vissa skäl tala för befattningens bibehållande. Då emellertid anstaltsstyrelsen icke ansett befattningen outhärlig, vill jag icke motsätta mig förslaget i denna del utan tillstyrker indragningen. Tillräckliga skäl att, på sätt socialstyrelsen ifrågasatt, uppflytta assistenttjänsten av 2:a klass i högre lönegrad synas mig icke föreligga.

I likhet med de sakkunniga anser jag det ändamålsenligt att ersätta de 2 uppsyningsmän, vilka tjänstgöra å kamrerar- och direktörsexpeditionerna, med biträdespersonal. Antalet uppsyningsmän bör därför minskas från 4 till 2 och

i stället böra anställas 1 kanslibitråde i lönegraden Eo 7 och 1 skrivbiträde i lönegraden Eo 2. Av de återstående uppsyningsmännen avses en för den slutna avdelningen och en för huvudavdelningen i slottsbyggnaden.

Med hänsyn bland annat till vad som i ämnet anförts av Sveriges fångvårdsmannaförbund kan jag däremot icke biträda sakkunnigförslaget, i vad detsamma avser indragning av den för snickeriverkstaden avsedde yrkesmästaren. Jag räknar alltså med att vid anstalten fortfarande skola finnas 2 yrkesmästare av 2:a klass.

Vad angår antalet förste förmanstjänster kan tydligen en avsevärd minskning äga rum. Att härutinnan gå så långt som preliminärt ifrågasatts av de sakkunniga och i anslutning härtill förordats av statskontoret synes mig dock icke tillrådligt. Jag tillstyrker i stället de sakkunnigas slutliga, av anstaltsstyrelsen biträdda förslag, vilket innebär att antalet tjänster av förevarande slag skulle reduceras från 11 ordinarie och 5 extra ordinarie till 6 ordinarie och 3 extra ordinarie.

Antalet förmanstjänster vid anstalten är nu 48, därav 37 ordinarie och 11 extra ordinarie, varjämte finnas 8 extra förmän, vilka tjänstgöra såsom vikarier för de ordinarie och extra ordinarie förmännen. De sakkunniga hava förordat, att samtliga extra förmanstjänster indragas samt att antalet förmanstjänster i övrigt reduceras till 38, därav 31 ordinarie och 7 extra ordinarie. Anstaltsstyrelsen och fångvårdsmannaförbundet hava icke helt kunnat ansluta sig till detta förslag, i det anstaltsstyrelsen uppskattat det behöfliga antalet tjänster till 39 och fångvårdsmannaförbundet ansett ett minimibehov av 41 tjänster föreligga. För min del anser jag mig böra i detta avseende följa anstaltsstyrelsen och räknar därför med 39 förmanstjänster, därav 32 ordinarie och 7 extra ordinarie. Vid bifall härtill böra samtliga de extra förmanstjänsterna indragas.

Vid beräkningen av antalet förmanstjänster har jag liksom de sakkunniga utgått från att vid anstalten bör anställas 1 ekonomiföreståndarinna i lönegraden Eo 6, vilken såsom biträde bör erhålla 1 kokerska i lönegraden Ex 2.

Enligt sakkunnigförslaget bör det nuvarande årsarvodet till anstaltens läkare å 5,000 kronor uppdelas å två arvoden — ett för läkaren för kroppssjukvården och ett för en rådgivande psykiater. Även jag anser, att en dylik uppdelning bör komma till stånd. Jag vill i detta sammanhang erinra, att en motsvarande anordning sedan åtskilliga år varit genomförd bland annat vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona. Beslut rörande det sätt, varpå uppdelningen av arvodet bör äga rum, synes lämpligen böra fattas av Kungl. Maj:t.

Liksom de sakkunniga ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande direktörstjänsten eller med avseende å befattningarna såsom lantbruksinspektör och såsom trädgårdsmästare.

Vid bifall till mitt förslag skulle i personalförteckningen för Svartsjöanstalten få upptagas följande ordinarie tjänster, nämligen: 1 direktör (A 27), 1 assistent och redogörare (A 21), 1 assistent av 2:a klass (A 18), 1 lantbruksinspektör (A 18), 1 trädgårdsmästare (A 12), 2 uppsyningsmän (A 10), 6 förste förmän (A 8), 2 yrkesmästare av 2:a klass (A 8) och 32 förmän (A 6).

Samtidigt skulle å övergångsstat få uppföras 1 pastor och förste lärare (A 24), 1 kamrerare (A 22), 1 assistent av 1:a klass (A 20), 2 uppsyningsmän (A 10), 4 förste förmän (A 8) och 4 förmän (A 6). Tjänsten som assistent och redogörare bör få tillsättas först, när kamreraren å övergångsstat avgått från sin befattning.

Till sist vill jag i detta sammanhang erinra, att statlig anstaltsvård för manliga alkoholister bedrivs — förutom å Svartsjöanstalten — jämväl å *statens alkoholistanstalt å Venngarn*, vilken anstalt emellertid icke är avsedd för det svårbehandlade klientel, som vårdas å alkoholistanstalten å Svartsjö. De sakkunniga hava icke ifrågasatt någon ändring med avseende å Venngarnsanstaltens organisation. Icke heller jag finner någon dylik ändring påkallad.

IV. Den statliga anstaltsvården för kvinnliga lösdrivare och alkoholister.

De sakkunniga.

Såsom förut nämnts hava de kvinnliga lösdrivarna och de av staten omhändertagna kvinnliga alkoholisterna till och med den 14 juni 1940 vårdats å statens tvångsarbets- och alkoholistanstalt i Landskrona. Beträffande denna anstalt lämna de sakkunniga följande uppgifter.

Anstalten vore inrymd i Landskrona gamla fästning, belägen på två av vallgravar omgivna öar, vilka helt disponerats för anstaltens ändamål. Enligt uppgift av anstaltens direktör hade anstalten ett totalt platsantal av 190, uppdelat å ett flertal olika avdelningar. De till anstalten hörande skilda byggnaderna hade vid flera tillfällen underkastats reparationer och ombyggnader samt befunne sig i huvudsak i gott skick.

Hela anstaltsområdet upptog en areal av cirka 10 hektar. I omedelbar anslutning till huvudanstalten funnes en trädgård om enligt uppgift cirka 10,000 kvadratmeter — varav cirka 4,500 kvadratmeter uppodlade vallslåntor — vilken drivits i anstaltens regi, samt en av anstalten driven större tvättinrättning. Båda hade nyttjats för internernas sysselsättande. Tvättinrättningen hade — likaledes enligt uppgift av anstaltens direktör — kunnat bereda sysselsättning för ett 60-tal interner samtidigt, och till belysning av dess kapacitet kunde anföras, att antalet kilo levererad tvätt år 1940 utgjort 907,393 (därav kemisk tvätt 171,245).

Den med anstalten förbundna alkoholistanstalten hade till en början varit inrymd i huvudanstalten. I samband med att staten genom beslut av 1930 års riksdag såsom gåva till anstalten emottagit en närbelägen egendom Hildero om 15 tunnland trädgård och åker, hade alkoholistavdelningen samma år förflyttats till en mindre lägenhet »Farmen» å denna egendom, varjämte i differentieringssyfte till egendomen förlagts vissa lösdriverskor. Den 11 december 1931 hade emellertid Kungl. Maj:t beslutat, att avdelningen å Hildero skulle nedläggas, varför från och med den 1 februari 1932 såväl alkoholisterna som övriga interner där återflyttats till huvudanstalten. Egendomen Hildero, som i därå befintliga byggnader hade ett beräknat platsantal av 30, vore sedan dess utarrenderad.

Såsom framginge av de av de sakkunniga tidigare lämnade uppgifterna, hade belägningsfrekvensen vid anstalten alltsedan år 1927 så gott som oavbrutet

nedgått. Intagningsfrekvensen hade beträffande de kvinnliga alkoholisterna varit varierande men i stort sett stigande, medan samma frekvens ifråga om tvångsarbeterskorna varit sjunkande. Beläggningsfrekvensen i procent av det totala platsantalet hade, om man bortsåg från de 30 platserna å egendomen Hildero, under tiden 1 januari 1931—14 juni 1940 varit följande.

Å r	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
%	52	53	54	54	55	50	39	38	21	14

Den minskade beläggningsen hade motsvarats av stigande kostnader per intern. Sålunda hade dessa kostnader per dag och internerad, som under budgetåret 1935/36 utgjort 5 kronor 4 öre, för budgetåret 1938/39 stigit till 12 kronor 73 öre och för budgetåret 1939/40 till 16 kronor 17 öre.

På grund av den starkt minskade beläggningsfrekvensen hade i besparings-syfte en koncentrerings av beläggningsen måst genomföras, vilket givetvis varit till nackdel för önskvärd differentiering av klientelet.

De sakkunniga hava härefter på följande sätt redogjort för Kungl. Maj:ts i det föregående omförmälda brev den 3 maj 1940 rörande förflyttning av Landskronaklientelet till vissa andra anstalter ävensom de i anledning därav vidtagna åtgärderna.

Sedan under år 1940 fråga uppkommit om viss militär disposition av Landskronaanstalten, hade Kungl. Maj:t den 3 maj 1940 fattat ett beslut av följande innebörd.

1) Anstalten med undantag för tvättinrättningen finge i den omfattning, varom särskild överenskommelse skulle träffas, disponeras för militära ändamål.

2) Tvångsarbetsanstalt för kvinnor skulle i stället anordnas vid centralfängelset i Växjö samt vid behov jämväl vid annan fängvårdsanstalt. Tvångsarbeterskorna skulle överföras till Växjö, dit personal i mån av behov skulle förflyttas. Styrelsen för denna anstalt skulle utövas av fängvårdsstyrelsen samt den direkta ledningen av fängelsets styresman. För vård och behandling av internerna skulle gälla stadgan för Landskronaanstalten och för överflyttad personal i tillämpliga delar gällande instruktion och arbetsordning för fängvårdsstaten. Driftkostnaderna skulle förskottas av fängvårdsstyrelsen.

3) Å Landskronaanstalten intagna alkoholister skulle överflyttas till en vid egendomen Haknäs i Vassunda socken särskild anordnad alkoholistanstalt. Styrelsen över Haknäsanstalten skulle utövas av styrelsen för alkoholistanstalten å Venngarn, förstärkt med två särskilt utsedda personer. För personal och interner å Haknäs skulle gälla föreskrifterna i stadgan för Landskronaanstalten. Driftkostnaderna skulle förskottas av Venngarns-anstaltens medel.

4) Styrelsen för Landskronaanstalten skulle fortfarande äga att omhändera förvaltningen av anstaltens byggnader och område, i den mån desamma ej övertagits av militära myndigheter, ävensom av tvättinrättningen. Styrelsen skulle jämväl äga disponera över anslagna medel.

I anledning av Kungl. Maj:ts beslut hade till centralfängelset i Växjö överflyttats 15 interner och 5 anställda. Till Haknäs hade överflyttats 12 interner och 4 anställda, av vilka dock 2 senare återflyttats till Landskronaanstalten. Den 27 september 1940 hade avtal träffats om disposition av Landskronaanstalten för försvarsväsendet. Vidare hade anställts erforderlig civil arbetskraft för tvättinrättningens drift.

Efter dessa åtgärder föreläge vid Landskronaanstalten följande förhållanden. Förvaltningen av anstaltsområdet och byggnaderna — i den mån dessa ej disponerades för militärt ändamål — samt av tvångsarbetsanstaltens styrelse. Inga interner funnes kvar. Av personalen vore i tjänst vid anstalten bibehållna 17 ordinarie och 6 extra ordinarie tjänstemän, varjämte vid tvättinrättningen vore genom kollektivavtal anställda 38 personer. Militären, som disponerade större delen av anstalten, erlade därför icke hyra, men vore ersättningsskyldig för eventuellt uppkommande skada och särskilda driftkostnader.

De sakkunniga hava härefter ingått på frågan om Landskronaanstaltens framtida användning och i sådant hänseende anfört bland annat.

Till en början kunde konstateras, att anstaltens fastighetsbestånd bland annat tack vare tillfredsställande underhållsarbeten stode på en jämförelsevis hög standard. Med nuvarande låga frekvens av tvångsarbetsdomar vore emellertid anstalten uppenbarligen för stor såsom tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare, och det vore enligt de sakkunnigas uppfattning under alla förhållanden olämpligt att sammanföra alla till tvångsarbete dömda lösdrivare och till alkoholistanstalt av här ifrågavarande art förpassade till en enda anstalt. Om till följd av en reviderad lagstiftning samhällets ingripande mot lösdriveriet skulle komma att öka, vore ock att förvänta, att det yngre och uppfostringsbara klientelet komme att intagas å ungdomshemmen eller i varje fall å anstalter av annan och mindre typ. Landskronaanstalten skulle för sådant fall endast kunna utnyttjas såsom gemensam bottenanstalt för det sämsta klientelet. Det syntes dock uppenbart, att Landskronaanstalten vid sådan funktion inom lösdrivarvården icke kunde komma att tagas i anspråk till mer än en ringa del av sin kapacitet och att driftkostnaderna följaktligen måste bli relativt höga. Anstaltens geografiska läge i sydligaste delen av riket måste vidare anses såsom en olägenhet för dess utnyttjande såsom gemensam riksanstalt till följd av de långa transporter av klientelet, som därav föranleddes och som starkare skulle komma att göra sig gällande, för den händelse ett utvidgat förfarande med permissioner och försöksutskrivning av internerna skulle komma att tillämpas.

De sakkunniga hade därför kommit till den uppfattningen, att Landskronaanstaltens användning inom lösdrivarvården måste bli oekonomisk, då anstaltens storleksgrad och allmänna disposition fordrade ett enhetligt bruk för något ändamål av mera betydande storleksordning. Anstalten i dess ditillsvarande funktion inom lösdrivar- och alkoholistvården borde sålunda helt avvecklas.

För bedömande av frågan om anstaltens lämpliga användning hade de sakkunniga hos arméförvaltningens tyg- och intendenturdepartement samt fortifikationsstyrelse begärt uppgift om huru länge de militära myndigheterna ansåge sig behöva disponera över anstalten. Svar hade därpå ingått med besked, att någon bestämd uppgift å långvarigheten av det militära förfogandet över anstalten icke för närvarande kunde lämnas. Det hade dock meddelats, att så länge beredskapstjänsten i nuvarande omfattning upprätthölles, oförändrat behov av anstalten för militärt bruk komme att föreligga och att i händelse av mobilisering anstalten i sin helhet måste tagas i anspråk för försvarsväsendet.

Samtidigt hade meddelats, att anstaltens byggnader och områden, därest de skulle bli obehövliga för lösdrivar- och alkoholistvården, även efter avslutandet av den nuvarande beredskapstjänsten i sin helhet kunde nyttiggöras för lantförsvaret.

Med hänsyn dels till fastighetsbeståndets tillfredsställande standard och till de tekniska möjligheter, som anstalten erbjöde för lämplig uppgift inom socialvården, och dels till de betydande kostnader, som nedlagts å anstalten för dess utnyttjande för sådant ändamål, hade de sakkunniga för sin del funnit, att man i första hand borde söka bibehålla anstalten för civilt bruk inom socialvårdens eller möjligen sjukhusförvaltningens område. De sakkunniga hade därför ej nu velat tillstyrka anstaltens inordnande inom den militära förvaltningen. Spörsmålet om anstaltens ändamålsenligaste användning under normala förhållanden borde sålunda enligt de sakkunnigas uppfattning tills vidare lämnas öppet för fortsatt behandling vid den tidpunkt och i det sammanhang, då frågan framdeles kunde bli aktuell.

Intill dess att användningen av Landskronaanstalten mera varaktigt kunde bli bestämd, hava de sakkunniga beträffande denna anstalt föreslagit vissa interimistiska anordningar. Sakkunnigförslaget innehåller härutinnan följande uttalanden.

För bedömande av frågan huru man lämpligen borde förfara med *tvättinrättningen* hade de sakkunniga från anstaltens direktör infordrat vissa alternativa förslag. Alternativ I innebure, att all anstaltens personal med denna nu tillkommande löneförmåner bibehölles i tjänst vid tvättinrättningen, alternativ II att endast viss del av personalen genom kollektivavtal anställdes vid inrättningen, och alternativ III att tvättinrättningen utarrenderades. De sakkunniga hade vidare tagit i betraktande möjligheten och lämpligheten av att tvättinrättningen skulle övertagas av någon av dess största avnämare, nämligen statens järnvägar, Vipeholms sjukhus eller vederbörande militära myndigheter. Efter övertvägande hade de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att någon sådan förändring av den nuvarande organisationen ej borde vidtagas, som skulle kunna äventyra möjligheten att taga anstalten med alla dess nuvarande och därför väl ägnade resurser i bruk för lämplig uppgift inom socialförvaltningen eller nedsätta dess värde för sådant ändamål. De sakkunniga hade jämväl ansett det vara av betydelse att möjligheten hölles öppen att vid tvättinrättningen placera anstaltens övertaliga personal, i den mån denna icke kunde beredas annan tjänst eller erhålla avsked på lämpliga och godtagbara villkor.

De sakkunniga föresloge sålunda, att tvättinrättningens verksamhet, vilken dittills lämnat ett relativt tillfredsställande resultat — något som vid lämplig skötsel torde kunna beräknas bli fallet åtminstone så länge rörelsen kunde bedrivas i nuvarande omfattning — tills vidare fortsattes under ledning av tvångsarbetsanstaltens direktör. Den anstaltens ordinarie personal i övrigt, som icke kunde beredas placering i annan tjänst eller pensioneras, borde tills vidare placeras för tjänstgöring vid tvättinrättningen. De sakkunniga vore medvetna om att denna anordning ur driftekonomiska synpunkter vore föga rationell. Så länge emellertid frågan om anstaltens framtida mer bestående användning icke blivit löst, och då det föreslagna arrangemanget med avseende å personalen icke på något sätt bunde de framtida dispositionerna, syntes denna lösning dock under förhandenvarande omständigheter vara den lämpligaste.

Med detta förslag hade icke tagits någon ståndpunkt till frågan om tvättinrättningens bibehållande i statsdrift även under normala förhållanden. Vid bedömande av tvättinrättningens resultat finge icke förbises de nuvarande speciella förhållandena, vilka medfört ett starkt ianspråktagande av inrättningens kapacitet från de militära myndigheterna, något som icke med säkerhet kunde påräknas under normala förhållanden.

Tvättinrättningens lönsamhet och omfattningen av dess verksamhet i fredstid måste i viss mån te sig ovissa. Om betingelserna för ett i ekonomiskt avseende tillfredsställande resultat med nu föreslagen organisation skulle försämrats, borde övervägas att anknyta tvättinrättningen till någon större statlig, kommunal eller enskild avnämarenorganisation. Vid ett dylikt övervägande borde dock ihågkommas, att det arbete, som tvättinrättningen kunnat bereda, varit av mycket stort värde för anstalten vid dess hittillsvarande funktion och att den finge anses äga motsvarande betydelse, om anstalten i en framtid skulle tilldelas likartad uppgift.

Definitivt bedömande av inrättningens lämpligaste användning kunde sålunda enligt de sakkunnigas uppfattning icke företagas annat än i samband med beslut om hela anstaltens slutliga disposition.

Anstaltens *styrelse* syntes böra behållas, enär den erfordrades dels för de uppgifter, som icke berördes av den militära dispositionen, såsom förvaltningen av vissa delar av anstaltens område med därå uppförda byggnader, tvättinrättningen, trädgården och egendomen *Hildero*, dels såsom chefsmyndighet för den vid anstalten kvarblivande, på övergångsstat uppförda personalen. Med hänsyn till de starkt beskurna och helt förändrade uppgifter, som sålunda komme att åvila styrelsen, borde övervägas, huruvida dess sammansättning borde ändras i syfte bland annat att tillföra den speciell sakkunskap för dess uppgift såsom förvaltare av tvättinrättningen. Med hänsyn till begränsningen i uppgifterna torde man vidare kunna utgå ifrån, att styrelsen icke skulle behöva sammanträda lika ofta som dittills.

All anstaltens ordinarie *personal*, som icke kunnat erhålla annan anställning och icke heller sjuk- eller förtidspensionerats, torde böra placeras å övergångsstat med skyldighet att fullgöra tjänstgöring vid tvättinrättningen, tills förflyttning till annan tjänst bleve möjlig.

Den *personal* i övrigt, som erfordrades för inrättningens drift, borde anställas genom kollektivavtal.

Den till anstalten anslutna *trädgården* borde utarrenderas med skyldighet för arrendatorn att nödtorftigt underhålla anstaltens nuvarande parkområde, i den mån det icke disponerades för militärt ändamål. Arrendesumman borde fastställas med hänsyn till dessa åligganden.

Beträffande egendomen *Hildero* kunde skäl åberopas för att försälja denna. Det nuvarande arrendet, 600 kronor per år, lämnade nämligen ej skäligen förräntning å den summa, som kunde beräknas inflyta vid egendomens försäljning. Arrendekontraktet, som löpte på ett år räknat från och med den 14 mars, lade ej hinder i vägen därför. Då de sakkunniga icke förordade en dylik åtgärd, vore detta föranlett av att egendomen genom sin storleksordning och sina allmänna resurser eventuellt torde kunna visa sig lämplig för användning inom annan statlig anstaltsvård.

De sakkunniga framlägga härefter förslag rörande sättet för ordnande av den statliga anstaltsvården för kvinnliga lösdrivare och alkoholister.

Vad först de *kvinnliga lösdrivarna* beträffar erinra de sakkunniga om Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1940, enligt vilket till tvångsarbete dömda kvinnliga lösdrivare för närvarande förpassas till en i anslutning till det för kvinnor avsedda centralfängelset i Växjö anordnad tvångsarbetsanstalt, samt anföra vidare följande.

Vid sagda tvångsarbetsanstalt hade vid en av de sakkunniga i januari månad 1941 företagen undersökning angående klienteletts sammansättning

m. m. varit intagna 28 kvinnor. Fängelset hade då varit fullbelagt. Sedermera hade till följd av inträdd ökning av antalet fångar fängelset icke kunnat samtidigt mottaga alla kvinnliga fångar och lösdrivare, varför fängvårdsstyrelsen ansett sig böra till straffängelset i Karlstad överflytta en del fångar. Samtliga till tvångsarbete dömda kvinnliga lösdrivare vårdades emellertid fortfarande å Växjöanstalten.

Styrelsen över tvångsarbetsanstalten utövades av fängvårdsstyrelsen och som direktör fungerade fängelsets direktör. Personalen utgjordes av 1 första vaktfru och 4 vaktfruar, vilka överflyttats från Landskronaanstalten.

Underhållskostnaderna hade i ett inom fängvårdsstyrelsen upprättat tjänsteutlåtande den 27 augusti 1940 för 20 interner beräknats till 7,300 kronor för år eller 365 kronor per intern, vartill skulle komma beräknad avlöning för en såsom erforderlig ansedd personal av 2 första vaktfruar och 4 vaktfruar med 16,794 kronor eller cirka 840 kronor per intern. De sammanlagda kostnaderna skulle således komma att uppgå till cirka 1,200 kronor per intern och år, vilket motsvarade en dagskostnad av 3 kronor 28 öre per intern. Det kunde emellertid ifrågasättas, huruvida icke fängvårdsstyrelsen komme att anse sig böra debitera högre ersättning för de av styrelsen förskottsvis bestridda kostnaderna än sålunda beräknats. Till jämförelse kunde nämligen framhållas, att fängvårdens kostnader för å centralfängelset i Växjö intagna fångar i medeltal uppgått till 7 kronor 76 öre per dag och fånge under budgetåret 1939/40 och att dessa kostnader kunde beräknas komma att stiga under innevarande och nästkommande budgetår till följd av höjda priser på olika förnödenheter m. m.

Förklaringen till skillnaden i de beräknade vårdkostnaderna å centralfängelset för å ena sidan de kvinnliga lösdrivarna och å andra sidan det vanliga fängelseklientelet torde ligga däri, att i förstnämnda fallet hänsyn tagits endast till de direkta merkostnader med avseende å utspisning av internerna och avlöningar åt personalen, som föranletts av den särskilda avdelningen för kvinnliga lösdrivare. Fängelsets övriga med driften förenade kostnader hade sålunda icke till någon del belastat denna kostnadsberäkning för tvångsarbetsavdelningen.

Vid kostnadsfrågans bedömande hade man vidare att ta hänsyn till att, såsom förut nämnts, fängvårdsstyrelsen, när centralfängelset i Växjö visat sig otillräckligt för att rymma samtliga dit hänvisade kvinnliga fångar och dessutom de kvinnliga tvångsarbetarna, överflyttat en del fångar till straffängelset i Karlstad. Ur de sakkunnigas synpunkt vore i och för sig intet att invända mot en sådan anordning. Huruvida de faktiska kostnaderna för den kvinnliga lösdrivarvården komme att påverkas därav — om man toge i betraktande att överflyttningen föranletts av att tvångsarbeterskorna intagits å Växjöfängelset — kunde nu icke tillförlitligt bedömas.

Ehuru några på erfarenhet grundade siffror rörande det ekonomiska resultatet av den provisoriskt anordnade anstalten vid Växjö ännu ej föreläge, syntes det dock de sakkunniga som om någon anledning till erinran mot organisationen i denna del av ekonomiska skäl icke skulle föreligga, även om den verkliga underhållskostnaden vid anstalten toges i betraktande.

Ur behandlingssynpunkt ansåge de sakkunniga visserligen det ej vara lämpligt att varaktigt anordna tvångsarbetsanstalt vid fängelseinrättning, enär därigenom lätt torde komma att vidlåda anstalten en prägel av straffanstalt, vilket stode i direkt strid mot den inriktning av lösdrivarvårdens utveckling, som i allmänhet torde anses önskvärd. Då likväl någon annan lämpligare tillfällig anordning för tvångsarbetarnas omhändertagande å anstalt icke befunnits föreligga och då något förslag till mera varaktig lös-

ning av anstaltsorganisationen icke nu ansetts böra framläggas, finge de sakkunniga förorda, att den till centralfängelset i Växjö anslutna provisoriska tvångsarbetsanstalten för kvinnor bibehölles även under budgetåret 1941/42.

Någon utökning av tvångsarbetsanstalten vid Växjöfängelset anse de sakkunniga ej böra eller behöva vidtagas. De sakkunniga förorda nämligen, att man även utnyttjar arbetshemmen för kvinnor för lösdriarvården. Här om uttala sig de sakkunniga på följande sätt.

Dessa arbetshem vore för närvarande icke till fullo utnyttjade, varför kostnaderna för de kvinnliga lösdriare, som skulle inackorderas därstädes, torde komma att ställa sig relativt förmånliga ur statens synpunkt, samtidigt som ett bättre utnyttjande av arbetshemmens kapacitet komme att för landsingen i någon mån minska utgifterna för arbetshemmens vanliga klientel. Därigenom skulle även möjligheterna att åstadkomma en differentiering av de kvinnliga lösdriarna kunna i någon mån förbättras. En sådan anordning skulle också ligga i linje med de senast framlagda förslagen till lösdriarvårdens organisation.

De sakkunniga hade från de olika arbetshemmens styrelser införskaffat uppgifter å den platsreserv, som skulle kunna disponeras för ifrågavarande ändamål. Enligt dessa uppgifter kunde platsreserven beräknas till sammanlagt 19 platser, därav 6 platser vid Arie arbetshem, 10 platser vid Herrljunga arbetshem och 3 platser vid Emaus arbetshem.

Därvid vore att observera, att Smedsbo arbetshem om 24 platser i sin helhet för närvarande vore taget i anspråk för visst med krigsförhållandena sammanhängande ändamål. Skulle arbetshemmet icke vidare erfordras för sagda ändamål, komme det tillgängliga platsantalet att öka med 24.

Rörande sättet för fördelningen av tvångsarbeterskorna mellan Växjöanstalten och arbetshemmen m. m. hava de sakkunniga uttalat sig sålunda.

Samtliga till tvångsarbete dömda kvinnor borde omedelbart intagas å Växjöanstalten, som alltså skulle tjänstgöra som upptagningsanstalt. Där skulle emellertid den fungerande direktören vid anstalten äga att efter prövning fördela därför lämpade interner å tillgängliga arbetshetsplatser. För varaktig vård å Växjöanstalten skulle sålunda endast behållas det för inackordering å arbetshem uppenbart olämpliga klientelet, medan övriga skulle beredas sådan inackordering. Givetvis finge vid fördelningen hänsyn tagas till arten av det klientel i övrigt, som vistades å de olika arbetshemmen, därest variationer därutinnan föreläge. Upplysningar därom torde utan svårighet kunna erhållas genom hänvändelser till arbetshemmens ledning.

Ersättningen för sådan inackordering syntes böra godkännas av socialstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet för arbetshemmen. De sakkunniga hade utgått ifrån, att statsverkets omedelbara kostnad finge beräknas efter självkostnadspriset, vilket med ledning av arbetshemmens årsberättelser kunde uppskattas till cirka 5 kronor 60 öre per vård dag. Ersättningen därför torde i likhet med vårdkostnaderna å Växjöanstalten lämpligen böra förskottas av fångvårdsstyrelsen.

De sakkunniga anse, att om trots den föreslagna anordningen med utnyttjande av de kvinnliga arbetshemmen för lösdriarvården fråga skulle uppkomma om ianspråktagande av ytterligare fångvårdsanstalt för lösdriarvården eller

utvidgning av den nuvarande avdelningen av centralfängelset i Växjö, borde spörsmålet om lösdrivarvårdens anstaltsorganisation upptagas till förnyad prövning, innan sådan anordning vidtoges.

Rörande verksamheten vid tvångsarbetsanstalten i Växjö anför de sakkunniga vidare följande.

Styrelse och förvaltning torde under nästa budgetår, och därutöver så länge till dess frågan kunnat mera stadigvarande regleras, lämpligen böra anordnas samt medelsbehovet tillgodoses i huvudsak i enlighet med föreskrifterna i Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1940. Ehuru de sakkunniga förväntade en nedgång av lösdrivarklientelet vid Växjöanstalten till följd av de föreslagna åtgärderna, ansåge sig de sakkunniga nu icke böra ifrågasätta att personalbehovet beräknades lägre än vad fängvårdsstyrelsen föreslagit, dock att 1 första vaktfru torde böra utbytas mot 1 vaktfru.

Behovet av vaktpersonal vid den till Växjöanstalten provisoriskt förlagda tvångsarbetsavdelningen beräknades sålunda till 1 första vaktfru och 5 vaktfruar. Denna personal borde rekryteras från den vid Landskronaanstalten övertaliga personalen.

De sakkunniga förutsatte härvid, att, därest lösdrivarklientelet å fängelset nedginge, fängvårdsstyrelsen skulle äga möjlighet utnyttja den i sådant fall övertaliga personalen för annat vårdbehov.

I eftervårdande syfte hade till tvångsarbetsanstaltens i Landskrona disposition under anstaltens omkostnadsanslag funnits uppförd en särskild anslagspost, betecknad »omkostnader för utskrivna och permitterade». Denna anslagspost, som för innevarande budgetår vore uppförd med 7,000 kronor — under budgetåret 1939/40 med 11,000 kronor — hade huvudsakligen använts för utlämnande av understöd åt permitterade och frigivna fångar. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 26 april 1940 finge dock av anslagsposten högst 2,400 kronor utbetalas till Stockholms kyrkliga socialråd för bestridande av avlöning till ett biträde vid den av socialrådet bedrivna verksamheten beträffande från tvångsarbetsanstalt utskrivna tvångsarbeterskor från Stockholm.

I av styrelsen för Landskronaanstalten framlagt stafförslag för budgetåret 1941/42 hade upptagits ett oförändrat belopp av 7,000 kronor för nämnda ändamål. Detta belopp ansåge dock de sakkunniga kunna nedsättas till 5,000 kronor med hänsyn till nedgången i klientelet. Ytterligare nedsättning av beloppet hade de sakkunniga med hänsyn till det därur utgående bidraget till Stockholms kyrkliga socialråd icke ansett sig kunna förorda. Då styrelsen för Landskronaanstalten icke komme att hava befattning med lösdrivarvården i övrigt, föresloge de sakkunniga, att de för ändamålet tillgängliga och erforderliga medlen finge efter fängvårdsstyrelsens närmare bestämmande utnyttjas av direktören för centralfängelset i Växjö för fördelning. Fördelningen borde ske i samarbete med på området verksamma enskilda skyddsorganisationer samt i förekommande fall med ledning för det arbetshem, där vederbörande sist kunde hava varit intagen.

Beträffande vården av *de kvinnliga alkoholister, som tidigare skolat vårdas å Landskronaanstalten*, hava de sakkunniga erinrat, att desamma jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1940 vårdades å en särskild alkoholistanstalt vid egendomen Haknäs i Vassunda socken, samt vidare uttalat sig på följande sätt.

Haknäsanstalten vore inrymd i ett å egendomen befintligt bostadshus, som förhyrts. Genom vissa anordningar, som betingat en sammanlagd kostnad av

26,350 kronor, hade iordningställt särskilda sovboxar för 15 interner, personalrum m. m. Sysselsättning bereddades de intagna med sömnad, strumpstoppling, vävning samt arbete i trädgård. Anstalten vore för närvarande fullbelagd.

Styrelsen över anstalten utövades av styrelsen för alkoholistanstalten å Venngarn, varvid dock vid behandling av ärenden, som rörde Haknäsanstalten, två av styrelsens ledamöter ersattes med två andra av Kungl. Maj:t särskilt förordnade ledamöter.

Till direktör för anstalten hade förordnats direktören för alkoholistanstalten å Venngarn. Övrig personal hade under första verksamhetstiden utgjorts av en föreståndarinna och en arbetsledarinna, vilka tidigare varit anställda såsom assistent respektive extra ordinarie vaktfru vid Landskronaanstalten, samt en husmoder och en vaktfru, vilka båda senare med bibehållande av sin placering vid Landskronaanstalten förordnats att tjänstgöra vid Haknäs. Sedermera hade de båda senare återvänt till Landskronaanstalten och såsom tillfällig personal nyanstälts två kvinnliga befattningshavare, varav den ena vore sysselsatt i husligt arbete och den andra i sömnad. — Styrelsen hade i anslutning till stafförslaget för budgetåret 1941/42 föreslagit, att sistnämnda båda befattningshavare skulle avlönas som sköterskor i lönegrad Ex 3 (löneklass a). Den nuvarande avlöningen utginge tills vidare efter denna beräkningsgrund.

I anstaltsstyrelsens stafförslag för budgetåret 1941/42 hade å omkostnadsstaten, uppgjord för en beräknad beläggning av anstalten med 15 interner, upptagits ett belopp av 19,500 kronor. Som avlöningsstaten beräknats till 15,000 kronor, skulle kostnaden för Haknäsanstalten för nästa budgetår utgöra tillhoppa 34,500 kronor, vilket motsvarade en kostnad av 6 kronor 30 öre per vård dag.

Genom Landskronaanstaltens nedläggande hade problemet uppkommit om att erhålla en tillfredsställande bottenanstalt för kvinnliga alkoholister. För närvarande vårdades kvinnliga alkoholister endast på erkända alkoholistanstalten Hagbyhemmet, som hade 21 platser, och på Haknäsanstalten, som erbjöde 15 platser. Sammanlagt funnes alltså 36 vårdplatser för kvinnliga alkoholister.

Enligt tillgängliga uppgifter hade beläggningen vid årsskiftena under åren 1935—1939 varit å Hagbyhemmet i medeltal 11 interner och å Landskronaanstalten i medeltal 16. För närvarande vistades å Haknäsanstalten 15 och å Hagbyhemmet 7 interner. Av de anförda siffrorna torde framgå, att nu tillgängligt platsantal väl fyllde behovet för hela gruppen kvinnliga alkoholister. Det kunde emellertid befaras, att, om icke anstaltsorganisationen kompletterades, Haknäsanstalten kunde komma att tillföras enstaka svårhanterliga alkoholister, vilka icke lämpligen borde förvaras på denna anstalt utan av disciplinära skäl borde hänvisas till annan strängare vårdform. På grund härav borde intill dess en mera stadigvarande organisation fastställdes en provisorisk anordning för detta ändamål skapas. Möjlighet därtill föreläge genom att hänvisa sådana mera svårdisciplinerade omhändertagna till anstalten i Växjö. Vården av dessa kvinnliga alkoholister borde lämpligen handhas under överinseende av fängvårdsstyrelsen och den direkta ledningen utövas av centralfängelsets styresman. Fängvårdsstyrelsens därav föranleda ersättningsanspråk torde kunna regleras i huvudsak efter samma grunder, som föreslagits beträffande de kvinnliga lösdrivarna.

De sakkunniga hade icke velat taga ställning till frågan om Haknäs lämpligen för framtiden borde bibehållas såsom anstalt för bottenkiktet av kvinn-

liga alkoholister. Med hänsyn främst till de stora kostnader, som redan nedlagts på iordningställandet av Haknäsanstalten, syntes den emellertid böra användas för dittillsvarande ändamål jämväl under budgetåret 1941/42. Ledningen borde därvid även i fortsättningen utövas i enlighet med föreskrifterna härom i Kungl. Maj:ts brev den 3 maj 1940. I anslutning till det statförslag, som de sakkunniga i det följande framlade, ville de sakkunniga uttala den uppfattningen, att av kostnadsskäl anstaltens personal i sin helhet borde rekryteras från den ordinarie och extra ordinarie personalen vid tvångsarbets- och alkoholistanstalten i Landskrona och att, i den mån annan personal vid Haknäsanstalten nyanställdes, denna borde entledigas och ersättas med personal från Landskronaanstalten. Någon olägenhet ur vårdsynpunkt syntes därav icke kunna uppkomma, då det klientel, som kunde antagas bli inremitterat till anstalten, genomsnittligt icke torde bliva av högre kvalitet än det som tidigare vårdats å Landskronaanstalten och sålunda rimligen icke kunde behöva kräva högre utbildad personal än den vid denna anstalt anställda.

De sakkunniga hade i fråga om den föreslagna provisoriska organisationen för vården av kvinnliga alkoholister trätt i förbindelse med socialstyrelsen och styrelsen för Haknäsanstalten för att inhämta deras inställning till av de sakkunniga avsedda åtgärder. Därvid hade under hand erfärits, att socialstyrelsen icke hade någon erinran mot de sakkunnigas förslag, i vad detta avsåge anstaltens fortsatta användning i befintligt skick som alkoholistanstalt under budgetåret 1941/42. Däremot hade styrelsen för Haknäsanstalten uttalat tveksamhet beträffande förslaget att helt rekrytera personalen vid anstalten från Landskronaanstalten.

Yttranden.

Spörsmålet om utackordering av tvångsarbeterskor i arbetshem har i yttrandena behandlats av socialstyrelsen, fångvårdsstyrelsen och styrelsen för Landskronaanstalten.

Socialstyrelsen anför i detta ämne till en början följande.

Styrelsen anslöte sig till de sakkunnigas förslag att avlasta den provisoriska tvångsarbetsanstalten för kvinnor vid Växjöfängelset genom att utnyttja obelagda platser å arbetshem för kvinnor. Detta skulle enligt förslaget ske på ett tämligen formlöst sätt och utan att gällande bestämmelser om arbetshemmen m. m. ändrades. Såsom de sakkunniga föreslagit, borde Växjöanstalten tills vidare fungera såsom upptagningsanstalt för samtliga nyinkomna fall. Enligt de sakkunnigas mening skulle det ankomma på den fungerande direktören vid Växjöanstalten, d. v. s. fängelsedirektören, att besluta om fördelning på arbetshemmen av härför lämpade interner.

Socialstyrelsen hade av representanter för styrelserna för berörda arbetshem inhämtat, att dessa vore villiga att mottaga ifrågavarande klientel, under förutsättning dels att garanti förelåge för att det klientel som överflyttades till hemmen, lämpligen kunde omhändertagas å dessa, dels att ersättningsfrågan löstes på ett för hemmen acceptabelt sätt. I förstnämnda hänseende hade dessa representanter uttalat det önskemålet, att det skulle ankomma på socialstyrelsen att, efter hörande av vederbörande arbetshems ledning, besluta om dessa överflyttningar. I enlighet med denna uppfattning skulle Växjöanstaltens direktör hava att, då fråga uppkomme om överflyttning till arbetshem av en kvinnlig tvångsarbetare, antingen på grund av dennas egen ansökan härom eller av annan anledning, översända handlingarna till social-

styrelsen med eget yttrande. Då det i sådana fall icke komme an på att beslutet kunde fattas mycket snabbt, skulle den obetydliga omgång, som uppkomme genom denna ordning, sakna betydelse. Däremot vore det av stor vikt att olämpliga överflyttningar förebyggdes. Socialstyrelsen tillstyrkte därför denna av arbetshemmen under hand föreslagna ordning, vilken torde böra omfatta befogenhet för socialstyrelsen att jämväl besluta om återflyttning till Växjöanstalten av sådana interner, som visat sig olämpliga för vård å arbetshem. — Beträffande storleken av den ersättning, som borde utgå till arbetshemmen för vården av de överflyttade, syntes den av de sakkunniga angivna beräkningsgrunden, nämligen varje särskilt arbetshems genomsnittliga vårdkostnad under närmast föregående räkenskapsår, böra vara godtagbar för arbetshemmen, under förutsättning att driftkostnaderna icke ändrades mycket hastigt. Emellertid vore det i vissa fall icke utan vidare klart vad som skulle inräknas i vårdkostnaden. Socialstyrelsen förordade därför den av de sakkunniga föreslagna ordningen, att storleken av ersättningen till arbetshemmen skulle godkännas av socialstyrelsen.

Med avseende å frågan i vad mån en utackordering av ifrågavarande slag låter sig förena med gällande bestämmelser i lösdrivarlagen framhåller socialstyrelsen, att de sakkunniga icke närmare ingått härpå, samt uttalar sig härom på följande sätt.

Enligt 9 § lösdrivarlagen skulle tvångsarbete förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt. Av ett stadgande i andra stycket av detta lagrum framginge, att lagstiftaren icke varit främmande för tanken att en allmän tvångsarbetsanstalt icke nödvändigtvis behövde vara statlig. En utväg, varigenom den föreslagna anordningen kunde genomföras utan lagändring, syntes därför vara, att Konungen genom särskilda beslut förklarade, att berörda arbetshem skulle, förutom att bedriva sin dittillsvarande verksamhet, tills vidare jämväl fungera såsom allmänna tvångsarbetsanstalter. Det förhållandet, att tvångsintagning enligt alkoholistlagen i stor omfattning ägde rum å s. k. erkända — icke statliga men av Konungen såsom allmänna förklarade — alkoholistanstalter, vore tydligen ägnat att låta denna utväg framstå såsom ganska naturlig, särskilt om man i densamma endast såge ett provisorium betingat av nu rådande särskilda förhållanden. I samband med åtgärden att erkänna vissa anstalter såsom allmänna tvångsarbetsanstalter torde böra meddelas föreskrifter om tillsyn å anstalternas verksamhet genom statlig myndighet. Då socialstyrelsen vore uppsiktsmyndighet över arbetshemmen, torde det vara naturligt, att styrelsen erhöle uppgiften att utöva samma funktion i fråga om dessa anstalters provisoriska nya verksamhet.

En alternativ utväg skulle vara, att ifrågavarande vårdbehövande erhöle permission från tvångsarbetsanstalten i Växjö för att under den återstående delen av vårdtiden vistas å något arbetshem, varom anvisning i varje särskilt fall lämnades av socialstyrelsen. Permissionsvillkoren skulle därvid innefatta skyldighet för vederbörande att ställa sig till efterrättelse bland annat de för arbetshemmet gällande föreskrifterna. I händelse av brott mot villkoren skulle återhämtande till anstalten kunna äga rum på beslut av socialstyrelsen efter framställning av arbetshemmens ledning. I detta fall skulle icke erfordras erkännande av berörda arbetshem såsom allmänna tvångsarbetsanstalter. Detta förfarande, som givetvis vore enklare i flera avseenden, syntes emellertid förutsätta en så pass fri tolkning av omförmälda stadgande i lösdrivarlagen, att socialstyrelsen icke ansett sig kunna enbart framföra detta förslag utan även angivit förut närmare utvecklade alternativ.

Fångvårdsstyrelsen har uttalat sig sålunda.

Enligt 9 § i lösdrivarlagen skulle tvångsarbete förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt eller ock i enskild av ett fattigvårdssamhälle för sig eller av flera fattigvårdssamhällen gemensamt inrättad och under offentlig myndighets tillsyn ställd tvångsarbetsanstalt. Någon inackordering å arbetshem eller annan anstalt syntes icke kunna ifrågakomma under annan förutsättning än att anstalten förklarades som tvångsarbetsanstalt. Med den definition av fattigvårdssamhälle, som lämnades i fattigvårdslagen, torde ett dylikt erkännande av ett av landsting ägt arbetshem icke kunna äga rum.

Då de sakkunniga föresloge, att direktören vid Växjöanstalten skulle äga att efter prövning fördela därför lämpade interner å tillgängliga arbetshemplatser, ansåge sig styrelsen böra fästa uppmärksamheten på att det med nuvarande ordalydelse av 9 § i lösdrivarlagen ankomme på länsstyrelse att förordna om tvångsarbetets förrättande i enskild tvångsarbetsanstalt.

Det torde vidare böra observeras, att ersättning för sådan inackordering skulle fastställas av Konungen.

Landskronastyrelsen betonar nödvändigheten av att vid utnyttjandet för lösdrivarvården av arbetshemmen för kvinnor all möjlig hänsyn toges till arten av det mycket skiftande klientel, som redan funnes å de olika arbetshemmen. Styrelsen ifrågasätter om ej i huvudsak ett enda av de berörda arbetshemmen borde utnyttjas för vården av lösdrivare.

Beträffande förslaget om vård av kvinnliga lösdrivare å centralfängelset i Växjö yttrar *fångvårdsstyrelsen* bland annat.

Styrelsen hade med sin principiella inställning beträffande lösdrivarvården icke något att erinra mot att kvinnliga tvångsarbetare i fortsättningen förvarades å en av fångvården anordnad tvångsarbetsanstalt. De sakkunniga hade föreslagit, att tvångsarbetsanstalten skulle liksom nu vara anordnad vid centralfängelset i Växjö och att, om ytterligare någon fångvårdsanstalt skulle behöva tagas i anspråk eller tvångsarbetsanstalten i Växjö skulle behöva utvidgas, spørsmålet om lösdrivarvårdens anstaltsorganisation dessförinnan borde upptagas till förnyad prövning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 3 maj 1940 hade fångvårdsstyrelsen erhållit bemyndigande att anordna tvångsarbetsanstalt för kvinnor jämväl vid annan fångvårdsanstalt än centralfängelset i Växjö, dock med skyldighet för styrelsen att ofördröjligen göra anmälan härom hos Kungl. Maj:t. Denna rörelsefrihet för styrelsen vore oundgängligen nödvändig. Frånsett att det med hänsyn till bland annat evakueringsbehov kunde bliva erforderligt att snabbt vidtaga förflyttningsåtgärder, hade centralfängelset i Växjö till följd av att antalet både fångar och tvångsarbeterskor stigit visat sig otillräckligt. Styrelsen hade därför provisoriskt förflyttat vissa kvinno fångar med kortare strafftider till straffängelset i Karlstad. Ur behandlings- och differentieringssynpunkt syntes det emellertid riktigare att dit förflytta tvångsarbeterskorna. Anstalten i Karlstad, som undergått en genomgripande modernisering och därtill förfogade över ett större trädgårdsområde, lämpade sig väl för ändamålet. Sannolikt skulle det finnas lämpligt att å centralfängelset i Växjö låta sådana tvångsarbeterskor kvarstanna, som vore i behov av vård å den därstädes befintliga sinnessjukavdelningen.

I flera yttranden behandlas de sakkunnigas förslag om intagande av kvinnliga alkoholister å Växjöanstalten.

Socialstyrelsen gör i ämnet följande uttalanden.

De sakkunniga hade föreslagit, att svårdisciplinerbara kvinnliga alkoholister skulle kunna intagas å Växjöanstalten, vilken sålunda provisoriskt skulle fungera även såsom bottenanstalt för det kvinnliga alkoholistklientelet. Detta förslag hade framkommit på yrkande av socialstyrelsen. Den dittillsvarande bottenanstalten Haknäs saknade nämligen tekniska resurser att komma till rätta med sådana individer, som på anstalt vore störande för ordningen. Socialstyrelsen funne sig därför förhindrad att anvisa plats å denna anstalt för sådana personer, som under tidigare intagningar å Landskronaanstalten visat sig vara svårdisciplinerbara. Om intagningsförordnande enligt alkoholistlagen komme att meddelas för någon sådan person, bleve styrelsen därför nödsakad att meddela vederbörande länsstyrelse eller nykterhetsnämnd, att plats å alkoholistanstalt icke kunde beredas för denna. Man kunde emellertid med ganska stor säkerhet utgå från att det endast i mycket ringa omfattning skulle visa sig nödvändigt att anlita Växjöanstalten såsom alkoholistanstalt. Sannolikt torde behov därav föreligga endast i ett fåtal fall om året. Intagning å denna anstalt borde givetvis i varje fall kunna ske endast på beslut av socialstyrelsen. Indikation för sådant beslut syntes böra vara, då fråga vore om överflyttning från Haknäsanstalten, att vederbörande på grund av sitt för anstaltsordningen störande uppförande icke kunde åtnjuta fortsatt vård å denna anstalt, samt, då fråga vore om direkt intagning å Växjöanstalten, att vederbörande på grund av ordningsstörande uppförande under tidigare anstaltsvistelse å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt icke lämpligen kunde beredas vård å Haknäsanstalten.

För att den föreslagna anordningen skulle stå i överensstämmelse med alkoholistlagens bestämmelser torde Växjöanstalten böra förklaras tills vidare vara allmän alkoholistanstalt för kvinnor samt anstaltens direktör böra erhålla uppdrag att fungera såsom alkoholistanstaltens styrelse. Med hänsyn till verksamhetens sannolikt mycket ringa omfattning samt provisoriska karaktär torde man kunna bortse från de formella egendomligheter, som vore förknippade med detta arrangemang.

Förslaget att inom fångvården bereda en bottenanstalt för kvinnliga alkoholister hade — anför *fångvårdsstyrelsen* — inom styrelsen varit föremål för åtskilliga överväganden. Styrelsen ville icke motsätta sig detsamma men nödgades framhålla, att en dylik anordning ytterligare framhävde såsom ofrånkomligt att styrelsen bemyndigades anordna tvångsarbets- och alkoholistanstalt även vid annat fängelse än centralfängelset i Växjö. Styrelsen tillfogar, att det vid ett bifall till vad styrelsen sålunda föreslagit syntes ur ekonomisk synpunkt vara lämpligast att tillsätta lokala styrelser för varje alkoholistanstalt, som inrättades. Styrelsernas funktioner skulle självfallet endast omfatta frågor, som avsåges i alkoholistlagen, d. v. s. frågor om interneringstidens längd, försökspermission, kvarhållande och återhämtande. Åt fångvårdsstyrelsen borde uppdragas att handlägga de ärenden i övrigt, som enligt stadgan för Landskronaanstalten tillkomme denna anstalts styrelse.

Direktören för statens alkoholistanstalt å Haknäs yttrar i berörda ämne följande.

Då det icke synes önskvärt, att anstaltsorganisationen på alkoholistvårdens område samordnades med fångvården, kunde principiella skäl anföras mot förslaget att överflytta svårhanterliga kvinnliga alkoholister till Växjöanstalten,

men förslaget syntes det oaktat böra accepteras såsom ett provisorium för nästa budgetår. Såsom de sakkunniga anført föreläge nämligen behov av att anstaltsorganisationen kompletterades med en sluten anstalt för sådana kvinnliga alkoholister, som icke kunde vårdas å Haknäs. Från sistnämnda anstalt hade dittills tre personer avvikit, i två fall vardera två gånger. I ett av dessa fall hade vederbörande efter anträffandet överförts till sinnessjukhus och måst utskrivas från alkoholistanstalten, när hon icke kunde vårdas å öppen anstalt. Då hennes sinnestillstånd icke motiverade fortsatt sjukhusvård, hade hon snart blivit utskriven jämväl från sjukhuset och då återfallit till sina tidigare levnadsvanor, men sedermera häktats för lösdriveri. Av disciplinära skäl vore det nödvändigt att rymmare kunde överflyttas till sluten anstalt. Det vore ävenledes känt, att bland ifrågavarande klientel finnes några, om vilka det på grund av tidigare erfarenheter måste antagas, att de genom dåligt uppförande skulle äventyra ordningen å en öppen anstalt.

Under hänvisning till vad direktören sålunda anført har jämväl *styrelsen för Haknäsanstalten* förklarat, att styrelsen icke ville motsätta sig de sakkunnigas förslag att såsom ett provisorium anlita tvångsarbetsavdelningen i Växjö för vård av kvinnliga alkoholister.

I anledning av de sakkunnigas förslag om överflyttande av ytterligare personal från Landskronaanstalten till Haknäsanstalten hava uttalanden gjorts dels av styrelserna för nämnda anstalter, dels ock av socialstyrelsen.

Landskronastyrelsen anför, att ytterligare 2 ordinarie vaktfruar syntes kunna överflyttas från Landskrona till Haknäs.

I motsats härtill har *direktören för Haknäsanstalten* uttalat sig på följande sätt.

Det syntes ligga i öppen dag att kraven på personlig lämplighet och anpassningsförmåga vore väsentligen andra vid en liten öppen anstalt som Haknäs, där personalen ständigt måste leva tillsammans med de intagna inom anstaltens begränsade utrymme, än vid en sluten anstalt som tvångsarbetsanstalten i Landskrona, där befattningshavarna med en ordnad tjänstgöring av 48 timmar i veckan fritt kunde disponera sin fritid för familjeliv eller andra enskilda angelägenheter. De sakkunniga hade i sitt förslag om överflyttning av personal anført, att klientelet å Haknäsanstalten rimligen icke kunde behöva kräva högre utbildad personal än den vid Landskronaanstalten anställda. Detta uttalande torde ha tillkommit på grund av att de båda vid Haknäs tillfälligt anställda befattningshavarna besuttede särskild utbildning som köksföreståndarinna respektive handarbetslärarinna. I anledning därav torde böra framhållas, att styrelsen icke uppställt några formella kompetenskrav i fråga om utbildning. De vaktfruar vid Landskronaanstalten, som skulle kunna ifrågakomma för förflyttning, syntes huvudsakligen haft rent bevakningsarbete. Vid Haknäs vore det emellertid fråga om andra och mera krävande arbetsuppgifter. Av de båda tjänster, varom nu vore fråga, vore den ena avsedd för befattningshavare med förmåga att självständigt förestå hushållet och den andra för arbetsledare i sömnad och vävning.

Anstaltsstyrelsen, som tillsammans med de sakkunniga genomgått förteckningen å de övertaliga befattningshavarna vid Landskronaanstalten, hade för sin del kommit till den uppfattningen, att det icke lämpligen låte sig göra att överflytta någon av dem till Haknäs. Ingen av de berörda syntes själv önska sådan förflyttning. Det måste befaras att en tvångsförflyttning

skulle skapa missnöje och vantrevnad, som kunde oförmånligt inverka på arbetet. Sedan några vaktfruar överflyttats till fångvården, syntes bland de återstående flera vara mindre tjänstedugliga. I andra fall vore vederbörande gifta eller hade eljest sådana familjeförhållanden, att en tvångsförflyttning till Haknäs syntes obillig med hänsyn till att bostäder icke kunde förhyras inom rimligt avstånd från anstalten. Inom anstalten finnes endast enkelrum disponibla för personal. Närmaste samhälle vore Knivsta, dit avståndet vore 7 kilometer. För övrigt vore det nödvändigt, att personalen bodde inom anstalten, därest icke en avsevärd utökning av densamma vidtoges.

Då det gällde att taga ståndpunkt till förevarande personalfråga, kunde man icke förbise, att å Haknäsanstalten intoges ett synnerligen förkommet klientel, som tidigare ansetts höra hemma å slutan anstalt. Att detta klientel med framgång kunnat vårdas under de fria (och därmed även billiga) former, som tillämpades å Haknäs, måste väsentligen tillskrivas den lyckliga omständigheten att lämplig personal kunnat erhållas.

Anstaltens styrelse, som redan i samband med anstaltens anordnande hade anledning överväga om ytterligare personal kunde överflyttas från Landskronaanstalten och funnit att så icke lämpligen kunde ske, hade gått i författning om tillfällig anställning från 1 oktober 1940 av två befattningshavare, som i avgivet förslag till avlöningsstat under benämningen sköterskor placerats i lönegrad Ex 3 (motsvarande den lägsta placeringen för vårdpersonal vid sinnessjukhusen). Eftersom alkoholistanstaltens förläggning till Haknäs alltjämt vore att betrakta såsom ett provisorium, hade icke ifrågasatts, att de båda nyanställda skulle beredas annan anställningsform än som extra tjänstemän. Lönen utginge då enligt löneklass a, vilket på A-ort innebure en årslön av 1,872 kronor. Med 15 procent rörligt tillägg och 4 procent kristillägg ökades denna summa till 2,228 kronor. Vid detta förhållande kunde ifrågasättas, om det föreläge några statsekonomiska skäl av sådan vikt, att trots däremot anförda lämplighetsskäl personal borde tvångsförflyttas från Landskronaanstalten till Haknäs. De sakkunniga hade beträffande tvångsarbetsanstalten i Landskrona visserligen förordat, att den nedlades helt som anstalt för lösdriver- och alkoholistvården, men samtidigt föreslagit, att driften vid tvättinrättningen bibehölls tills vidare. Därvid hade som ett skäl anförts, att de sakkunniga ansett det vara av betydelse att möjligheten hölles öppen att vid tvättinrättningen placera anstaltens övertaliga personal, i den mån denna icke kunde beredas annan tjänst eller erhålla avsked på lämpliga och godtagbara villkor. Det finge väl då antagas att de båda befattningshavare, som eventuellt kunde ifrågakomma för överflyttning till Haknäs (något förslag å vissa personer föreläge veterligen icke), skulle, om förflyttning ej skedde, i stället beredas arbete i tvättinrättningen, varigenom motsvarande minskning kunde ske av antalet kollektivanställda tvätterskor. Skulle deras arbetsduglighet icke vara sådan, att de kunde ersätta en tvätterska, kunde de uppenbarligen icke heller ifrågakomma för tjänst vid Haknäsanstalten. Av sakkunnigförslaget bifogade handlingar framginge att avtalsenlig lön till tvätterskor och sömmerskor beräknats till 2,100 kronor varjämte löneindex angivits till cirka 5 procent, vilket innebure att årslönen skulle uppgå till 2,205 kronor, eller praktiskt taget samma belopp, som vid Haknäsanstalten skulle utgå till de föreslagna extra befattningshavarna. Då vid tvångsförflyttning skulle utgå flyttningersättning och nu icke räknades med en definitiv förläggning av anstalten till Haknäs, syntes det även ur ekonomiska synpunkter väl försvarligt, att personalen under provisorietiden finge kvarstanna i Landskrona och sysselsättas i tvättinrättningen.

Under hänvisning till direktörens yttrande har styrelsen för Haknäsanstalten förklarar, att styrelsen icke kunde taga på sitt ansvar att förorda

den överflyttning av befattningshavare från Landskrona till Haknäs, som av de sakkunniga ansetts böra äga rum.

Socialstyrelsen har i denna fråga yttrat sig sålunda.

De sakkunniga hade framhållit önskvärdheten av att personalen å Haknäs-anstalten uteslutande rekryterades från den övertaliga personalen å Landskronaanstalten. En sådan lösning anmälde sig givetvis i första hand, om personalfrågan uteslutande skulle bedömas från statens ekonomiska synpunkt. *Socialstyrelsen* hade icke haft möjlighet att undersöka storleken av statens merkostnader för det fall, att Haknäsanstaltens personal till större eller mindre del utgjordes av andra än befattningshavare vid Landskronaanstalten, men hölle före, att denna merkostnad icke vore så betydande, att den borde få vara avgörande och undanskjuta andra hänsyn. Det vore nämligen tydligt, att arbetet för personalen å Haknäsanstalten vore mycket pressande. Med hänsyn därtill samt till anstaltens isolerade läge vore det synnerligen viktigt för anstaltens verksamhet, att de olika befattningshavarna rent personligen passade att leva och arbeta tillsammans. Då *socialstyrelsen* vore benägen att, av reella vårdskäl, tillerkänna dylika hänsyn stort beaktande, kunde styrelsen icke ansluta sig till de sakkunnigas kategoriska deklaration, att Haknäsanstaltens personal framdeles borde utgöras av befattningshavare från Landskronaanstalten.

Sveriges fångvårdsmanufaktur förbunds avdelning nr 16 anser, att den ordinarie kvinnliga vaktpersonal, som för närvarande tjänstgör vid tvättinrättningen i Landskrona, bör få kvarstanna därstädes, bortsett från 1 första vaktfru, som bör sjukpensioneras, och 1 vaktfru, som bör erhålla förtidspension.

Departementschefen.

Vidkommande först frågan om Landskronaanstaltens användning är det tydligt att densamma för den närmaste framtiden behöves för militära ändamål och att därför någon återflyttning av lösdrivare och alkoholister till anstalten icke nu kan äga rum. Frågan huru anstalten sedermera lämpligen bör utnyttjas kan för närvarande icke besvaras, men man torde på de grunder, som angivits av de sakkunniga, kunna med tämligen stor visshet utgå från att anstalten icke mera skall komma att utnyttjas såsom centralanstalt för vård av kvinnliga lösdrivare och alkoholister.

De anordningar, som vidtagas beträffande Landskronaanstalten, måste under förhandenvarande omständigheter få en interimistisk karaktär. Med avseende å arten av dessa anordningar ansluter jag mig till sakkunnigförslaget. Sålunda anser jag, att verksamheten vid anstaltens tvättinrättning tills vidare bör fortgå, att anstaltens styrelse bör bibehållas med de uppgifter, som för närvarande tillkomma densamma, samt att den ordinarie personal vid anstalten, som icke kan erhålla annan anställning och icke kan pensioneras, bör överföras till övergångsstat och förpliktigas att, intill dess förflyttning till annan tjänst kan ske, tjänstgöra vid tvättinrättningen.

Vad den till anstalten hörande trädgården beträffar har jag inhämtat, att vissa försök gjorts att utarrendera densamma men att dessa icke kröntes med framgång. Sannolikt kommer emellertid trädgården att under den närmaste tiden övertagas av de militära myndigheterna. Egendomen Hildero torde tills vidare böra kvarbliva i statens ägo.

I fråga om vården av de kvinnliga lösdrivarna delar jag de sakkunnigas uppfattning att för denna vård bör även under nästa budgetår tagas i anspråk centralfängelset i Växjö, varest alltså liksom nu är fallet skulle vara anordnad en särskild tvångsarbetsanstalt. För den händelse svårigheter skulle uppkomma för fångvården att här för tvångsarbeterskornas räkning avstå erforderligt antal vårdplatser, bör dock fångvårdsstyrelsen äga möjlighet att besluta, att även annat fängelse skall, i den omfattning så befinnes oundgängligen nödvändigt, få disponeras för vård av kvinnliga lösdrivare. Därest sådant beslut fattas, bör anmälan därom ofördröjligen göras hos Kungl. Maj:t. Jag tillstyrker vidare de sakkunnigas förslag i vad det avser utnyttjande av vissa arbetshem för vård av de kvinnliga lösdrivarna. Vid ett bifall till förslaget skulle vinnas att å ena sidan platsbristen vid Växjöanstalten skulle minskas och å andra sidan möjlighet skulle uppkomma att rationellt utnyttja förefintligt platsöverskott vid arbetshemmen. Även ur vårdsynpunkt medför förslaget fördelar, då vid ett realiserande av detsamma skulle kunna genomföras en differentiering av de enligt lösdrivarlagen omhändertagna kvinnorna, som för närvarande icke kan äga rum.

I vissa av de över sakkunnigförslaget avgivna yttrandena har berörts frågan huruvida förslaget om utackordering av lösdrivarna till arbetshemmen kan genomföras utan ändring av lösdrivarlagen eller icke. Därvid har fångvårdsstyrelsen förfäktat den meningen, att en sådan utackordering icke vore förenlig med bestämmelserna i gällande lag, medan socialstyrelsen intagit en motsatt ståndpunkt. För min del anser jag, att förslaget kan genomföras utan lagändring. Hinder lär nämligen icke möta att betrakta arbetshem, som enligt förslaget utnyttjas för ifrågavarande ändamål, såsom allmän tvångsarbetsanstalt i den mening, som avses i 9 § första stycket lösdrivarlagen, detta så mycket mindre som i praktiken sådant arbetshem till den del det toges i anspråk för vård av lösdrivare skulle komma att fungera såsom en fristående avdelning av den till Växjö förlagda tvångsarbetsanstalten. Vid sådant förhållande förordar jag, att gällande lagbestämmelser i ämnet lämnas orubbade.

Jämlikt de sakkunnigas förslag skulle direktören vid fängelset i Växjö, vilken tillika skulle vara direktör för tvångsarbetsanstalten därstädes, äga besluta om överflyttning av lösdrivare från tvångsarbetsanstalten till arbetshem. I motsats härtill har socialstyrelsen ansett, att det borde tillkomma styrelsen att bestämma därom. Också enligt min mening bör direktören för fängelset fungera såsom direktör för tvångsarbetsanstalten. Härutöver bör emellertid — på sätt skett vid övriga anstalter av motsvarande slag — tillsättas en särskild styrelse för tvångsarbetsanstalten. Rätten att besluta om överflyttning från anstalten till arbetshem bör tillkomma denna styrelse, vilken styrelse också bör äga att, när skäl därtill äro, besluta om återförande av internerad från arbetshemmet till Växjöanstalten. Beträffande grunderna för ersättning till arbetshemmen för vården av från Växjö utackorderade tvångsarbeterskor torde det lämpligen ankomma på Kungl. Maj:t att efter hörande av socialstyrelsen meddela beslut. Principen bör här vara den, att ersättning skall utgå med belopp motsvarande arbetshemmens kostnader för vården.

De sakkunniga beräkna personalbehovet för tvångsarbetsanstalten i Växjö till 1 ordinarie första vaktfru och 5 ordinarie vaktfruar och förutsätta, att för ändamålet tagas i anspråk från Landskronaanstalten överflyttade befattningshavare. Enligt vad jag erfarit tjänstgöra emellertid sedan någon tid vid tvångsarbetsanstalten 7 från Landskronaanstalten överförda ordinarie tjänstemän, nämligen 1 första vaktfru och 6 vaktfruar. Enligt min mening torde samtliga dessa befattningshavare böra för nästa budgetår avses för tvångsarbetsanstalten. Jag utgår därvid från att, om antalet internerade tvångsarbeterskor på grund av överflyttning till arbetshemmen eller av annan anledning skulle mera avsevärt nedgå och därmed arbetet för de till Växjöanstalten överförda befattningshavarna skulle minskas, dessa skola i lämplig omfattning kunna beredas sysselsättning för fängvårdens räkning.

Med avseende å den statliga anstaltsvården för de kvinnliga alkoholisterna innebär de sakkunnigas förslag, att under nästa budgetår dylika alkoholister skulle såsom för närvarande vårdas å den å egendomen Haknäs inrättade alkoholistanstalten samt att därjämte för sådana svårdisciplinerbara kvinnliga alkoholister, vilka icke lämpligen kunna omhändertagas å Haknäsanstalten, skulle i anslutning till tvångsarbetsanstalten i Växjö inrättas en alkoholistanstalt, liksom tvångsarbetsanstalten inrymd i centralfängelset därstädes. Tvångsarbetsanstalten och alkoholistanstalten skulle därvid stå under gemensam ledning på motsvarande sätt, som för närvarande är fallet vid Svartsjöanstalten och på sätt tidigare var förhållandet även i Landskrona. Lika med de sakkunniga anser jag, att verksamheten vid Haknäsanstalten bör fortgå även under budgetåret 1941/42. Också inrättandet av den ifrågasatta anstalten i Växjö tillstyrker jag. Visserligen kunna principiella betänkligheter anföras mot att på föreslaget sätt vårda alkoholister inom fängvårdens ram, men dessa betänkligheter torde böra få vika med hänsyn till det behov, som uppenbarligen för närvarande föreligger av en sluten anstalt för svårhanterliga kvinnliga alkoholister och som vid ett bifall till förslaget skulle på ett enkelt sätt tillgodoses. Jag förutsätter därvid, att den särskilda styrelse, som enligt mitt förslag skulle tillsättas för tvångsarbetsanstalten i Växjö, även skall fungera såsom styrelse för alkoholistanstalten därstädes samt att fängelsets direktör kommer att tjänstgöra såsom direktör också för alkoholistanstalten. Den personal, som förut beräknats för tvångsarbetsanstaltens del, bör vara tillräcklig även för alkoholistanstaltens behov. Antalet alkoholister, som kommer att interneras å Växjöanstalten, kan nämligen antagas bliva synnerligen obetydligt.

Med avseende å Haknäsanstalten hava de sakkunniga av sparsamhets-skäl föreslagit, att anstaltens personal i sin helhet skulle rekryteras från Landskronaanstalten och att i följd härav vissa vid Haknäsanstalten tillfälligt anställda tjänstemän skulle ersättas med från Landskronaanstalten överflyttade befattningshavare. Av vad som anförts av, bland andra, socialstyrelsen och direktören för Haknäsanstalten synes mig emellertid framgå, att ett överflyttande av ytterligare personal från Landskrona till Haknäs icke lämpligen kan äga rum. Det är ock uppenbart, att den besparing, som skulle följa med

överflyttningen, bleve mycket obetydlig. Med hänsyn härtill anser jag mig böra intaga den ståndpunkten, att den ifrågasatta personalöverflyttningen icke bör komma till stånd. Jag har härvid utgått från att den personal, som enligt mitt förslag kan komma att i brist på annan placering få kvarstanna i Landskrona, därstädes kommer att erhålla sysselsättning i tvättinrättningen.

V. Fråga om läkarundersökning av för lösdriveri tilltalade.

De sakkunniga.

De sakkunniga förklara, att det syntes dem som om vid tillämpningen av lösdrivarlagen föreliggande möjligheter till sinnesundersökning av för lösdriveri tilltalade personer icke tillräckligt utnyttjades. De anföra i denna fråga följande.

I 7 § lösdrivarlagen jämförd med 46 § sinnessjuklagen föreskrevs bland annat att den, som på grund av sinnessjukdom vore oförmögen försörja sig, icke finge ådömas tvångsarbete, samt att myndighet, vilken ägde ålägga tvångsarbete och som vid handläggning av sådant ärende funne anledning till antagande att vederbörande vore sinnessjuk, ej finge döma till tvångsarbete utan att läkares utlåtande inhämtats angående den anhållnes sinnesbeskaffenhet och beträffande frågan om han vore i behov av vård å sinnessjukhus. Angelägenheten av att sådan sinnesundersökning företoges bestyrktes icke minst av en under år 1938 företagen psykiatrisk undersökning av 120 interner å Svartsjöanstalten och 54 intagna å Landskronaanstalten. Av utredningsresultatet hade framgått, att av de förra endast 3 och av de senare sammanlagt 10 interner icke företett några psykopatologiska drag. De sakkunniga hade i detta sammanhang haft under diskussion möjligheten och lämpligheten av en lagändring, som gäve utrymme för obligatorisk psykiatrisk undersökning av lösdrivare, innan tvångsarbete ådömdes. Det hade emellertid befunnits mindre lämpligt att i lösdrivarfrågans nuvarande läge föreslå en dylik isolerad lagändring. Inom ramen av gällande lagstiftning syntes dock den anordningen omedelbart kunna och böra genomföras, att för lösdriveri tilltalad person, innan frågan om ådömande av tvångsarbete företoges till avgörande, bleve föremål för läkarundersökning till utrönande av, huruvida vederbörande lede av sådan sinnessjukdom att han eller hon icke lämpligen borde underkastas tvångsarbete. I sådant fall borde hänvisning ske till fortsatt klinisk eller rättspsykiatrisk undersökning för utrönande av annan lämpligare vårdform.

Yttranden.

Fångvårdsstyrelsen har funnit de sakkunnigas förslag angående läkarundersökning av för lösdriveri tilltalade i och för sig beaktansvärt. Styrelsen påpekar emellertid, att undersökningsinstitutionerna för närvarande till följd av den stigande kriminaliteten vore i hög grad arbetstygda, vartill komme, att det till följd av läkarnas inkallande i militärtjänst understundom visat sig mycket svårt att erhålla tillräckligt med arbetskraft. Med hänsyn därtill syntes enligt fångvårdsstyrelsen tidpunkten varken ur praktiska eller ekonomiska synpunkter lämpligt vald för vidtagande av åtgärder av föreslagen natur.

Landskronastyrelsen föreslår, att läkarundersökning bör vidtagas till utrönande av om vederbörande lider av själslig sjukdom eller undermålighet.

Departementschefen.

Enligt vad jag inhämtat tillämpas gällande lagbestämmelser rörande undersökning av sinnesbeskaffenheten hos för lösdriveri tilltalade personer jämförelsevis sällan. Då det givetvis är önskvärt, att härutinnan en ändring kommer till stånd, synes det mig påkallat, att vederbörande myndigheters uppmärksamhet fästes på betydelsen av att bestämmelserna i fråga erhålla en mera effektiv tillämpning. Jag utgår härvid i likhet med de sakkunniga från att någon lagbestämmelse om obligatorisk läkarundersökning av berörda personer icke för närvarande bör genomföras.

VI. Förtidspensionering m. m. åt viss övertalig personal.**De sakkunniga.**

De sakkunniga framhålla, att vid bifall till deras förslag rörande Svartsjö och Landskronaanstalterna viss personal skulle bli övertalig. De hava därför till behandling upptagit frågan, vilka pensionerings- och ersättningsgrunder, som borde tillämpas för denna personal, i den mån den icke ansetts böra tills vidare kvarstanna i tjänst eller bli förflyttad till annan statstjänst.

Vad först beträffar den ordinarie personalen erinra de sakkunniga om de möjligheter till sjukpension, som jämlikt civila tjänstepensionsreglementet i vissa fall finnas för sådan personal. Härom uttala sig de sakkunniga sålunda.

Enligt 12 § 2 mom. c) i civila tjänstepensionsreglementet inträdde skyldighet att avgå från tjänsten med sjukpension, då det behörigen (genom läkarintyg) styrktes, att tjänstemannen till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte eller till följd av nedsatt arbetsförmåga vore för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst samt han prövades icke lämpligen kunna tjänstgöra i sådan annan befattning, till vilken han kunde vara pliktig att låta förflytta sig. Beslut i fall, som här avsåges, meddelades av statskontoret.

Enligt 4 mom. i samma paragraf kunde Kungl. Maj:t, om tjänsteman befunnes urständsat att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänsteåligganden, utan att sådant fall vore för handen, varom i 2 mom. c) sägs, på därom av anstaltsstyrelsen gjord framställning förklara honom skyldig att avgå från tjänsten och entlediga honom, under förutsättning att tjänstemannen uppnått en levnadsålder, som med högst 5 år understeg den för hans tjänst stadgade pensionsåldern. Framställning i fall, som sålunda avsåges, kunde icke avlåtas utan att tjänstemannen satts i tillfälle att yttra sig i ärendet. Även när detta moment tillämpades erhöle tjänstemannen sjukpension. Skillnaden mellan 12 § 2 mom. c) och 4 mom. vore, att sistnämnda moment icke förutsatte sjukdom, vanförhet eller lyte som grund för den bristande tjänstbarheten.

Sjukpensionens storlek berodde på antalet tjänstår. Innehade tjänstemannen det för hel ålderspension erforderliga antalet tjänstår, överensstämde sjukpensionen med hel ålderspension. Eljest utginge avkortad pension, dock i allmänhet lägst 75 procent av hel pension.

De sakkunniga hade förutsatt, att styrelserna för tvångsarbetsanstalterna å Svartsjö och i Landskrona skulle tillse, att i dessa författningsrum angivna möjligheter till sjukpensionering i tillämpliga fall tillvaratogs.

Vidare hava de sakkunniga erinrat, att under vissa förutsättningar möjlighet till förtidspensionering förefinnes för ordinarie tjänstemän. Sålunda stadgas i 17 § civila tjänstepensionsreglementet, att sådan tjänsteman, som tidigast fem år före uppnåendet av pensionsåldern frivilligt avgår ur tjänst, må kunna av Kungl. Maj:t medgivas rätt att komma i åtnjutande av förtidspension, under förutsättning att han innehar minst trettio tjänstår samt att avgången finnes icke vara stridande mot statens intressen.

De sakkunniga föreslå, att för de ordinarie tjänstemän av den övertaliga personalen vid Svartsjö- och Landskronaanstalterna, som anses vara mindre tjänstbara, men å vilka de återgivna bestämmelserna i 12 § 2 mom. c) eller 4 mom. tjänstepensionsreglementet icke anses kunna tillämpas, skall beredas möjlighet att erhålla förtidspension, även om förutsättningarna härför enligt 17 § tjänstepensionsreglementet icke föreligga. Såsom förutsättning härför skulle dock gälla, att vederbörande tjänsteman uppnått minst 40 års ålder och är mindre tjänsteduglig. Enligt förslaget skulle förtidspensionen bestämmas så, att tjänstemannen finge tillgodoräkna, förutom intjänt antal år, den tid som återstode till pensionsåldern. Samma pensionsunderlag borde tillämpas som i tjänstepensionsreglementet vore bestämt för innehavd lönegrad. Bemyndigande borde lämnas Kungl. Maj:t, att på framställning av tjänstemannen och efter hörande av anstaltsstyrelsen, besluta angående förtidspension i fall, som här avsåges.

Beträffande detta förslag framhålla de sakkunniga att, därest detsamma vunne statsmakternas bifall, personalen komme att beredas en fördel utöver vad som följde av gällande pensioneringsbestämmelser. Å andra sidan syntes de föreslagna bestämmelserna vara fördelaktiga även ur statens synpunkt med hänsyn till att de skulle tillämpas endast beträffande mindre tjänstbar personal, vars arbetskraft det skulle vara förenat med stora svårigheter för staten att tillfredsställande utnyttja.

Med avseende å extra ordinarie tjänstemän äro bestämmelser om sjukpension meddelade i 26 och 27 §§ civila tjänstepensionsreglementet. Sjukpension utgår, då vederbörande tjänsteman entledigas på grund därav att han till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte eller till följd av nedsatt arbetsförmåga blivit oförmögen till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring, dock under förutsättning att han vid avgången kan räkna minst tio tjänstår. Sjukpensionen beräknas i huvudsak enligt samma grunder som gälla, när fråga är om ordinarie personal. Enligt 30 § i reglementet äga bestämmelserna i 17 § angående förtidspension motsvarande tillämpning beträffande extra ordinarie tjänstemän.

De sakkunniga framlägga förslag om förtidspension och livränta i vissa fall till extra ordinarie tjänstemän. De sakkunniga uttala sig i denna del på följande sätt.

När det gällt att bedöma frågan om de ersättningsgrunder, som borde tillämpas för den extra ordinarie personal vid Svartsjö- och Landskronaanstalterna, som skulle bli övertaliga och som icke kunde beredas annan statstjänst, hade de sakkunniga funnit sig böra i huvudsak utgå från de grunder, som år 1933 faststälts vid domänverkets omorganisation. I den proposition däri denna omorganisation föreslagits (nr 233/1933) hade anförts, att sistnämnda

grunder vore särskilt förmånliga och att orsaken härtill bland annat vore att personalen svårigen kunde förskaffa sig anställning i privat tjänst. Samma skäl kunde med fog åberopas även här. Överhuvud syntes föreliggande omständigheter vara av sådan art att den extra ordinarie personalen vid Svartsjö och Landskrona rimligen icke borde tillerkännas mindre förmånlig förtidspension eller avskedsersättning än domänverkets övertaliga motsvarande personal. Det förtjänade nämnas, att den extra ordinarie tjänsteman vid Landskronaanstalten, som kommit senast i statstjänst, vid utgången av innevarande budgetår komme att inneha mer än $6\frac{1}{2}$ tjänstår. Beträffande ifrågavarande tjänsteman (husmor i lönegraden Eo 6) torde möjlighet finnas till förflyttning till annan anstalt. Övriga extra ordinarie tjänstemän vid Landskronaanstalten hade vid utgången av juni 1941 varit anställda i statens tjänst 2 cirka 15 år 8 månader, 1 cirka $13\frac{1}{2}$ år, 1 12 år 7 månader och 1 11 år. De båda extra ordinarie förste förmän (mejeristen och montören) vid Svartsjöanstalten, vilka likaledes föreslagits bliva entledigade, hade vid innevarande budgetårs slut varit anställda i statens tjänst över $22\frac{3}{4}$, respektive $9\frac{3}{4}$ år.

I anslutning till det anförda torde till de extra ordinarie tjänstemän vid Svartsjö- och Landskronaanstalterna, som vid entledigandet uppnått 40 levnadsår samt varit anställda i statens tjänst minst 12 år, böra utgå ersättning i form av förtidspension.

Pensionen borde för tjänsteman med 12 tjänstgöringsår utgå med belopp, som motsvarade fyra niondelar av lönen enligt A-ort och högsta löneklass i den lönegrad, som tjänstemannen vid avskedet tillhörde. För varje ytterligare tjänstgöringsår intill 25 år borde pensionen ökas med 20 kronor.

När tjänsteman erhöle uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet, borde förtidspensionen minskas med livräntans belopp. Vad nu sagts borde även gälla, om vederbörande skulle erhålla pension enligt statligt tjänstepensionsreglemente eller pensionsreglemente för arbetare.

Dessa ersättningsgrunder skulle få tillämpning å en tjänsteman (mejeristen) vid Svartsjö samt å de tre till såväl levnadsåldern som tjänståren äldsta extra ordinarie vaktfruarna vid Landskronaanstalten.

Till övriga extra ordinarie tjänstemän, som bleve entledigade utan att erhålla annan statstjänst, torde böra utgå avskedsersättning i form av livränta. Därvid syntes det vara motiverat att icke anknyta till de vid domänverkets omorganisation tillämpade grunderna. Eftersom det här torde bli fråga endast om 3 tjänstemän, nämligen 1 vid Svartsjöanstalten (montören) och 2 vid Landskronaanstalten (2 vaktfruar) bleve dessa grunder onödigt komplicerade. Dessutom ledde icke ifrågavarande regler till ett tillfredsställande sakligt resultat, eftersom en mycket stor skillnad föreläge mellan den förtidspension, som utginge, om vederbörande kunde tillgodoräkna 12 tjänstår, och den livränta, som skulle utgå, om tjänstetiden icke fullt uppginge till nämnda antal år. Av dessa skäl hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå individuellt bestämda livräntebelopp för här avsedda 3 tjänstemän.

Till förste förmannen (montören) vid Svartsjöanstalten Viktor Johansson, vilken vore född den 22 mars 1885 och antagits i anstaltens tjänst den 23 september 1931, syntes böra utgå en årlig livränta av 1,200 kronor i ett för allt. Till jämförelse kunde nämnas, att, därest de beträffande förtidspension föreslagna bestämmelserna ägt tillämpning å Johansson, han skulle ha erhållit en förtidspension av $\left(\frac{3,921 \times 4}{9}\right)$ 1,463 kronor. Erhöle Johansson uppskjuten livränta (jämte dyrtidstillägg) jämlikt bestämmelserna i 22 § civila tjänstepensionsreglementet, torde den här föreslagna livräntan böra minskas med vad som utginge i uppskjuten livränta.

Vad beträffade de båda förut åsyftade extra ordinarie vaktfruarna i Landskrona nämligen Greta Svensson och Brita Rosenberg, vore den förra född

den 3 maj 1906 och anställd i statens tjänst den 15 december 1927, medan den senare vore född den 4 juli 1898 och anställd den 1 juli 1930. I fråga om dem syntes någon anledning icke föreligga att, såsom skulle följa av de vid domänverkets omorganisation tillämpade grunderna, göra någon skillnad beträffande livräntans storlek utan Rosenbergs högre ålder syntes få motväga Svenssons längre tjänstetid.

För bägge syntes en årlig livränta av 750 kronor lämpligen böra fastställas. Beloppet motsvarade ungefär vad som enligt nyssnämnda grunder skulle utgå till Svensson men överstege med omkring 200 kronor vad som skulle tillkomma Rosenberg. Å dessa livräntor borde dyrtidstillägg ej utgå. Vid bedömande av livräntornas skälighet borde beaktas, att både Svensson och Rosenberg torde kunna påräkna anställning vid tvättinrättningen mot lön enligt kollektivavtal. Med hänsyn till livräntans relativt blygsamma belopp syntes det icke föreligga anledning föreslå, att den uppskjutna livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet, som kunde tillkomma dem på grund av anställningen som extra ordinarie tjänstemän, skulle i sinom tid föranleda minskning i den nu förordade livräntan. Skulle däremot tjänsteman bli berättigad till pension enligt statligt tjänstepensionsreglemente eller arbetarpensionsreglemente, borde den föreslagna livräntan upphöra att utgå.

Extra ordinarie vaktfru, som tillerkänts förtidspension eller livränta, borde, om hon erhöle arbetaranställning vid tvättinrättningen, icke äga uppbära högre belopp i lön från arbetaranställningen och i förtidspension eller livränta än den lön, som skulle ha tillkommit henne, om hon kvarstått i den extra ordinarie anställningen. Förtidspensionen eller livräntan borde i sådant fall reduceras med det överskjutande beloppet. Det borde ankomma på anstaltsstyrelsen att lämna statskontoret meddelande härom.

I enlighet med vad som fastställts vid domänverkets omorganisation borde slutligen tillämpas följande grunder vid förening av förtidspension eller livränta med annan statsanställning.

Tjänsteman, som tillerkänts ersättning i form av förtidspension eller livränta, skulle vara skyldig att, då han erhöle anställning i annan statstjänst än vid tvättinrättningen, till statskontoret anmäla förhållandet med angivande jämväl av den inkomst av anställningen, som han åtnjöte. Befunnes tjänsteman ha underlåtit att inom en månad efter utgången av det kalenderår, under vilket anställningen tagit sin början, verkställa sådan anmälan, skulle Kungl. Maj:t kunna besluta, att den tjänstemannen tillerkända ersättningen icke vidare skulle utgå.

Därest tjänsteman, som tillerkänts ersättning i form av förtidspension eller livränta, erhöle sådan anställning, som i föregående stycke nämnts, skulle han vara skyldig, att såvida summan av ersättningen och inkomsten av den nya anställningen för visst kalenderår överstege den avlöning tjänstemannen omedelbart före avskedstillfället åtnjutit, för nämnda år avstå två tredjedelar av det överskjutande beloppet, dock högst förtidspensionens eller livräntans belopp.

Förtidspension och livränta, som avsåges i förslaget, syntes böra bestridas av anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Rörande den extra personalen anföras de sakkunniga härefter.

De vid Svartsjöanstalten anställda extra tjänstemännen hade antagits för att uppehålla vikariat i fall av semester eller annan ledighet för den övriga personalen. De extra tjänstemännen hade dock haft praktiskt taget ständigt tjänstgöring. Den i tjänsten äldste extra tjänstemannen vore född 1906 och hade anställts vid anstalten den 3 juli 1936, där han sedermera från och med den 1 januari 1938 antagits till extra tjänsteman. Den senast anställda hade kommit i tjänst den 2 november 1937.

Med hänsyn till att de extra tjänstemännen anställts för inkallelse till tjänstgöring i fall av behov och deras tjänstgöring följaktligen varit i viss mån beroende av tillfälliga omständigheter, syntes det icke tillräckligt motiverat att tillerkänna dem någon avskedsersättning. Det förutsattes, att dessa extra tjänstemän, om de vore därtill lämpliga, skulle ha möjlighet att vinna motsvarande anställning vid fångvården, i den mån behov av utökad arbetskraft där föreläge, eller vid annan statlig anstalt.

Vid Landskronaanstalten finnes icke för närvarande anställd någon extra tjänsteman. Däremot vore vid tvättnrättningen därstädes anställda 2 f. d. extra tjänstemän. Den ena, Selma Schwan, vore född den 31 oktober 1891 och hade inträtt i statstjänst den 1 juni 1917. Hon hade sedan, med ett avbrott på något över 4 år, varit anställd som extra vaktfru till dess hon efter uppsägning fått sluta denna anställning med utgången av år 1938 för att övergå till arbetaranställning. Den andra, Anna Stark, vore född den 19 mars 1887 och hade antagits i tjänst den 5 augusti 1928. Efter att sedan dess oavbrutet ha tjänstgjort som extra vaktfru hade hon likaledes från ingången av år 1939 blivit överförd till arbetaranställning.

Genom beslut den 21 oktober 1938 och den 28 april 1939 hade Kungl. Maj:tt medgivit, att ifrågavarande båda anställningshavare skulle tills vidare så länge de sysselsattes vid tvättnrättningen få åtnjuta den avlöning och de förmåner i övrigt, som vid utgången av år 1938 tillkommit dem som extra vaktfruar, dock att de skulle äga åtnjuta semester under femton dagar årligen.

De sakkunniga ansåge sig sakna anledning att närmare ingå på frågan om dessa anställningshavares avlöningsvillkor. De sakkunniga ville endast framhålla, att det syntes vara rimligt, att pensionsrätt bereddes dem såsom arbetare i statens tjänst.

De sakkunniga hava till sist understrukit att, även om förtidspension eller livränta skulle hava tillerkänts övertalig tjänsteman vid Svartsjö- eller Landskronaanstalten, detta beslut borde gå i verkställighet endast om tjänstemannen icke före anställningstidens utgång kunde beredas annan statstjänst.

Yttranden.

Statskontoret understryker angelägenheten av att omedelbara åtgärder vidtagas för utnyttjande inom statsförvaltningen av den övertaliga personalen, i första hand givetvis av tjänstemän å övergångsstat och extra ordinarie befattningshavare med längre tids anställning. Ambetsverket anför vidare följande.

Statskontoret kunde av principiella skäl icke tillstyrka, att möjlighet till förtidspension bereddes ordinarie befattningshavare under andra förutsättningar än som stadgades i 17 § civila tjänstepensionsreglementet. Ett bifall till de sakkunnigas förslag i denna del, innebärande införandet av en ny pensionsform för befattningshavare, vilka utan att fylla förutsättningarna för sjukpensionering skulle anses tjänsteodugliga, syntes ämbetsverket kunna medföra synnerligen svåröverskådliga konsekvenser.

Däremot funne ämbetsverket goda skäl tala för att sådana övertaliga extra ordinarie tjänstemän, vilka inom fem år beräknades uppnå stadgad pensionsålder och icke lämpligen kunde överflyttas å annan befattning, i anslutning till bestämmelserna i 17 § civila tjänstepensionsreglementet finge beviljas ålderspension.

Bortsett från dessa fall avstyrkte statskontoret, att pensioner och livräntor tillerkändes extra ordinarie befattningshavare, som genom omorganisationen bleve övertaliga. I motsats till de sakkunniga kunde statskontoret icke finna sådana förhållanden, som föranlett statsmakterna att medgiva dylika förmåner vid domänverkets omorganisation, föreligga inom här ifrågavarande arbets-

område. Såsom framginge av det anförda förutsatte ämbetsverket för övrigt, att hithörande personal, åtminstone i den mån densamma under någon mera avsevärd tid varit i statstjänst, skulle kunna beredas annan anställning inom statsförvaltningen.

Sveriges fångvårdsmannaförbunds avdelning nr 16 föreslår, att de extra ordinarie befattningshavare, som för närvarande sysselsätts i tvättinrättningen i Landskrona och enligt sakkunnigförslaget skulle erhålla förtidspension eller livränta, därjämte tillförsäkras rätt att kvarstanna vid tvättinrättningen och därvid från tvättinrättningens stat erhålla sådan lön att deras sammanlagda inkomst komme att motsvara det belopp, som de uppburit vid avgången från tjänsten.

Departementschefen.

För egen del finner jag angeläget, att — i den mån så kan anses rationellt och ur statsverkets synpunkt fördelaktigt samt tillika förenligt med skäligt hänsynstagande till personalens intressen — den efter omorganisationen övertaliga personalen vid Svartsjö- och Landskronaanstalterna tages i anspråk för andra uppgifter inom statsförvaltningen. Jag vill i detta sammanhang erinra, hurusom chefen för justitiedepartementet vid anmälan i proposition den 4 april 1941, nr 194, av frågan om anslag till fångvårdsstaten m. m. framhållit, att möjligheten att vid vakanser inom fångvårdsstaten dit överflytta övertalig personal vid Svartsjö- och Landskronaanstalterna borde tillvaratagas. Även med utgångspunkt från att överflyttning till fångvårdsstaten eller andra grenar av statsförvaltningen i största möjliga utsträckning sker torde emellertid vara att förvänta, att en del av den nuvarande personalen icke kan i statstjänst erhålla lämplig sysselsättning i fortsättningen. Därest anledningen härtill är att söka i nedsättning i vederbörandes arbetsförmåga, böra — såsom även i ärendet förutsatts — till buds stående möjligheter i fråga om sjuk- eller tvångspensionering enligt bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet utnyttjas i den utsträckning så ske kan. Härutöver torde möjligen viss avgång av övertalig personal kunna vinnas genom tillämpning av de i civila tjänstepensionsreglementet innefattade bestämmelserna rörande s. k. frivillig förtidspensionering.

Utöver nu antydda mera reguljära utvägar för avkoppling av övertalig personal hava de sakkunniga, på sätt av den föregående redogörelsen framgår, ifrågasatt meddelande av vissa särskilda föreskrifter i syfte att ernå minskning i personalbeståndet. Vad då till en början angår den av de sakkunniga föreslagna anordningen av innebörd att frivillig förtidspensionering skulle kunna ske även under andra förutsättningar och enligt andra grunder än de, som regelmässigt gälla för sådan pensionering, måste jag i likhet med statskontoret finna en dylik anordning vansklig ur prejudikatsynpunkt. Då vidare, såvitt jag med stöd av tillgänglig utredning kunnat finna, ett medgivande i dylik riktning icke torde komma att få mer avsevärd praktisk betydelse, därest föreliggande möjligheter till å ena sidan sjuk- och tvångspensionering och å andra sidan förflyttning till annan tjänst, väl tillvaratagas, vill jag för min del förorda, att beslut om dylik förtidspensionering i varje fall icke meddelas för närvarande. Det synes mig lämpligt, att resultatet

av övriga avvecklingsåtgärder avvaktas, innan slutlig ståndpunkt toges till frågan, i vad mån och efter vilka grunder i avseende å pensionsberäkningen nu avsedda särskilda förtidspensionering bör komma till användning. Jag förutsätter, att vid ett eventuellt framtida övervägande av denna fråga en individuell behandling av pensionsfallen kan äga rum.

Beträffande övertalig extra ordinarie personal hava de sakkunniga förordad beredande åt vederbörande befattningshavare av förtidspensioner eller livräntor enligt grunder och bestämmelser, som i viss mån ansluta sig till vad som i motsvarande hänseende föreskrivits i samband med domänverkets organisation. Vad sålunda föreslagits kan jag i huvudsak biträda. Jag vill emellertid — i anslutning till vad statskontoret i denna del anfört — framhålla, att även i fråga om extra ordinarie befattningshavare möjligheterna att bereda befattningshavaren annan jämförlig anställning böra noggrant undersökas ävensom att föreslagen förtidspension eller livränta bör tillerkännas befattningshavare först sedan det visat sig, att denne icke kan vinna sådan ny anställning i samband med avgången från nu innehavd befattning. Från pensions- eller livränteförmån böra däremot icke vara uteslutna de extra ordinarie befattningshavare vid Landskronaanstalten, som kunna komma att i fortsättningen sysselsättas vid den därstädes inrättade tvättninrättningen. Vad de sakkunniga föreslagit beträffande regleringen av ersättningsförhållandena för dessa befattningshavare anser jag mig böra biträda.

I fråga om den extra personalen ansluter jag mig till de av de sakkunniga gjorda uttalandena.

Bemyndigande torde böra hos riksdagen utverkas för Kungl. Maj:t att beträffande den extra ordinarie personalen meddela beslut i huvudsaklig överensstämmelse med av mig sålunda angivna riktlinjer.

VII. Anslag till Svartsjöanstalten för budgetåret 1941/42.

Gällande stater m. m.

För verksamheten vid Svartsjö hava för budgetåret 1940/41 anvisats två anslag nämligen ett förslagsanslag å 309,000 kronor, rubricerat statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: avlöningar, samt ett förslagsanslag å 184,000 kronor, benämnt statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: omkostnader.

Vad först beträffar avlöningarna har Kungl. Maj:t den 26 april 1940 för Svartsjöanstalten fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat, att tillämpas tills vidare för budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	215,500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	8,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	51,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> »	8,000	» 59,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	26,500

Summa förslagsanslag kronor 309,000

Samtidigt har Kungl. Maj:t föreskrivit, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle tills vidare från och med budgetåret 1940/41 disponeras på följande sätt:

Arvode till en läkare	kronor	5,000
Arvode till styrelsens sekreterare	»	1,200
Arvode till styrelsens jordbrukstekniska biträde	»	1,500
Ersättning för orgelspelning	»	300
		Summa kronor 8,000

Med avseende å omkostnaderna har Kungl. Maj:t nyssnämnda dag för budgetåret 1940/41 fastställt en omkostnadsstat, upptagande följande huvudposter:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	2,500
2. <i>Expenser, förslagsvis</i>	»	39,000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	200
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	142,300
		Summa kronor 184,000

Av anslagsposten till expenser har ett belopp av 34,000 kronor beräknats för bränsle, lyse och vatten samt ett belopp av 5,000 kronor för övriga expenser.

Anstaltsstyrelsens anslagsäskanden m. m.

I skrivelse den 23 augusti 1940 har *Svartsjöstyrelsen* framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för anstalten under budgetåret 1941/42. Styrelsen har härvid utgått från en sannolik medelbeläggning av 200 interner.

Styrelsen har föreslagit, att den extra ordinarie assistenttjänsten vid anstalten, som under en längre tid stått obesatt, icke heller under nästa budgetår skulle vara besatt och att de med tjänsten förenade göromålen skulle fullgöras av assistenten av 2:a klass. Vidare har styrelsen räknat med att den slutna avdelningen vid anstalten ävensom kolonien å Svartsjö djurgård icke skulle tagas i bruk mera än halva budgetåret och att därigenom skulle kunna inbesparas ett avlöningsbelopp motsvarande avlöningen till 5 extra ordinarie förmän.

Med dessa utgångspunkter har styrelsen uppskattat avlöningskostnaderna för nästa budgetår till sammanlagt 321,000 kronor, därav 224,300 kronor till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, 8,000 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 47,800 kronor till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och 40,900 kronor till rörligt tillägg.

Beträffande omkostnaderna har anstaltsstyrelsen upptagit för reseersättningar 2,000 kronor, för expenser 58,000 kronor — därav för bränsle, lyse och vatten 53,000 kronor och för övriga expenser 5,000 kronor — samt för övriga utgifter 167,000 kronor. De föreslagna höjningarna å posterna för expenser och övriga utgifter hava motiverats främst med ökade bränsle- och utspisningskostnader. Det erforderliga omkostnadsanslaget har sålunda av anstaltsstyrelsen beräknats till (2,000 + 58,000 + 167,000) 227,000 kronor.

Socialstyrelsen, som den 31 oktober 1940 yttrat sig över anstaltsstyrelsens ifrågavarande förslag, har i stort sett icke haft något att erinra mot detsamma. Socialstyrelsen har emellertid framhållit, att den slutna avdelningen vid Svartsjö vore fullt tidsenligt ordnad, medan så alldeles icke vore förhållandet med Svartsjöanstalten i övrigt samt att därför stängningen av nämnda avdelning innebure att de relativt bäst ordnade anstaltsplatserna icke toges i anspråk. Åtgärden att av besparingsskäl delvis hava den slutna avdelningen stängd måste därför betraktas såsom en nödfallsutväg, som kunde försvaras endast med hänsyn till de för närvarande rådande förhållandena.

De sakkunniga.

De sakkunniga erinra, att de vid sin uppskattning av föreliggande anslagsbehov räknat med en genomsnittlig beläggning å Svartsjöanstalten av omkring 160 interner, ävensom att de såväl vid beräkningen av anslag för Svartsjöanstalten som av övriga av de sakkunniga behandlade anslag utgått från de av statsmakterna godkända nya grunderna för statuppställning. De sakkunniga övergå härefter till en detaljerad uppskattning av de olika posterna i Svartsjöanstaltens *avlöningsanslag*.

Beträffande anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän anföra de sakkunniga, att under posten borde inräknas, förutom medel för avlöning av de ordinarie tjänstemän, som enligt de sakkunnigas förslag skulle komma att kvarstå å ordinarie stat, även avlöningen för de ordinarie tjänstemän å övergångsstat, som under hela budgetåret eller del därav kunde komma att kvarstanna i tjänst vid anstalten och för vilka avlöningen icke komme att belasta anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal. Med hänsyn till den stora ovisshet, som rådde beträffande storleken av personalen å övergångsstat under nästa budgetår, måste anslagsberäkningen bliva osäker. Med utgångspunkt från vissa sannolikhetskalkyler hava emellertid de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att anslagsposten upptages till 180,000 kronor, därvid räknats med omkring 160,000 kronor för personal å ordinarie stat och omkring 20,000 kronor för personal å övergångsstat.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppskatta de sakkunniga till sammanlagt 7,700 kronor. De sakkunniga hava härvid beräknat arvodena till en läkare för kroppssjukvården och en rådgivande psykiater till sammanlagt 5,000 kronor, arvodet till styrelsens sekreterare till 1,200 kronor samt arvodet till styrelsens jordbruks-tekniska biträde till 1,500 kronor.

I fråga om posten till avlöningar till icke-ordinarie personal uttala sig de sakkunniga på följande sätt.

Posten vore liksom posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän synnerligen vanskelig att beräkna för nästa budgetår med hänsyn till ovissheten rörande personalbeståndets faktiska omfattning. De sakkunniga hade utgått från att den icke-ordinarie personalen vid anstalten skulle komma att utgöras av 3 extra ordinarie förste förmän, 7 extra ordinarie förmän, 1 ekonomiförståndarinna och 1 kanslibiträde, båda i Eo 6, 1 skrivbiträde i Eo 2 och 1

kokerska i Ex 2. Men därtill torde, i varje fall till en början under budgetåret, komma någon eller några extra ordinarie förmän, som icke dessförinnan hunnit placeras i annan statstjänst. De sakkuninga hade beräknat, att kostnaderna under denna anslagspost borde kunna hållas inom ett belopp av 40,000 kronor och att, om avvecklingen kunde genomföras något snabbare under nästa budgetår än de sakkunniga i detta sammanhang ansett sig böra förutsätta, en viss besparing skulle uppstå. Därest emellertid kostnaderna för avlöning av den icke-ordinarie personalen icke, trots försök till placering av den övertaliga personalen vid annan statsinstitution, kunde hållas inom angivna ram, torde den möjligheten stå öppen för Kungl. Maj:t att med stöd av riksdagens bemyndigande beträffande överskridande av icke-ordinarieanslag kunna anvisa de ytterligare medel, som oundgängligen ansåges erforderliga.

Posten till rörligt tillägg har av de sakkunniga föreslagits upptagen till 32,300 kronor.

De sakkunniga hava alltså beräknat avlöningskostnaderna för nästa budgetår till sammanlagt (180,000 + 7,700 + 40,000 + 32,300) 260,000 kronor. De tillägga emellertid, att när avvecklingen helt genomförts, avlöningsanslaget under i övrigt samma förutsättningar som dem, varå beräkningarna grundats, syntes kunna sänkas till 225,000 à 230,000 kronor.

Vad angår *omkostnaderna* hava de sakkunniga till en början upptagit en post för sjukvård m. m. å 700 kronor.

Utgifterna för reseersättningar uppskatta de sakkunniga liksom anstaltsstyrelsen till 2,000 kronor.

Kostnaderna för expenser beräkna de sakkunniga till 60,000 kronor, därav 55,000 kronor till bränsle, lyse och vatten samt 5,000 kronor till övriga expenser. Vad beträffar utgifterna för bränsle m. m. framhålla de sakkunniga, att dessa enligt inhämtade uppgifter för löpande budgetår kunde beräknas till omkring 53,000 kronor. Därvid vore att märka, att den slutna avdelningen hållits stängd under en stor del av budgetåret. Om denna avdelning, såsom de sakkunniga förutsatte, helt toges i bruk under nästa budgetår, torde därigenom uppkomma en kostnadsökning för bränsle m. m., vilken icke till fullo motvägdes av att den undre våningen i slottsbyggnaden i stället beräknades kunna hållas stängd. Det kunde vidare tilläggas, att i den mån bränslutgjordes av ved, som utvunnits ur anstaltens egen skog, bränslekostnaderna i viss mån motsvarades av inkomster för anstalten.

Posten för övriga utgifter har av de sakkunniga upptagits till 147,300 kronor. Härvid hava utspisningskostnaderna — fränsett provianten till kostförbättring — uppskattats till 58,200 kronor, vilket vid en medelbeläggning av 160 personer ungefär motsvarar 1 krona per intern och dag. Utgifterna för arbetspremier för handräkning, vilka av anstaltsstyrelsen uppskattats till 15,000 kronor, hava de sakkunniga ansett sig icke behöva beräkna till högre belopp än 12,000 kronor. De sakkunniga hava nämligen förutsatt, att internerna skulle i huvudsak utnyttjas i jordbruk och trädgård. För den därstädes sysselsatta arbetskraften komme då jordbruket och trädgården att belastas och alltså icke posten till övriga utgifter.

De totala omkostnaderna för budgetåret 1941/42 hava alltså av de sakkunniga uppskattats till (700 + 2,000 + 60,000 + 147,300) 210,000 kronor.

Departementschefen.

Till en början vill jag framhålla, att någon anledning till ändrad rubricering av de för Svartsjöanstalten för nästa budgetår erforderliga anslagen icke lärer förefinnas. Liksom de sakkunniga utgår jag därför från att för anstalten böra anvisas ett förslagsanslag till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: avlöningar samt ett förslagsanslag till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: omkostnader.

Beträffande *avlöningsanslaget* föreligga, såsom de sakkunniga framhållit, stora svårigheter att ens någorlunda exakt uppskatta utgifterna under posterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän och till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Dessa poster torde emellertid liksom i sakkunnigförslaget kunna upptagas till 180,000 respektive 40,000 kronor. Enligt allmänna regler skulle sistnämnda post icke få överskridas. Med hänsyn till angivna förhållanden förordar jag emellertid, att posten allenast beräknas förslagsvis.

Då under posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t — förutom de arvoden, varmed de sakkunniga kalkylerat — bör beräknas ett arvode av 1,000 kronor till predikant (och organist), torde denna post böra upptagas till 8,700 kronor. Något predikantarvode bör givetvis icke utgå, förrän den nuvarande pastorn och förste läraren frånträtt sin tjänst. Däremot bör hinder icke möta att dessförinnan av arvodesbeloppet utbetala ersättning till av anstaltsstyrelsen anlitad organist.

Utgifterna för rörligt tillägg uppskattar jag liksom de sakkunniga till 32,300 kronor.

Avlöningsanslaget kan alltså beräknas till (180,000 + 40,000 + 8,700 + 32,300) 261,000 kronor.

Vad angår *omkostnadsanslaget* vill jag påpeka, att den av de sakkunniga upptagna posten till sjukvård m. m., som är avsedd för sjukvård, begravningshjälp m. m. åt Svartsjöanstaltens tjänstemän, lämpligen bör benämnas sjukvård m. m. åt befattningshavare. Mot de sakkunnigas uppskattning av denna post eller av övriga poster under omkostnadsstaten har jag icke något att invända. I överensstämmelse härmed föreslår jag, att omkostnadsanslaget upptages till 210,000 kronor.

VIII. Anslag till anstalter för kvinnliga lösdrivare och alkoholister för budgetåret 1941/42.

Gällande stater m. m.

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 5 maj 1939 gäller från och med den 1 juli 1939 följande personalförteckning för *statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes*:

Personalförteckning

Befattning.	Tjänstemän å ordinarie stat.	Lönegrad.
1 direktör		A 24
2 assistenter av 4:e klass		A 12
4 förmän		A 6
3 första vaktfruar		A 6
1 sjuksköterska		A 6
1 kontorsbiträde		A 4
11 vaktfruar		A 1

Vidare har för budgetåret 1940/41 anvisats ett förslagsanslag av 111,300 kronor till statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes: avlöningar. Genom brev den 26 april 1940 har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända *avlöningsstat* att gälla från och med nämnda budgetår.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	78,500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	5,600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	15,200	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	3,000	» 18,200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	9,000
<u>Summa förslagsanslag kronor</u>		<u>111,300</u>

Samtidigt har Kungl. Maj:t föreskrivit, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle tills vidare från och med budgetåret 1940/41 disponeras på följande sätt:

Arvode till en på köns sjukdomarnas område särskilt utbildad, för hälso- och sjukvården vid anstalten svarande läkare	kronor	2,500
Arvode till en rådgivande psykiater	»	500
» » » predikant	»	1,000
» » » styrelsens sekreterare	»	600
Ersättning till en orgelnist	»	500
» » » lärarinna i sång	»	200
» » » » i gymnastik	»	300
<u>Summa kronor</u>		<u>5,600</u>

Vad beträffar *omkostnaderna* har för budgetåret 1940/41 anvisats ett förslagsanslag av 80,000 kronor till statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes: omkostnader. Beträffande användningen av detta anslag har Kungl. Maj:t den 26 april 1940 fastställt omkostnadsstat för nämnda budgetår, upptagande följande huvudposter:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	900
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	25,000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	200
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	53,900
<u>Summa kronor</u>		<u>80,000</u>

Av det för expenser upptagna beloppet hava 21,000 kronor beräknats för bränsle, lyse och vatten samt 4,000 kronor för övriga expenser.

Vid fastställandet av nämnda personalförteckning och ifrågavarande stater hade man räknat med att vid Landskronaanstalten skulle på samma sätt som dittills vårdas kvinnliga lösdrivare och alkoholister. På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 3 maj 1940 hava emellertid, på sätt framgår av den förut lämnade redogörelsen, tvångsarbeterskorna provisoriskt överflyttats till en vid centralfängelset i Växjö inrättad tvångsarbetsanstalt, medan för de kvinnliga alkoholisterna provisoriskt anordnats en statens alkoholistanstalt å egendomen Haknäs i Vassunda socken.

Till tvångsarbetsanstalten i Växjö hava numera av personalen i Landskrona överflyttats 1 första vaktfru och 6 vaktfruar, medan till alkoholistanstalten å Haknäs överflyttats dels 1 av assistenterna av 4:e klass, som därstädes tjänstgör såsom extra ordinarie föreståndarinna, dels ock 1 extra ordinarie vaktfru, vilken å Haknäsanstalten tjänstgör såsom extra ordinarie arbetsledarinna. Den personal, som icke överförts till Växjö eller Haknäs, är alltså kvar i Landskrona.

Anslagsäskanden av styrelserna för anstalterna i Landskrona och å Haknäs.

I skrivelse den 31 augusti 1940 har *anstaltsstyrelsen i Landskrona* — under hänvisning till ovissheten beträffande Landskronaanstaltens framtida användning — hemställt, att anstaltens avlönings- och omkostnadsanslag måtte för budgetåret 1941/42 beräknas till samma belopp som för budgetåret 1940/41 och alltså upptagas till respektive 111,300 och 80,000 kronor.

Vidare har *styrelsen för alkoholistanstalten å Haknäs* i skrivelse den 4 september 1940 gjort framställning rörande anslag till avlöningar och omkostnader för anstalten under budgetåret 1941/42.

Beträffande *avlöningsarna* räknar styrelsen till en början med behov av en anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, å 1,900 kronor. Styrelsen anför rörande denna post följande.

Den administrativa och ekonomiska ledningen för anstalten hade uppdragits åt direktören vid statens alkoholistanstalt å Venngarn. Då direktören tillika vore styrelsens sekreterare, syntes till honom böra utgå ersättning med ett belopp, som icke skäligen kunde sättas lägre än 600 kronor för år. Redogöraren vid anstalten å Venngarn hade att beträffande anstalten å Haknäs föra särskild redovisning och åsamkades därigenom ett ökat arbete, för vilket han borde tillerkännas ersättning. Denna hade styrelsen beräknat så lågt som 300 kronor för år. I fråga om läkare hade styrelsen funnit lämpligt vidtagna motsvarande anordning som vid Venngarn och avtalat med sin på detta område sakkunniga ledamot att vara rådgivande psykiater. På grund av klienteletts beskaffenhet vore det angeläget, att anstaltsledningen hade möjlighet att anlita psykiatrisk sakkunskap för rådgivning, i synnerhet som observation eller vård å sinnessjukhus — såsom erfarenheten redan visat — i åtskilliga fall vore påkallad. Då rådgivande psykiatern vore den av styrelsens ledamöter, som oftast besökte anstalten och sålunda komme att särskilt utöva tillsyn över vården av de intagna, hemställde styrelsen, att arvodet bestämdes

till 400 kronor. Beträffande kroppssjukvården hade styrelsen träffat överenskommelse med husläkaren å Venngarn, som komme att besöka anstalten å Haknäs minst en gång i månaden samt så ofta eljest påkallades. Erfarenheten hade visat, att klientelet genomgående vore i behov av läkarvård, varför husläkaren varje vecka måst besöka anstalten eller behandla intagna, som förts till hans mottagning i Sigtuna, ävensom per telefon lämna läkarråd. Arvodet till läkaren kunde icke skäligen sättas lägre än 600 kronor.

Arvodesposten finge därför upptagas till $(600 + 300 + 400 + 600)$ 1,900 kronor.

Styrelsen framhåller vidare, att den övriga personalen vid anstalten bestode av en föreståndarinna och en arbetsledarinna, vilka befattningar placerats i lönegraderna Eo 19 respektive Eo 6. Å föreståndarinnebefattningen tjänstgjorde i enlighet med av Kungl. Maj:t lämnat bemyndigande en av de ordinarie assistenterna i Landskrona, medan såsom arbetsledarinna tjänstgjorde en från Landskrona överflyttad extra ordinarie vaktfru. Styrelsen tillfogar, att därjämte varit anställda en husmoder och en vaktfru, vilka tillfälligtvis överflyttats från Landskrona till Haknäs. Styrelsen, som utgår från att sistnämnda två befattningshavare borde återvända till Landskrona, räknar med att i deras ställe böra anställas 2 sköterskor med placering i lönegraden Ex 3. På grund härav har styrelsen för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beräknat en anslagspost å 11,800 kronor, varav avsetts 11,500 kronor för grundavlöningar och 300 kronor för avlöningsförhöjningar. Utgifterna för rörligt tillägg hava av styrelsen uppskattats till 1,700 kronor.

Avlöningsanslaget har sålunda av styrelsen sammanlagt beräknats till $(1,900 + 11,800 + 1,700)$ 15,400 kronor.

I sina kalkyler rörande *omkostnaderna* har styrelsen först uppehållit sig vid reseersättningarna. Styrelsen har därvid framhållit, att styrelsen torde få sammanträda fyra gånger om året å anstalten och sannolikt lika många gånger i Stockholm. Genom kombination med sammanträden för Venngarnsanstalten kunde sammanträdeskostnaderna något begränsas. Från posten till reseersättningar borde bestridas — förutom kostnaderna för styrelseledamöternas resor till sammanträdena — även reseersättning till rådgivande psykiatern vid besök å anstalten mellan sammanträdena ävensom kostnaderna för föreståndarinnans och annan befattningshavares resor för övervakning av permitterade och utskrivna ävensom för arbetsanskaffning. Posten till reseersättningar har därför upptagits till 500 kronor.

Utgifterna för expenser hava uppskattats till 3,500 kronor, därav 3,000 kronor till bränsle, lyse och vatten samt 500 kronor till övriga expenser.

För övriga utgifter har styrelsen upptagit ett belopp av sammanlagt 15,500 kronor, därvid bland annat beräknats 1,800 kronor för underhåll av byggnader och 6,500 kronor för utspisning.

Det erforderliga omkostnadsanslaget skulle enligt styrelsens beräkningar få upptagas till $(500 + 3,500 + 15,500)$ 19,500 kronor.

De sakkunniga.

De sakkunniga förorda, att de nuvarande två förslagsanslagen till Landskronaanstalten uppdelas å fyra särskilda förslagsanslag, lämpligen betecknade statens tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare: avlöningar, statens tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare: omkostnader, statens alkoholistanstalt å Haknäs: avlöningar och statens alkoholistanstalt å Haknäs: omkostnader. Att uppföra särskilda anslag för tvångsarbetsavdelningen i Växjö anse de sakkunniga knappast lämpligt med hänsyn till att avdelningens ianspråktagande för lösdrivar- och alkoholistvården finge anses såsom ett provisorium på kort sikt. Av de båda förstnämnda anslagen borde — anföras de sakkunniga — bestridas avlöningar och omkostnader dels för den under avveckling varande Landskronaanstalten och dels för tvångsarbetsavdelningen i Växjö, däri inberäknat utgifterna för utackordering av kvinnliga lösdrivare å arbetshem. Från de nu nämnda båda anslagen torde vidare böra utgå ersättning till fångvården för de kostnader, som kunde uppkomma, därest centralfängelset i Växjö (tvångsarbetsavdelningen) skulle behöva tagas i anspråk för vård av svårdisciplinerbara kvinnliga alkoholister.

Beträffande den personal, som skulle behöva avlönas från *anslaget till statens tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare: avlöningar*, anföras de sakkunniga härefter följande.

Personalen vid tvångsarbetsavdelningen i Växjö kunde för nästa budgetår beräknas till 1 första vaktfru och 5 vaktfruar. Då man syntes kunna utgå från att samtliga dessa befattningshavare komme att utgöras av ordinarie tjänstemän, syntes den för statens tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare avsedda personalförteckningen böra upptaga ifrågavarande 6 befattningshavare. Dittills hade såsom förut nämnts till Växjö överflyttas 1 första vaktfru och 4 vaktfruar, varför man kunde räkna med att av de vid Landskronaanstalten nu befintliga 7 ordinarie vaktfruarna ytterligare 1 skulle komma att förflyttas till Växjö.

Enligt vad de sakkunniga i det följande föresloge skulle 1 av de 2 assistenterna av 4:e klass uppföras å personalförteckningen för Haknäsanstalten. Huruvida ytterligare någon ordinarie tjänsteman från Landskronaanstalten komme att överflyttas till Haknäs, kunde icke nu bedömas, men i detta sammanhang syntes man böra bortse från denna möjlighet.

Av de vid anstalten anställda 4 förmännen beräknades en avgå med ålderspension före den 1 juli 1941.

Den vid Landskronaanstalten efter utgången av juni 1941 i tjänst kvarstående ordinarie personalen, vilken borde upptagas å personalförteckningen såsom överförd å övergångsstat, skulle med dessa utgångspunkter komma att utgöras av

1 direktör	i lönegraden A 24
1 assistent av 4:e klass	» » A 12
3 förmän	» » A 6
2 första vaktfruar	» » A 6
1 sjuksköterska	» » A 6
1 kontorsbiträde	» » A 4
6 vaktfruar	» » A 1

Av ifrågavarande 6 vaktfruar beräknades en erhålla anställning i fångvården, men hon torde kunna överföras å fångvårdens stat först när ordinarie tjänst därstädes bleve ledig. Med hänsyn därtill hade det ansetts lämpligast, att hon finge kvarstå å tvångsarbetsanstaltens övergångsstat, dock utan att medel behöfve beräknas under förevarande anslag för hennes avlöning.

Den vid Landskronaanstalten anställda sjuksköterskan (A 6) liksom även kontorsbiträdet (A 4) och en förman (maskinisten: A 6) torde likaledes formellt böra uppföras å övergångsstat, men de sakkunniga utginge från att dessa tjänstemän redan innan den 1 juli 1941 skulle hava kunnat placeras å annan statstjänst. Så torde även kunna ske med någon av övriga till övergångsstat överförda tjänstemän vid Landskronaanstalten. Vid anslagsberäkningen hade de sakkunniga ansett sig med hänsyn till det anförda ha att för hela nästa budgetår eller del därav beräkna medel till avlöningar endast för direktören, 1 assistent, 2 förmän, 2 första vaktfruar samt högst 5 vaktfruar. De sakkunniga förutsatte vidare, att någon eller några av dessa komme att avgå ur tjänst med sjukpension eller förtidspension.

Ifråga om de extra ordinarie tjänstemännen torde man få utgå från att de senast den 30 september 1941 skulle hava lämnat sin tjänst vid anstalten antingen till följd av förflyttning till annan statstjänst eller utan att hava erhållit ny sådan tjänst. Om de sedan vunne anställning vid tvätträttningen, hade detta intet att betyda för medelsbehovet under här avsedda anslag.

De sakkunniga, som härefter övergått till en beräkning av de olika avlöningsposterna, uppskatta approximativt posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän — innefattande såväl tjänstemän å ordinarie stat som å övergångsstat — till 56,000 kronor, därav 16,000 kronor skulle avse tjänstemän å ordinarie stat och återstoden tjänstemän å övergångsstat.

Den i gällande avlöningsstat för Landskronaanstalten upptagna anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, anse de sakkunniga för nästa budgetår bliva obehöfelig. De sakkunniga förutsätta härvid, att sekreterargöromålen skola med hänsyn till anstaltens numera synnerligen begränsade verksamhet kunna omhänderhavas av anstaltens direktör utan att något särskilt arvode därför beräknas. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, utgår av övriga arvoden allenast arvodet till anstaltens läkare å 2,500 kronor. De sakkunniga föreslå, att läkaren får lämna sitt uppdrag senast vid utgången av juni månad 1941 samt att härefter för den vid anstalten kvarvarande tjänstemannapersonalen anlitas verksläkare mot i sådant avseende föreskriven ersättning.

Utgifterna under posten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppskatta de sakkunniga till allenast 2,500 kronor.

Slutligen upptaga de sakkunniga för rörligt tillägg en anslagspost å 8,500 kronor.

Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle avlöningsanslaget för statens tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare få upptagas till (56,000 + 2,500 + 8,500) 67,000 kronor.

Med avseende å det föreslagna *anslaget till statens tvångsarbetsanstalt för kvinnliga lösdrivare: omkostnader* anföra de sakkunniga inledningsvis, att från detsamma borde under nästkommande budgetår bestridas de omkostnader för

Landskronaanstalten, vilka icke enligt principerna för budgetredovisningen täcktes av inkomster, som inflöte till tvättinrättningen. Det syntes nämligen icke föreligga tillräckliga skäl att redovisa tvättinrättningens inkomster brutto, d. v. s. utan avdrag av kostnader för lejd arbetskraft m. m. Vidare borde från anslaget utgå omkostnaderna för de lösdryverskor, som intagits å tvångsarbetsavdelningen i Växjö, ävensom kostnaderna för utackordering av tvångsarbeterskor å arbetshem.

Beträffande de särskilda posterna i omkostnadsanslaget framlägga de sakkunniga följande beräkningar.

Sålunda upptaga de sakkunniga en post till sjukvård m. m. å 800 kronor. De sakkunniga framhålla, att från denna post bör utgå ersättning till den av de sakkunniga föreslagne verksläkaren.

Rörande posten till reseersättningar uttala de sakkunniga, att densamma med hänsyn till de ändrade förhållandena syntes kunna nedsättas till 500 kronor.

Posten till expenser uppskatta de sakkunniga till 6,600 kronor, därav 6,000 kronor för bränsle, lyse och vatten samt 600 kronor för övriga expenser. De sakkunniga hava härvid utgått från att kostnaderna för uppvärmning, i vad de avse byggnader i Landskrona, som tagits i anspråk av försvarsväsendet, skola bestridas av vederbörande militärmyndigheter.

För övriga utgifter hava de sakkunniga upptagit en post å 46,600 kronor, därvid beräknats 1,000 kronor för underhåll av byggnader m. m., 40,000 kronor för kostnader för vård å tvångsarbetsavdelningen vid centralfängelset i Växjö eller å arbetshem, 5,000 kronor för omkostnader för frigivna och permitterade samt 600 kronor för diverse utgifter. De sakkunniga hava i detta sammanhang anført bland annat.

Utgifterna för underhåll av byggnader, park och vallar syntes, med hänsyn till att vederbörande militärmyndigheter hade att ombesörja underhållet av huvuddelen av Landskronaanstalten, kunna avsevärt reduceras. Beträffande park och vallar syntes man kunna förutsätta, att erforderliga åtgärder för slätter skulle ombesörjas av den, som kunde komma att arrendera anstaltens trädgård.

Vad anginge vårdkostnaderna syntes de kunna approximativt, intill dess närmare erfarenhet vunnits, upptagas till 40,000 kronor.

I fråga om utgifterna för omkostnader för frigivna och permitterade hänvisade de sakkunniga, till vad de därom i annat sammanhang anført.

De sakkunniga hade vid beräkningen av posten till övriga utgifter icke upptagit några belopp för inventarier samt för tvätt och renhållning. I den mån utgifter för sådant ändamål uppkomme syntes de nämligen böra bestridas från det för övriga expenser avsedda beloppet.

Några medel för bestridande av direktörens representationskostnader syntes icke behöva anvisas, sedan Landskronaanstalten förlorat sin karaktär av tvångsarbetsanstalt.

Vad anginge utgifterna för underhåll och drift för Landskronaanstaltens automobiler kunde nämnas, att anstalten för närvarande hade låtit inmontera gengasaggregat å den ena av anstaltens lastautomobiler men däremot icke å den andra. Enligt vad som upplysts skulle emellertid anstalten för fullgörande av erforderliga transporter numera hava behov av båda automobilerna. De

för driften erforderliga kostnaderna torde lämpligen böra bestridas av intäkter från tvättinrättningen, eftersom automobilen (automobilerna) helt användes för denna inrättning. Under omkostnadsstaten borde därför icke beräknas något belopp för ifrågavarande ändamål.

De sakkunniga hava alltså beräknat utgifterna under ifrågavarande omkostnadsanslag till sammanlagt (800 + 500 + 6,600 + 46,600) 54,500 kronor.

Härefter hava de sakkunniga till behandling upptagit frågan om anslagsbehovet för avlöningar och omkostnader vid *statens alkoholistanstalt å Haknäs*.

I fråga om *avlöningsarna* anföra de sakkunniga, att de icke hade något att erinra mot de av Haknässtyrelsen föreslagna arvodena till direktören vid Venngarnsanstalten i dennes egenskap av direktör vid Haknäsanstalten och sekreterare hos anstaltsstyrelsen, samt till redogöraren, till rådgivande psykiater och till läkaren för kroppssjukdomar. Däremot förklara de sakkunniga, att de icke kunnat undgå att ställa sig tveksamma till förslaget om anvisande av medel för avlönande av anstaltens föreståndarinna med lön enligt lönegraden Eo 19. De sakkunniga ha särskilt framhållit, att Haknäsanstalten måste med hänsyn till sin allmänna karaktär och till de villkor, under vilka den disponerades, anses vara av provisorisk natur, och att det därför syntes mindre lämpligt att anställa en föreståndarinna i extra ordinarie tjänst. De sakkunniga förorda därför, att hon bibehålles i sin ordinarie tjänst i lönegraden A 12 och att denna tjänst uppföres å anstaltens personalförteckning. Såsom kompensation för det ökade ansvar, som hon fått ikläda sig i egenskap av föreståndarinna för anstalten, föreslå de sakkunniga, att hon tillerkännes ett årligt arvode av 600 kronor.

Vad beträffar den extra ordinarie vaktfru, vars löneställning höjts från lönegraden Eo 1 till förordnande å tjänst i lönegraden Eo 6, framhålla de sakkunniga, att de liksom anstaltsstyrelsen ansåge det påkallat, att föreståndarinnan till sitt närmaste biträde hade en person i något högre löneställning än som följde med vaktfrutjänsten. Huruvida det icke funnits möjligt att därför anlita någon av de vid Landskronaanstalten tjänstgörande befattningshavarna i första vaktfrugraden — eventuellt Landskronaanstaltens husmoder — undandrog sig de sakkunnigas bedömande. Att en sådan lösning i första hand bort ifrågakomma, om frågan bedömdes ur statens ekonomiska synpunkt, syntes dock få anses påtagligt.

Beträffande anstaltens personal i övrigt uttala sig de sakkunniga på följande sätt.

De sakkunniga utginge från att med hänsyn till tillgången på övertalig personal vid Landskronaanstalten det skulle vara möjligt att tillgodose personalbehovet vid Haknäsanstalten utan att därför taga i anspråk utomstående arbetskraft. Denna personal vore nämligen anställd för vård av ett sådant klientel, för vilket Haknäsanstalten närmast vore avsedd. Enligt de sakkunnigas mening kunde det icke för omhändertagande av detta klientel krävas sådana speciella kvalifikationer, att icke dessa kunde fyllas av tillgänglig personal vid Landskronaanstalten. Särskilt borde framhållas, att det ur statens ekonomiska synpunkt näppeligen kunde vara försvarligt att

i tvättinrättningen vid Landskrona utnyttja övertalig tjänstepersonal eller bereda icke-ordinarie personal vid nämnda anstalt förtidspension eller avskedsersättning (livränta), om den kunde placeras i annan statstjänst och då i första rummet inom det arbetsfält, för vilket den närmast anstälts. De sakkunniga utginge därför från att vid anslagsberäkningen borde upptagas lön för två ordinarie eller extra ordinarie vaktfruar (A 1 eller Eo 1). Det syntes lämpligt att å personalförteckningen för anstalten upptaga en ordinarie tjänst i lönegraden A 1.

De sakkunniga hava med utgångspunkt från det anförda ansett sig böra räkna med en anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Denna post har av de sakkunniga upptagits till 6,500 kronor motsvarande lön i högsta löneklassen å A-ort för dels en tjänst i lönegraden A 12, dels en tjänst i lönegraden A 1.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, vilken post av anstaltsstyrelsen upptagits till 1,900 kronor, har av de sakkunniga med hänsyn till förslaget om ett särskilt arvode till föreståndarinnan beräknats till (1,900 + 600) 2,500 kronor.

Beträffande posten till avlöning till övrig icke-ordinarie personal anför de sakkunniga, att densamma syntes böra avses för lön till en tjänsteman i lönegraden Eo 6 samt till en tjänsteman i lönegraden Eo 1 och borde bestämmas till 5,500 kronor. Därest möjligheten att förflytta en ordinarie tjänsteman i lönegraden A 1 från Landskronaanstalten icke komme att utnyttjas, utan i stället en av Landskronaanstaltens extra ordinarie tjänstemän anställdes vid Haknäs, syntes — tillägga de sakkunniga — Kungl. Maj:t äga befogenhet att med stöd av riksdagens bemyndigande överskrida den föreslagna icke-ordinarieposten.

För rörligt tillägg hava de sakkunniga till sist upptagit en post å 1,700 kronor.

Avlöningsanslaget för Haknäsanstalten har således av de sakkunniga föreslagits till (6,500 + 2,500 + 5,500 + 1,700) 16,200 kronor.

Haknäsanstaltens *omkostnadsanslag* har av de sakkunniga beräknats helt i överensstämmelse med anstaltsstyrelsens förslag och följaktligen upptagits till 19,500 kronor.

Yttranden.

Beträffande de föreslagna anslagen för vården av tvångsarbeterskorna har *fångvårdsstyrelsen* förklarat, att styrelsen icke ville motsätta sig förslaget att av dessa anslag skulle bestridas avlöningar och omkostnader dels för den under avveckling varande Landskronaanstalten och dels tvångsarbetsavdelningen i Växjö, men att styrelsen ville fästa uppmärksamheten på att tydliga föreskrifter måste utfärdas beträffande vilken myndighet det tillkomme att fatta beslut om dispositionen av de båda anslagen. I detta sammanhang har styrelsen också anført, att det syntes bäst stå i överensstämmelse med vedertagna principer, att det belopp av 5,000 kronor, som föreslagits till omkostnader för permitterade och utskrivna ställdes till styrelsens disposition för att enligt styrelsens närmare bestämmande användas vid respektive tvångsarbets- och alkoholistanstalter.

Under framhållande av att enligt de sakkunnigas förslag avlönings- och omkostnadsanslagen till tvångsarbetsanstalten för kvinnliga lösdrivare skulle komma att disponeras av två skilda myndigheter, uttalar *riksräkenskapsverket* att det kunde av praktiska skäl ifrågasättas att låta de direkta kostnaderna för tvångsarbetsanstalten i Växjö utgå från de till fängvårdsstyrelsens förfogande stående anslagen, men att riksräkenskapsverket icke med hänsyn till anstaltens provisoriska karaktär velat motsätta sig de sakkunnigas förslag i denna del.

Beträffande Haknäsanstalten hava yttranden avgivits av statskontoret och socialstyrelsen ävensom av Haknässtyrelsen och direktören för Haknäsanstalten.

Statskontoret ifrågasätter dels om de bestyr med alkoholistanstalten å Haknäs, vilka skulle ankomma på direktören och redogöraren vid Venngarnsanstalten, kunde vara så omfattande, att särskilda arvoden härför borde utgå, dels ock om föreståndarinnans för Haknäsanstalten arbetsuppgifter kunde vara så kvalificerade, att icke de avlöningsförmåner, som tillkomme assistent i lönegraden A 12, vore tillräckliga.

Socialstyrelsen avstyrker den ändring med avseende å föreståndarinnetjänsten vid Haknäs, som föreslagits av de sakkunniga. Styrelsen framhåller, att det med hänsyn till beskaffenheten av anstaltens klientel — det mest förkomna som över huvud vårdades å öppen anstalt i vårt land — syntes uppenbart, att den tjänsteman, som närmast hade ledningen av anstaltens verksamhet, måste hava den självständiga ställningen som föreståndarinna.

Direktören för Haknäsanstalten anför beträffande föreståndarinnetjänsten vid anstalten, att då densamma placerats i lönegraden Eo 19 jämförelse syntes hava skett med motsvarande befattningar vid skyddshemmen. Enligt anstaltsstyrelsens förslag hade emellertid Kungl. Maj:t föreskrivit, att befattningen tills vidare skulle uppehållas medelst förordnande. Föreståndarinnan uppburde därför dels lön motsvarande hennes ordinarie placering såsom assistent (löneklass 15 inom lönegrad A 12), dels ock vikariatsersättning. Vid bifall till de sakkunnigas förslag skulle föreståndarinnan få vidkännas en löne-minskning av omkring 125 kronor för år räknat.

Slutligen uttalar *Haknässtyrelsen*, att de sakkunniga icke syntes hava förebragt tillräckliga skäl för ändring i de av styrelsen med Kungl. Maj:ts medgivande verkställda löneplaceringen av föreståndarinnan vid Haknäs samt att styrelsen därför icke kunde tillstyrka de sakkunnigas förslag i denna del.

Departementschefen.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att kostnaderna för vården av alkoholisterna å Haknäs böra bestridas från två för denna anstalt avsedda förlagsanslag, varav ett för avlöningar och ett för omkostnader och torde anslagen böra erhålla de av de sakkunniga föreslagna benämningarna.

Däremot anser jag det mindre lämpligt att, på sätt de sakkunniga förordat, låta utgifterna för Landskronaanstalten samt för tvångsarbets- och alkoholistanstalten i Växjö bestridas från gemensamma anslag. Ehuru här är fråga om

en provisorisk anordning, synes det mig mera rationellt att anvisa särskilda anslag för anstalten i Landskrona och särskilda för anstalten i Växjö. Jag får därför föreslå, att för Landskronaanstalten under hittillsvarande rubricering anvisas ett avlöningsanslag och ett omkostnadsanslag ävensom att för Växjöanstalten upptagas ett anslag under rubriken statens tvångsarbetsanstalt i Växjö och statens alkoholistanstalt därstädes: avlöningar samt ett anslag, rubricerat statens tvångsarbetsanstalt i Växjö och statens alkoholistanstalt därstädes: omkostnader. Samtliga anslagen böra erhålla förslagsanslags karaktär.

Jag går nu att verkställa en beräkning av de anslagsbelopp, som erfordras för de olika här angivna ändamålen.

Vad först beträffar *Haknäsanstalten* tillstyrker jag de sakkunnigas förslag om uppförande å anstaltens personalförteckning av en av assistentbefattningarna i Landskrona. Jag förutsätter härvid, att den assistent, som för närvarande tjänstgör såsom föreståndarinna vid Haknäsanstalten, skall fungera såsom sådan jämväl i fortsättningen. Hon torde därvid böra få uppbära dels sin assistentlön, dels därutöver ett arvode, som skäligen synes kunna bestämmas till 750 kronor. I likhet med de sakkunniga anser jag vidare, att föreståndarinnan bör liksom hittills biträdas av en arbetsledarinna och att för detta ändamål bör avses en befattning i lönegraden Eo 6. Av vad jag anfört i det föregående framgår, att jag icke ansett mig böra biträda de sakkunnigas förslag om överflyttande från Landskrona till Haknäs av ytterligare befattningar. I stället förordar jag, i överensstämmelse med Haknässtyrelsens förslag, att vid anstalten få anställas 2 sköterskor i lönegraden Ex 3.

Haknäsanstaltens *avlöningsanslag* torde böra beräknas sålunda.

För avlöning till en ordinarie tjänsteman torde böra upptagas en post å 4,000 kronor, motsvarande avlöningen till 1 assistent i 4:e klass i lönegraden A 12.

Under en post till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, torde i överensstämmelse med anstaltsstyrelsens, av de sakkunniga tillstyrkta förslag böra beräknas 600 kronor till arvode åt direktören, 300 kronor till arvode åt redogöraren, 400 kronor till arvode åt en rådgivande psykiater och 600 kronor till arvode åt en läkare för kroppssjukvården, allt för år räknat. Härtill kommer enligt mitt förslag ett årsarvode till föreståndarinnan av 750 kronor. Posten skulle alltså få upptagas till 2,650 kronor.

För avlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde böra beräknas ett belopp av 6,800 kronor.

Slutligen torde för rörligt tillägg få avses en post å 1,650 kronor.

Avlöningsanslaget skulle således för budgetåret 1941/42 kunna upptagas till (4,000 + 2,650 + 6,800 + 1,650) 15,100 kronor.

Haknäsanstaltens *omkostnader* hava av anstaltsstyrelsen för nästa budgetår uppskattats till 19,500 kronor, vilket förslag av de sakkunniga lämnats utan erinran. Mot beräkningen har jag icke något annat att invända än att ett belopp av förslagsvis 100 kronor bör avses för sjukvård m. m. åt befattningshavare. Omkostnadsanslaget behöver emellertid icke för den skull höjas utan lärer i enlighet med vad som föreslagits kunna uppskattas till 19,500 kronor.

Vid uppskattningen av *avlöningsanslaget* för *Växjöanstalten* har man, såsom jag förut framhållit, att räkna med avlöning till 1 ordinarie första vaktfru och 6 ordinarie vaktfruar. Detta antal befattningar bör upptagas i Växjöanstaltens personalförteckning. Skulle det visa sig erforderligt att från Landskrona till Växjö överflytta ytterligare någon ordinarie befattningshavare, bör Kungl. Maj:t givetvis äga möjlighet härtill utan hinder därav att antalet befattningar i personalförteckningen därigenom skulle komma att överskridas. Under anslaget torde böra upptagas en post till avlöningar till ordinarie tjänstemän å 18,500 kronor.

Några anslagsposter för arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde icke bli erforderliga.

För rörligt tillägg bör däremot upptagas en post å 2,800 kronor.

Hela det för avlöningar erforderliga anslagsbeloppet skulle alltså bli 21,300 kronor.

Vad angår *omkostnaderna* för anstalten i Växjö torde för sjukvård m. m. åt befattningshavare få beräknas ett belopp av 200 kronor.

För reseersättningar lärer vidare få upptagas en post å 200 kronor, från vilken torde få i förekommande fall bestridas kostnader för resor av anstaltsstyrelsens ledamöter samt utgifter för resor av anstaltens befattningshavare, i den mån dessa utgifter ej ersättas från annan anslagspost.

För övriga utgifter torde få upptagas ett belopp av 45,000 kronor. Härvid har jag beräknat 40,000 kronor för vårdkostnader för å Växjöanstalten intagna eller till arbetshem utackorderade, medan jag uppskattat utgifterna för frivriga och permitterade till 5,000 kronor.

Omkostnadsanslaget för Växjöanstalten bör således enligt mina kalkyler upptagas till 45,400 kronor.

Under förutsättning av bifall till vad jag i det föregående förordat skulle å personalförteckning för *Landskronaanstalten* få upptagas följande tjänstemän å övergångsstat, nämligen 1 direktör (A 24), 1 assistent av 4:e klass (A 12), 3 förmän (A 6), 2 första vaktfruar (A 6), 1 sjuksköterska (A 6), 1 kontorsbiträde (A 4) och 5 vaktfruar (A 1). Såsom de sakkunniga framhållit, kan det emellertid antagas att flera av dessa befattningshavare skola kunna tämligen snart — en del redan före den 1 juli 1941 — placeras i annan stats-tjänst. Någon eller några av befattningshavarna torde vidare komma att avgå med pension. Det under *avlöningsanslaget* för nästa budgetår för avlöningar till ordinarie tjänstemän erforderliga beloppet kan uppenbarligen icke med någon större säkerhet beräknas men torde approximativt kunna uppskattas till 40,000 kronor.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att förekommande sekreterargöromål vid anstalten böra utan särskild gottgörelse kunna fullgöras av anstaltens direktör samt att sjukvården för anstaltspersonalen i Landskrona bör ordnas genom anställande för densamma av en från omkostnadsanslaget anlitaad verksamläkare. Någon anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, blir därför icke vidare behöfvlig.

För avlöningar till icke-ordinarie personal torde få avses ett belopp av 2,500 kronor. Med hänsyn till den osäkerhet, som vidlåder uppskattningen, bör den för ändamålet erforderliga posten allenast upptagas med ett förslagsvis beräknat belopp.

Posten till rörligt tillägg uppskattar jag till 6,500 kronor.

De sammanlagda utgifterna för avlöningar till Landskronaanstalten skulle alltså bli (40,000 + 2,500 + 6,500) 49,000 kronor.

Omkostnaderna för ifrågavarande anstalt måste under förhandenvarande omständigheter bli ganska obetydliga. Jag uppskattar dem för nästa budgetår till sammanlagt 9,000 kronor. Därvid beräknar jag för sjukvård m. m. 600 kronor, för reseersättningar 300 kronor, för expenser 6,500 kronor och för övriga utgifter 1,600 kronor.

IX. Anslag till statens alkoholistanstalt å Venngarn för budgetåret 1941/42.

Gällande stater m. m.

Kungl. Maj:t har den 5 maj 1939 fastställt av riksdagen godkänd personalförteckning för statens alkoholistanstalt å Venngarn, att gälla tills vidare från och med budgetåret 1939/40.

För budgetåret 1940/41 har riksdagen till *statens alkoholistanstalt å Venngarn: avlöningar* anvisat ett förslagsanslag av 141,000 kronor. Den 26 april 1940 har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för anstalten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> ... kronor	80,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 6,500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar m. m. kronor	40,100
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> »	3,000 » 43,100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 11,100
	<hr/>
	Summa förslagsanslag kronor 141,000

Till *statens alkoholistanstalt å Venngarn: omkostnader* har för budgetåret 1940/41 anvisats ett förslagsanslag av 145,000 kronor. Den 26 april 1940 har Kungl. Maj:t fastställt omkostnadsstat för anstalten, upptagande följande huvudposter:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor 2,500
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	» 29,500
3. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	» 113,000
	<hr/>
	Summa kronor 145,000

Av det för expenser upptagna beloppet hava 25,000 kronor beräknats för bränsle, lyse och vatten samt 4,500 kronor för övriga expenser.

Anstaltsstyrelsens anslagsäskanden.

I skrivelse den 4 september 1940 har *Venngarnsstyrelsen* framlagt sina beräkningar rörande medelsbehovet under budgetåret 1941/42 för avlöningar och omkostnader för Venngarnsanstalten. Styrelsen har däri — under förmälan bland annat att antalet å anstalten vårdade uppgått den 1 januari 1940 till 144 och den 31 augusti 1940 till 116 — ansett sig böra utgå från en genomsnittsbeläggning å anstalten av 130 eller samma beläggning, med vilken räknats för budgetåret 1940/41.

Vad angår *avlöningsanslaget* har styrelsen upptagit anslagsposterna till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, samt till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal till oförändrade belopp, alltså till respektive 80,300 kronor, 6,500 kronor och 43,100 kronor, medan posten till rörligt tillägg föreslagits höjd till 18,100 kronor. Det erforderliga avlöningsanslaget har således beräknats till 148,000 kronor.

Vidkommande härefter *omkostnadsanslaget* föreslår styrelsen en nedsättning av anslagsposten till reseersättningar från 2,500 kronor till 2,200 kronor.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten uppskattas till 33,500 kronor, vilket belopp ungefär motsvarar de verkliga utgifterna för ändamålet under budgetåret 1939/40. För övriga expenser upptages samma belopp som i gällande omkostnadsstat eller 4,500 kronor. Expenserna hava alltså sammanlagt beräknats till 38,000 kronor.

Posten till övriga utgifter föreslås av styrelsen höjd från 113,000 kronor till 127,800 kronor, därvid höjningen i sin helhet faller på delposten till utspisning. Såsom skäl till höjningen åberopar styrelsen de starkt ökade livsmedelskostnaderna.

Enligt styrelsens förslag skulle omkostnadsanslaget få uppskattas till (2,200 + 38,000 + 127,800) 168,000 kronor.

Departementschefen.

Till en början vill jag framhålla, att de föreslagna förändringarna beträffande anstalterna å Svartsjö, i Landskrona, i Växjö och å Haknäs icke beröra Venngarnsanstalten och att alltså medelsbehovet för sistnämnda anstalt kan beräknas med utgångspunkt från hittills rådande förhållanden.

Till styrelsens anslagskalkyler kan jag också i huvudsak ansluta mig. En viss omräkning måste emellertid äga rum till följd av de numera beslutade ändrade grunderna för avlöningsstaternas uppställning m. m.

Vad först angår *avlöningsanslaget* bör för avlöningar till ordinarie tjänstemän beräknas ett belopp av 73,000 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, kan liksom tidigare upptagas till 6,500 kronor.

Utgifterna för avlöning till övrig icke-ordinarie personal och för rörligt tillägg torde få uppskattas till 54,000 respektive 16,500 kronor.

Enligt mina kalkyler skulle således avlöningsanslaget få upptagas till (73,000 + 6,500 + 54,000 + 16,500) 150,000 kronor.

Beträffande *omkostnadsanslaget* är att märka, att under detsamma bör inrymmas en post till sjukvård m. m. åt befattningshavare, vilken lämpligen kan uppskattas till 200 kronor.

Posterna till reseersättningar och expenser torde i enlighet med anstaltsstyrelsens förslag kunna upptagas till respektive 2,200 kronor och 38,000 kronor, medan för övriga utgifter ett belopp av 127,600 kronor synes vara tillfyllest. Även enligt mina beräkningar skulle alltså medelsbehovet för omkostnaderna kunna uppskattas till 168,000 kronor.

X. Anslag till bestridande av vissa kostnader för statens alkoholistanstalt å Haknäs.

Kungl. Maj:ts brev den 3 och den 31 maj 1940.

I förut omförmälda brev den 3 maj 1940 föreskrev Kungl. Maj:t bland annat, att kostnaderna för vård och underhåll av de å tvångsarbetsanstalten vid centralfängelset i Växjö eller vid annan fångvårdsanstalt och å alkoholistanstalten å Haknäs intagna kvinnorna ävensom för erforderlig personal vid ifrågavarande anstalter skulle tills vidare förskotteras av anslag, som stode till fångvårdsstyrelsens respektive styrelsens för alkoholistanstalten å Venn-garn disposition. Kungl. Maj:t förklarade tillika, att Kungl. Maj:t ville framdeles, på anmälan av fångvårdsstyrelsen respektive styrelsen för alkoholistanstalten å Venn-garn, meddela beslut om ersättande av de sålunda förskotterade medlen. Den för alkoholistvården avsedda byggnaden måste först av vederbörande ägare förhyras och därefter iordningställas för sitt nya ändamål. På framställning av styrelsen för alkoholistanstalten å Venn-garn i dess egenskap av styrelse för Haknäsanstalten beslöt därför Kungl. Maj:t genom brev den 31 maj 1940, bland annat, dels godkänna avtal om förhyrande av den till egendomen Haknäs hörande mangårdsbyggnaden av sten, dels med-giva, att vissa ändringsarbeten i den förhyrda byggnaden finge utföras för en kostnad av högst 23,500 kronor. Därjämte bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att från anslag, som stode till styrelsens disposition, förskottera ej mindre hyres- och byggnadskostnaderna än även — intill ett belopp av 3,000 kronor — de ytterligare kostnader, som kunde bliva erforderliga för Haknäs-anstaltens iordningställande. Även beträffande ersättande av ifrågavarande kostnader förklarade sig Kungl. Maj:t vilja framdeles meddela beslut.

Anstaltsstyrelsens framställning.

Sedan Haknäsanstalten blivit vederbörligen iordningställd, har *anstaltsstyrelsen* i skrivelse den 7 november 1940 gjort framställning dels om ersättning för kostnaderna för Haknäsanstaltens iordningställande, dels ock om anvisande av medel för avlöningar och omkostnader för Haknäsanstalten under budgetåret 1940/41.

I skrivelsen anförde styrelsen till en början, att *byggnadskostnaderna* för Haknäsanstalten uppgått till 23,500 kronor och *övriga kostnader för iordningställandet* till 2,850 kronor. Då dessa kostnader — tillhopa 26,350 kronor — förskotterats av styrelsen, har styrelsen hemställt, att beslut måtte meddelas rörande ersättande av sistnämnda belopp.

Beträffande *kostnaderna för vård och underhåll samt för erforderlig personal* anförde styrelsen, att styrelsen i enlighet med givna direktiv förskotterat dessa kostnader av disponibla medel. Då det syntes antagligt, att verksamheten vid Haknäsanstalten komme att fortgå hela budgetåret 1940/41 har styrelsen framlagt förslag till avlönings- och omkostnadsstater för anstalten för nämnda budgetår. Styrelsens beräkningar ansluta sig i huvudsak till de anslagskalkyler för budgetåret 1941/42, som av styrelsen framlagts i skrivelsen den 4 september 1940.

Vad först angår *avlöningskostnaderna* beräknar styrelsen kostnaderna för arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, till 1,900 kronor, därvid i anslutning till beräkningarna för budgetåret 1941/42 avsetts 600 kronor för arvode till direktören, 300 kronor för arvode till redogöraren, 400 kronor för arvode till en rådgivande psykiater och 600 kronor för arvode till en husläkare.

Rörande kostnaderna för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal anför styrelsen följande.

Styrelsen, som från och med den 1 oktober 1940 tillfälligt anställt 2 sköterskor, vilka medgivits lön motsvarande den, som skulle utgå till befattningshavare i lönegraden Ex 3, beräknade berörda kostnader enligt de grunder, som angivits i skrivelsen den 4 september 1940. Det för innevarande budgetår behövlige beloppet vore emellertid något högre än det belopp, som beräknats för nästa budgetår, när lönerna för juni månad utbetalats först under juli 1940 samt dessutom under första kvartalet av budgetåret 1940/41 två befattningshavare från Landskronaanstalten tjänstgjort å Haknäsanstalten och därvid uppburit högre löner än som beräknats för sagda sköterskor. Styrelsen uppskattade för innevarande budgetår utgifterna för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal till 13,400 kronor, därav för grundavlöningar 13,200 kronor och för avlöningsförhöjningar 200 kronor.

Styrelsen, som för rörligt tillägg upptagit ett belopp av 1,400 kronor, har uppskattat de totala avlöningskostnaderna för löpande budgetår till $(1,900 + 13,400 + 1,400)$ 16,700 kronor.

Omkostnaderna för budgetåret 1940/41 har styrelsen uppskattat till sammanlagt 16,300 kronor. Därvid har styrelsen beräknat för reseersättningar 800 kronor, för expenser 3,500 kronor och för övriga utgifter 12,000 kronor. Styrelsen har vid dessa beräkningar utgått från en sannolik medelbeläggning av 12 vårdtagare.

Styrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte godkänna av styrelsen framlagda förslag till avlönings- och omkostnadsstater för Haknäsanstalten för budgetåret 1940/41 ävensom anvisa medel till bestridande av de enligt statförslagen erforderliga avlönings- och omkostnadsbeloppen.

Yttrande.

Efter erinran om innehållet i Kungl. Maj:ts berörda brev den 3 och den 31 maj 1940 samt de i anledning därav vidtagna åtgärderna, har *riksräkenskapsverket* i ett över förevarande framställning avgivet yttrande anfört bland annat.

För de nyinrättade anstalterna i Växjö och å Haknäs hade, bortsett från de kostnader, som kunde täckas från de för Landskronaanstalten anvisade anslagen, några medel icke beräknats i den nu löpande riksstaten. För anstalten å Haknäs föresloges nu en särskild avlöningsstat, för vilken utrymme icke syntes finnas i de för anstalterna i Landskrona och å Venngarn fastställda staterna. Förslaget till avlöningsstat för anstalten å Haknäs syntes därför böra anmälas för riksdagen, vilket lämpligen kunde ske i samband med avgivande av den proposition angående anslag till de berörda anstalterna, som enligt meddelande i årets statsverksproposition skulle avlämnas till den pågående riksdagen. Av motsvarande skäl torde även de för Haknäsanstaltens iordningsställande förskottrade kostnaderna böra anmälas för riksdagen.

I fråga om sättet för täckning av de för de överflyttade anstalterna förskottrade kostnaderna vore följande möjligheter tänkbara. Kostnaderna kunde bestridas 1) av de för tvångsarbetsanstalten i Landskrona anvisade anslagen, vilka i så fall sannolikt skulle behöva överskridas, 2) med anlitage av de för fångvårdsstaten respektive alkoholistanstalten å Venngarn anvisade anslagen eller 3) med särskilda å tilläggsstat för detta ändamål anvisade anslag.

Att disponera de för Landskronaanstalten avsedda anslagen för Haknäsanstaltens utgifter, vilka icke omfattade avlöning till ordinarie personal, torde vid anslagsdispositionen medföra vissa praktiska svårigheter samt även av redovisningstekniska skäl vara mindre lämpligt. Icke heller torde de för alkoholistanstalten å Venngarn avsedda anslagen böra användas, eftersom Haknäsanstalten torde böra anses som en särskild anstalt, för vilken speciella avlönings- och omkostnadsstater vore avsedda att fastställas. För budgetåret 1941/42 vore — enligt vad som framginge av 1941 års statsverksproposition — meningen att anvisa särskilda avlönings- och omkostnadsanslag för Haknäsanstalten. Vid sådant förhållande finge *riksräkenskapsverket* förorda, att för redovisning av de i Haknässtyrelsens framställning anmälda utgifterna särskilda anslag uppfördes å tilläggsstat för innevarande budgetår. *Riksräkenskapsverket* finge tillika meddela, att, enligt vad ämbetsverket under hand erfarit, något motsvarande skäl att å speciella tilläggsstatsanslag redovisa den till Växjö förlagda tvångsarbetsanstaltens kostnader icke syntes förefinnas.

Departementschefen.

I likhet med vederbörande anstaltsstyrelse anser jag, att kostnaderna för iordningsställande av Haknäsanstalten, vilka kostnader förskotterats av till Venngarnsanstaltens disposition stående medel, böra ersättas. Likaså böra Venngarnsanstaltens anslag erhålla gottgörelse för de utgifter för avlöningar och omkostnader, som under budgetåret 1940/41 förskotterats eller komma att förskotteras från anslagen. Mot de för avlöningarna och omkostnaderna beräknade beloppen, vilka i huvudsak uppskattats enligt de grunder, som av mig förordats vid beräkningen av anslag för Haknäsanstalten för budgetåret 1941/42, har jag i stort sett icke något att erinra. Jag uppskattar således

avlöningskostnaderna till 16,700 kronor och utgifterna för omkostnader till 16,300 kronor. På grund av från Venngarnsanstalten under hand erhållna uppgifter beräknar jag av sistnämnda belopp 900 kronor till reseersättningar, 3,500 kronor till expenser och 11,900 kronor till övriga utgifter.

Angående sättet för kostnadernas ersättande delar jag riksräkenskapsverkets mening att särskilda anslag böra för ändamålet anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för löpande budgetår. Jag får därför tillstyrka, att å nämnda tilläggsstat anvisas dels ett reservationsanslag av 26,400 kronor för kostnaderna för Haknäsanstaltens iordningställande, vilket anslag lämpligen torde kunna rubriceras statens alkoholistanstalt å Haknäs: vissa byggnadsarbeten m. m., dels ett förslagsanslag av 16,700 kronor, benämnt statens alkoholistanstalt å Haknäs: avlöningar, dels ock ett förslagsanslag av 16,300 kronor med rubriceringen statens alkoholistanstalt å Haknäs: omkostnader. Att sedan numera större delen av budgetåret 1940/41 förflutit, fastställa särskilda avlönings- och omkostnadsstater för Haknäsanstalten, att gälla för sagda budgetår, synes mig icke vara av omständigheterna påkallat.

I detta sammanhang vill jag nämna, att från fängvårdsstyrelsen ännu icke inkommit framställning om ersättande av fängvårdens kostnader under budgetåret 1940/41 för tvångsarbetsanstalten i Växjö men att dylik framställning inom den närmaste tiden är att förvänta. Dessa kostnader, som — i vad de avse avlöningskostnader — helt utgöras av avlöning för ordinarie personal, torde lämpligen kunna bestridas från Landskronaanstaltens anslag för löpande budgetår. Särskilda anslag för gäldande av sagda utgifter torde alltså icke erfordras.

XI. Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående i olika hänseenden anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I) till *Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Avlöningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 16,700;

II) till *Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Omkostnader* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 16,300;

III) till *Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Vissa byggnadsarbeten m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 26,400;

IV) godkänna följande personalförteckning för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
Tjänstemän å ordinarie stat.	
1 direktör	A 27
1 assistent och redogörare	A 21
1 assistent av 2:a klass	A 18
1 lantbruksinspektör	A 18
1 trädgårdsmästare	A 12
2 uppsyningsmän	A 10
6 förste förmän	A 8
2 yrkesmästare av 2:a klass	A 8
32 förmän	A 6
Tjänstemän å övergångsstat.	
1 pastor och förste lärare	A 24
1 kamrerare	A 22
1 assistent av 1:a klass	A 20
2 uppsyningsmän	A 10
4 förste förmän	A 8
4 förmän	A 6

Anm. Tjänsten som assistent och redogörare skall hållas obesatt, så länge den å övergångsstat uppförda kamreraren kvarstår i tjänst.

V) godkänna följande avlöningsstat för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 180,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 8,700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	» 40,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 32,300
<u>Summa förslagsanslag kronor 261,000;</u>	

VI) till Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Avlöningar för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av kronor 261,000;

VII) till Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Omkostnader för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av kronor 210,000;

VIII) godkänna följande personalförteckning för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
Tjänstemän å övergångsstat.	
1 direktör	A 24
1 assistent av 4:e klass	A 12
3 förmän	A 6
2 första vaktfruar	A 6
1 sjuksköterska	A 6
1 kontorsbiträde	A 4
5 vaktfruar	A 1;

IX) godkänna följande avlöningsstat för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> kronor 40,000	
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 2,500
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 6,500
<u>Summa förslagsanslag kronor 49,000;</u>	

X) till *Statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes: Avlöningar* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 49,000;

XI) till *Statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes: Omkostnader* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 9,000;

XII) godkänna följande personalförteckning för statens tvångsarbetsanstalt i Växjö och statens alkoholistanstalt därstädes:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
1 första vaktfru	A 6
6 vaktfruar	A 1;

XIII) godkänna följande avlöningsstat för statens tvångsarbetsanstalt i Växjö och statens alkoholistanstalt därstädes, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 18,500
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 2,800
<hr/>	
Summa förslagsanslag	kronor 21,300;

XIV) till *Statens tvångsarbetsanstalt i Växjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Avlöningar* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 21,300;

XV) till *Statens tvångsarbetsanstalt i Växjö och statens alkoholistanstalt därstädes: Omkostnader* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 45,400;

XVI) godkänna följande personalförteckning för statens alkoholistanstalt å Haknäs:

Personalförteckning.

Befattning.	Tjänsteman å ordinarie stat.	Lönegrad.
1 assistent av 4:e klass		A 12;

XVII) godkänna följande avlöningsstat för statens alkoholistanstalt å Haknäs, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till en ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	kronor 4,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 2,650
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	» 6,800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 1,650
<hr/>	
Summa förslagsanslag	kronor 15,100;

XVIII) till *Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Avlöningar* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 15,100;

XIX) till *Statens alkoholistanstalt å Haknäs: Omkostnader* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 19,500;

XX) godkänna följande avlöningsstat för statens alkoholistanstalt å Venngarn, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	73,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	6,500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	54,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	16,500

Summa förslagsanslag kronor 150,000;

XXI) till *Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Avlöningar* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag av* kronor 150,000;

XXII) till *Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Omkostnader* för budgetåret 1941/42 under femte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag av* kronor 168,000; samt

XXIII) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder meddela beslut angående förtidspensioner och livräntor till viss övertalig extra ordinarie personal vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes ävensom vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Stig Wernstedt.